

OMILIA 1

1

Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfințelor Scripturi, ci să avem o viață atât de curată încât harul Duhului să fi ținut locul Scripturilor în sufletele noastre. Și după cum Sfintele Scripturi sunt scrise cu cerneală, tot așa ar fi trebuit ca și inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul cel Sfânt.

Dar pentru că am îndepărtat harul acesta, haide să pornim pe o nouă cale, ca să-l dobândim iarăși. Prima cale era negreșit mai bună; și Dumnezeu a arătat aceasta și prin spusele Sale, și prin faptele Sale.

Dumnezeu n-a vorbit prin scrieri cu Noe, cu Avraam și cu urmașii lui, cu Iov și cu Moise, ci a vorbit cu ei față către față, pentru că a găsit curat sufletul lor. Când însă întregul popor a căzut în păcate grele, atunci da, atunci a fost nevoie de scrieri, de table, de însemnarea în scris a tuturor faptelor și cuvintelor lui Dumnezeu. Și vei vedea că același lucru sa petrecut nu numai pe vremea sfinților din Vechiul Testament, ci și pe vremea sfinților din Noul Testament. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci în loc de scrieri le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicând: „*Acela vă va aduce aminte de toate*”.

Și ca să cunoști că era mai bună această cale, ascultă ce spune Dumnezeu prin profetul Ieremia: „*Și voi face cu voi testament nou, dând legile Mele în mintea lor și le voi scrie pe inimi și toți vor fi învățați de Dumnezeu*”². Pavel, de asemenea, arătând superioritatea acestei căi, spunea că a primit legea „*nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii*”³. Cu vremea, însă, oamenii s-au abătut de la drumul cel drept; unii din pricina învățăturilor greșite, iar alții din pricina vieții și a purtărilor lor; de aceea a fost nevoie să fie însemnate iarăși în scris faptele și cuvintele lui Dumnezeu. Gândește-te cât de rău am ajuns! Noi, care eram datori să viețuim atât de curat, încât să nu mai fi avut nevoie de Sfintele Scripturi, ci în loc de hârtie să fi dat Duhului inimile noastre spre a scrie pe ele, am pierdut cinstea aceasta și am ajuns să avem nevoie de scrieri. Și, cu toate acestea, nici de acest de al doilea leac, de Sfintele Scripturi, nu ne-am folosit cum trebuie. Noi suntem

¹ Ioan 14, 26.

² Ieremia 31, 31, 33.

³ II Cor. 3, 3.

de vină că am avut trebuință de Sfintele Scripturi și că n-am atras asupra inimilor noastre harul Duhului. Gândește-te acum ce mare vină avem că nu voim să dobândim harul Duhului, nici după ce am primit ajutorul Sfintelor Scripturi, ba, dimpotrivă, disprețuim Scripturile, socotindu-le zadarnice și fără de rost! Prin aceasta ne atragem mai mare osândă. Dar, ca să nu se întâmple asta, să citim cu toată atenția cele scrise în Scripturi și să cunoaștem cum a fost dată Legea Veche și cum a fost dat Noul Testament.

- Cum a fost dată Legea Veche, când și unde?

- Legea Veche a fost dată după pieirea egiptenilor în Marea Roșie, a fost dată în pustie, în Muntele Sinai; s-a dat când fum și foc se urca din Munte, când răsuna trâmbița, când tuna și fulgera și când Moise a intrat în ceață⁴.

- Noul Testament nu s-a dat așa. Nu s-a dat nici în pustie, nici în munte; nu era nici fum, nici întuneric; nici ceață, nici furtună. Noul Testament a fost dat când s-a început ziua; a fost dat în casă, când toți apostolii stăteau la un loc; toate s-au făcut în liniște și potolit⁵. Într-adevăr, iudeii de pe timpul lui Moise, pentru că erau mai puțin pricepuți și greu de stăpânit, aveau nevoie de închipuiri trupești, cum au fost de pildă: pustia, muntele, fumul, sunetul de trâmbița și altele asemenea acestora. Apostolii însă pentru că erau mai pătrunzători la minte și ascultători, pentru că depășiseră cele trupești, nu aveau nevoie de nici una din acestea. Dacă s-a făcut zgomot și peste ei, apoi zgomotul acesta nu s-a făcut pentru apostoli, ci pentru iudeii care se găseau în preajma casei; tot pentru ei s-au arătat și limbile de foc. Dacă iudeii au spus că apostolii sunt plini de must chiar după ce au auzit zgomotul și au văzut limbile, apoi cu mult mai mult ar fi spus aceasta dacă n-ar fi văzut nimic. În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorât după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfânt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc. Dacă Duhul ar fi fost mai mic acum, faptele Duhului n-ar fi fost mai mari și mai minunate decât cele din Legea Veche. Plăcile pe care au fost scrise acum cuvintele Duhului au fost cu mult mai bune, iar faptele mai minunate. Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moise, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul cel Sfânt; erau o vistierie și un izvor de învățături, de harisme și de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți și legi însuflețite. Așa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, așa pe cele cinci mii de suflete, așa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei.

Plin de Duhul Sfânt a scris și Matei Evanghelia sa. A scris-o Matei vameșul. Nu mi-e rușine să-l numesc după meseria sa nici pe el, nici pe ceilalți apostoli și evangheliști. Tocmai aceasta arată și harul Duhului și virtutea lor.

II

Pe bună dreptate și-a intitulat Matei lucrarea sa Evangheliie, adică Vestea cea bună. A vestit tuturor, dușmanilor, neștiutorilor, celor ce ședeau în întuneric: eliberare de pedeapsă, dezlegare de păcate, dreptate, sfințenie, răscumpărare, înfiere, moștenirea cerurilor, înrudirea cu Fiul lui Dumnezeu. Care bunătăți ar putea egala aceste bune vestiri ale Evangheliiei Sale? Dumnezeu pe pământ, om în cer; toate s-au împreunat: îngerii dănuiau împreună cu oamenii, oamenii petreceau împreună cu îngerii și cu celelalte puteri de sus. Puteai vedea că războiul cel îndelungat s-a sfârșit și s-a făcut împăcarea lui

⁴ Ieș. 19, 18-19.

⁵ Fapte 2, 14.

Dumnezeu cu oamenii: diavolul a fost rușinat, demonii au fugit, moartea a fost biruită, raiul s-a deschis, blestemul a pierit, păcatul s-a îndepărtat, înșelăciunea a fost izgonită, adevărul s-a reîntors, cuvântul credinței s-a semănat pretutindeni și a crescut, petrecerea celor de sus pe pământ s-a răsădit, puterile cerești cu slobozenie ne vorbesc, îngerii vin adesea pe pământ și multă nădejde avem pentru bunătățile viitoare.

Pentru aceste pricini și-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, Vestea Bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conținut; vorbesc de pildă de avuția de bani, de măreția puterii, de funcții înalte, de slavă, de cinste și de celelalte câte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poți să le numești cu adevărat și pe bună dreptate bunevestiri, nu numai pentru că sunt bunuri sigure, statornice și mai presus de vrednicia noastră, dar și pentru că ne-au fost date și cu ușurință. Am primit ceea ce am primit fără să ne ostenim, fără să asudăm, fără să ne trudim și fără să ne chinuim, ci numai pentru că am fost iubiți de Dumnezeu.

- Dar pentru ce din atâți de mulți ucenici ai lui Hristos au scris Evangheliile numai doi apostoli și doi ucenici ai apostolilor? Că pe lângă apostolii Ioan și Matei, au scris Evangheliile și Luca, ucenicul lui Pavel, precum și Marcu, ucenicul lui Petru.

- Aceasta, pentru că ucenicii nu făceau nimic din ambiție, ci toate din trebuință.

- Dar ce? Nu era de ajuns ca un singur evanghelist să spună totul?

- Era de ajuns! Dar dacă sunt patru cei care scriu Evangheliile și dacă nu le scriu nici în același timp, nici în același loc, dacă nu le scriu adunați împreună, sfătuindu-se unii cu alții și dacă totuși istorisesc toate ca și cum ar fi rostite de o singură gură, atunci avem cea mai mare dovadă că spun adevărul.

- Lucrurile nu stau însă tocmai așa, ci dimpotrivă, pentru că în multe locuri cei patru evangheliști se deosebesc.

- Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce privește timpul și locul, iar asemănarea ar fi mers chiar până la cuvinte, nici unul din dușmani n-ar fi crezut că evangheliștii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune și fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Și pe bună dreptate, pentru că o asemănare atât de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întâmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evangheliști, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială și dovedește strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor. Nu este vătămat cu nimic adevărul spuselor lor, dacă au scris ceva deosebit unul de altul, cu privire la timpul și locul unor fapte sau cuvinte ale Domnului. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom căuta să arătăm aceste deosebiri în cursul tâlcuirii noastre; iar vouă vă cer ca odată cu spusele mele să observați că în problemele principale, de care atârna viața, noastră și care alcătuiesc temelia propovăduirii credinței creștine, nu veți găsi nici cea mai mică deosebire între cei patru evangheliști.

- Dar care sunt aceste probleme principale?

- Iată-le! Dumnezeu S-a făcut om, a făcut minuni, a fost răstignit, a fost îngropat, a înviat, S-a înălțat, are să judece lumea, a dat porunci mântuitoare, n-a adus o lege potrivnică Legii Vechi, este Fiu, este Unul-Născut, este adevărat Fiu, este de aceeași ființă cu Tatăl și altele asemănătoare acestora. Vom vedea că în aceste probleme evangheliștii sunt cu totul de acord între ei. În ce privește minunile, n-au spus toți toate minunile; unii au istorisit unele, alții altele. Aceasta să nu te tulbure; dacă un evanghelist ar fi istorisit toate minunile, ar fi făcut de prisos Evangheliile celorlalți; iar dacă toți ar fi istorisit alte

minuni, deosebite ale unora față de cele ale celorlalți, n-am fi avut dovada simfoniei dintre Evanghelii. Din pricina aceasta toți au spus multe lucruri comune, dar fiecare din ei a spus și ceva deosebit, pentru ca nici unul să nu pară de prisos și să fie înlăturat ca netrebnic, ba, dimpotrivă, să ne dea o dovadă și mai mare a adevărului spuselor lor.

III

Evanghelistul Luca ne spune și pricina pentru care și-a scris Evanghelia sa: „*Ca să cunoști temeinicia învățăturilor pe care le-ai primit*”⁶. Cu alte cuvinte Luca vrea să spună așa: „Am scris Evanghelia aceasta pentru ca, aducându-ți aminte de învățăturile primite, să cunoști temeinicia lor și să rămâi în această temeinicie”. Evanghelistul Ioan nu ne-a spus pricina pentru care și-a scris Evanghelia. Dar cuvânt din părinți, pogorât din vechime la noi, spune că nici el nu și-a scris Evanghelia la întâmplare. Ioan a văzut că ceilalți trei evangheliști au stăruit în chip deosebit asupra omeniului Mântuitorului, asupra firii Lui omenești; era deci primejdie să se treacă sub tăcere dogma Dumnezeirii lui Hristos, a firii oale dumnezeiești. Pentru aceasta Hristos l-a mișcat și așa a ajuns să-și scrie Evanghelia, stăruind mai cu seamă asupra firii dumnezeiești a lui Hristos. Lucrul acesta se vede foarte bine și din cuprinsul Evangheliei sale și din începutul ei. Nu-și începe Evanghelia precum ceilalți trei evangheliști, de jos, de pe pământ, ci de sus, din ceruri, spre care se și grăbea, și cu acest scop a și scris întreaga sa carte. Ioan este mai înalt decât ceilalți trei evangheliști nu numai în prolog, ci și de-a lungul întregii sale Evanghelii. Despre Matei se spune că iudeii, care au crezut în Hristos, au venit la el și l-au rugat să aștearnă în scris ce le-a spus cu cuvântul și să compună Evanghelia în limba ebraică. Marcu a făcut același lucru în Egipt, la rugămintea ucenicilor lui. Din pricina aceasta Matei, pentru că a scris evreilor, n-a căutat să dovedească altceva mai mult decât că Iisus Se pogoară din Avraam și David; iar Luca, pentru că a scris tuturor oamenilor, urcă genealogia Mântuitorului și mai sus, pornind de la Adam. Matei își începe Evanghelia sa chiar cu genealogia Domnului, deoarece știa că nimic nu putea face plăcere mai mare iudeului decât să afle că Hristos era strănepot al lui Avraam și al lui David; Luca, însă, nu face așa, ci face genealogia Mântuitorului după ce vorbește mai întâi de alte multe lucruri.

Acordul dintre Evanghelii este dovedit nu numai de întreaga lume care a primit cele spuse în ele, dar și de dușmanii adevărului. După moartea evangheliștilor s-au ivit multe erezii cu învățături potrivnice învățăturilor scrise în Evanghelii; unele din aceste erezii au primit toate cele spuse în Evanghelii, altele au tăiat unele părți din Evanghelii și au Evangheliile lor sub forma aceasta trunchiată. Acum, dacă ar fi contradicție între cele patru Evanghelii, nici ereziiile acelea care au învățături potrivnice n-ar fi primit tot textul celor patru Evanghelii, ci numai acele părți din Evanghelii, care, după părerea lor, se potriveau cu propriile lor învățături; și nici ereziiile, care au primit numai o parte din textul Evangheliilor, n-ar fi putut fi combătute pe temeiul părților evanghelice acceptate de ele, deoarece nici aceste părți nu lasă necunoscute părțile evanghelice date la o parte de erezii, ci vădesc înrudirea cu tot textul Evangheliilor. După cum, dacă iei din corpul unui animal o parte, găsești în partea aceea toate părțile componente ale animalului: nervi, vine, oase, artere, sânge - și - ca să spun așa - vei cunoaște din proba aceea întreaga alcătuire a trupului animalului, tot așa și cu Sfintele Evanghelii; în fiecare parte din ele iese la iveală înrudirea cu întregul. Dacă Evangheliile s-ar deosebi între ele, atunci această

⁶ Luca 1, 4.

înrudire dintre parte și întreg nici nu s-ar vedea și de mult ar fi dispărut învățătura noastră, căci „*orice împărăție, spune Domnul, care se dezbină în sine nu rămâne*”. Dar așa, și prin aceasta strălucește puterea Duhului Sfânt, care-i convinge pe oameni ca, la judecarea Evangheliilor, să aibă în vedere problemele mari absolut necesare mântuirii și să nu se lase vătămați sufletește de micile și neînsemnatele deosebiri dintre Evangheliile.

IV

Nu trebuie să stăruim în chip deosebit asupra locului în care fiecare evanghelist și-a scris Evanghelia sa. Dar voi căuta să dovedesc, în tot cursul acestei tâlcuiri, că n-a scris unul împotriva altuia. Iar dacă tu faci aceasta, acuzându-i că se deosebesc între ei, apoi nu faci altceva decât să ceri ca asemănarea dintre ei să meargă chiar până la cuvinte și la formele cuvintelor. În privința aceasta țin să spun că retori și filozofi vestiți, care au scris multe cărți despre aceleași probleme, nu numai că se deosebesc între ei, dar chiar și scriu unii împotriva altora. Altceva este a scrie deosebit de altcineva și altceva este a scrie împotriva. Nu vreau să vorbesc mai mult de aceștia. Să mă ferească Dumnezeu să apăr Evangheliile întemeiat pe nebuniile cuprinse în cărțile lor și nici nu vreau să apăr adevărul sprijinindu-mă pe minciună.

Dar cu dragă inimă aș întreba: Cum au putut fi crezute de lume Evangheliile, dacă se deosebesc unele de altele? Cum au putut birui? Cum s-a făcut că evangheliștii, niște oameni care în scrierile lor au spus lucruri potrivnice între ele, au fost admirați, au fost crezuți, au fost lăudați pretutindeni în lume? Când evangheliștii au scris Evangheliile trăiau mulți oameni care au fost martori ai faptelor istorisite de ei, dar și mulți dușmani și mulți vrăjmași; n-au scris Evangheliile într-un colț al pământului și le-au îngropat, ci le-au răspândit de-a lungul uscatului și mării, în auzul tuturor. Când se citeau Evangheliile erau de față și dușmani, așa cum se întâmplă și acum, dar nimic din cele spuse n-a scandalizat pe nimeni. Și e ușor de înțeles de ce. Era puterea dumnezeiască; ea făcea și săvârșea totul în toți. Dacă n-ar fi fost puterea dumnezeiască, cum ar fi putut, oare, și vameșul și pescarul și neînvățatul să filozofeze unele ca acestea? Ceea ce filozofii păgâni n-au putut să-și închipuie nici în vis, aceea evangheliștii au vestit lumii cu multă putere de convingere și au fost crezuți nu numai pe când erau în viață, ci și după moartea lor. N-au crezut în ei doi sau douăzeci de oameni, nici o sută sau o mie sau zece mii, ci orașe, neamuri, popoare, pământul și marea, Grecia și țările barbare, locurile locuite și pustia. Și au vorbit de lucruri care depășeau cu mult natura noastră. Lăsând, deoparte pământul, vorbeau de cele din ceruri. Aducându-ne pe lume o altă viețuire și un alt trai, toate au dobândit o nouă înfățișare: bogăția și sărăcia, libertatea și robia, viața și moartea, lumea și traiul în lume.

Evangheliștii și-au scris Evangheliile lor nu ca Platon⁸, care a scris acea lucrare numită „Republica” sau ca Zenon⁹ sau ca altcineva care a dat reguli de purtare în viață și a alcătuit legi. Toți aceștia au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al bunei rânduiei, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, când ei, în scrierile lor,

⁷ Luca 11,17.

⁸ Platon, filozof grec (428-348 î.d.Hr.), discipolul lui Socrate și dascălul lui Aristotel. Autorul a numeroase lucrări filozofice, scrise în formă de dialog: Criton, Fedon, Gorgias, Banchetul, Republica și altele. Filozofia sa are ca metodă dialectica și ca încoronare teoria ideilor.

⁹ Zenon din Cintium, filozof grec (336-261 î.d.Hr.), întemeietorul stoicismului.

cer ca femeile să fie comune tuturor bărbaților, când aduc pe fecioare goale în arene în văzul bărbaților, când îngăduie concubinajul, când amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii? Toate cele spuse de ei sunt născociri ale demonilor și împotriva firii. Despre acestea însăși firea ne poate da mărturie, că ea însăși nu îngăduie astfel de lucruri. Și acești filozofi au scris cărțile lor fără să fie prigoniiți, fără să fie în primejdie, fără să li se ducă război, ci în toată liniștea și în toată libertatea, într-o limbă frumoasă și aleasă; pescarii, însă, au scris Evangheliile fiind prigoniiți, biciuiți și mereu în primejdie de moarte; cu toate acestea, scrierile lor au fost primite cu toată dragostea de neînvățați și de învățați, de robi și de liberi, de împărați și de ostași, de barbari și de eleni.

V

Nu poți spune că Evangheliile au fost primite de toți pentru că sunt scurte și simple. Nu, pentru că sunt cu mult superioare scrierilor amintite mai sus. Nici prin vis nu s-au gândit filozofii aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bună voie, la post sau la ceva asemănător tot atât de înalt. Pescarii noștri, însă, n-au izgonit numai pofta, nici n-au pedepsit numai fapta, ci și privirea desfrânată, insultele, râsul dezmățat, îmbrăcămintea nepotrivită, mersul necuviincios, strigățul, mergând cu purtarea de grijă până la cele mai mici fapte din viața omului. Au umplut toată lumea cu sadul fecioriei. Au convins pe oameni să filozofeze despre Dumnezeu și despre cele din ceruri așa cum nimeni dintre filozofi n-a filozofat vreodată. Cum ar fi putut filozofa așa, când ei au îndumnezeit chipurile animalelor sălbatice, ale fiarelor, ale târâtoarelor și ale altor animale mult mai nevrednice? Și iată, învățăturile înalte ale pescarilor sunt primite și crezute, înfloresc și se răspândesc în fiecare zi, pe când învățăturile filozofilor se duc, pier, dispar mai iute ca pânda de păianjen. Și pe bună dreptate, pentru că demonii le-au propovăduit. Din pricina aceasta sunt pline de desfrânare, pline de multă întunecime și de mai multă nerozie. Poate fi, oare, ceva mai de răs decât o lucrare ca „Republica” lui Platon, în care filozoful, în afară de cele spuse mai sus, ca să poată arăta ce este dreptatea, a scris pagini întregi pline de neclaritate? Chiar dacă spusele sale ar avea vreun folos, totuși sunt cu totul netrebuincioase pentru viața oamenilor. Dacă un plugar, un fierar, un zidar, un corăbier, într-un cuvânt un meseriaș, care se hrănește din lucrul mâinilor sale, și-ar părăsi meseria și munca sa cinstită și și-ar cheltui atâția și atâția ani ca să învețe din scrierile acestui filozof ce este dreptatea, ar ajunge să moară de foame înainte de a o învăța și ar pleca de pe lumea aceasta sfârșindu-și viața în chip silnic, fără să ajungă să învețe ceva practic. Învățăturile noastre creștine nu sunt așa. Hristos ne-a învățat dreptatea, cuviința, folosul, într-un cuvânt virtutea, în cuvinte puține și lămurite. Uneori spune: „În aceste două porunci se cuprind toată legea și profetii”¹⁰, adică în dragostea de Dumnezeu și dragostea de aproapele; iar alte ori: „Toate câte voiți să vă faceți vouă oamenii faceți și voi lor, că aceasta este legea și profetii”¹¹. Toate aceste învățături sunt ușor de înțeles și le poate învăța cu ușurință și plugarul și sluga și văduva și copilul și chiar omul care pare redus cu totul la minte. Așa este natura adevărului. Și o mărturisește sfârșitul lucrurilor. Toți oamenii au aflat ce trebuie să facă; și nu numai că au aflat, dar s-au și străduit să trăiască aceste învățături. Și este trăită învățătura creștină nu numai în orașe, ci și pe vârfurile munților. Da, acolo, pe vârfurile munților vei vedea că este multă filozofie, vei vedea cete de îngeri strălucind în chip de trup omenesc, vei întâlni pe pământ viețuire cerească. Că reguli de

¹⁰ Matei 22, 39.

¹¹ Matei 7, 12.

viețuire ne-au dat nouă pescarii! Nu ne-au poruncit, așa cum fac filozofii, să studiem din copilărie, nici n-au legiuit că, pentru a pune în practică virtutea, trebuie să avem atâția și atâția ani. Nu, pescarii s-au adresat oricărei vârste fără deosebire, învățăturile filozofilor, jocuri de copii; ale evangheliștilor, adevărul lucrurilor. Acestei viețuiri i-au dat ca loc cerul; meșterul ei este Dumnezeu și tot Dumnezeu este legiuitorul legilor de acolo. Așa și trebuia. Răsplățile unei astfel de viețuiri nu sunt frunze de dafin, nici frunze de măslin, nici întreținere pe seama statului, nici statui de aramă, lucruri lipsite de căldură și valoare, ci viață fără de sfârșit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împărațesc, suntem neconținut cu Hristos.

VI

Povățuitori ai acestei viețuiri sunt vameși, pescari, făcători de corturi; n-au trăit un sir mărginit de ani, ci trăiesc veșnic. Din această pricină și după moartea lor sunt de foarte mult folos celor ce duc o astfel de viață. Acest fel de viețuire nu duce război împotriva oamenilor, ci împotriva demonilor, a puterilor celor fără de trup. Din pricina aceasta și marele conducător al luptelor lor nu este un om, nici un înger, ci însuși Dumnezeu. Iar armele acestor ostași sunt la fel cu natura războiului: nu sunt făcute din piele și fier, ci din adevăr, din dreptate, din credință, din întreaga filozofie.

Dar pentru că despre această viețuire scrie și Evanghelia de care ne ocupăm acum, să cercetăm cu toată atenția cele spuse atât de lămurit de Matei despre ea. Că toate cele spuse de Matei nu sunt ale lui, ci ale lui Hristos, Care a legiuit o astfel de viețuire. Să o cercetăm cu atenție, ca să putem fi înscrisi și noi în ea, să strălucim împreună cu cei care au și trăit această viețuire și au primit cununile cele nemuritoare.

Multora li se pare că Evanghelia este foarte ușor de înțeles și că numai profeții sunt grei. Această părere pot să o aibă numai cei care nu-și dau seama de adâncimea ideilor cuprinse în Evanghelie. Pentru aceea vă rog să mă urmăriți cu multă atenție, pentru ca, având conducător pe Hristos, să intrăm în oceanul celor scrise în Evanghelie.

Dar pentru ca să înțelegeți mai ușor cuvintele mele, vă cer și mă rog - lucru pe care l-am făcut și la tâlcuirea celorlalte cărți ale Sfintei Scripturi - să citiți mai dinainte pericopa evanghelică pe care o tâlcuiesc, pentru ca citirea mai dinainte a pericopei să fie deschizătoare de drum cunoștinței, așa cum a făcut eunucul¹². Dacă veți face așa, îmi va fi și mie mai ușoară tâlcuirea. Că multe sunt locurile grele de înțeles din Evanghelia lui Matei și se întâlnesc la tot pasul.

Iată chiar în primul capitol al Evangheliei câte locuri grele de dezlegat sunt. În primul loc: pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, care n-a fost tatăl lui Hristos? În al doilea loc: de unde știm că Hristos Se pogoară din neamul lui David, odată ce ne sunt necunoscuți strămoșii Mariei, din care S-a născut Hristos? În al treilea loc: pentru ce se face genealogia lui Iosif, care n-a contribuit cu nimic la nașterea lui Hristos, iar Fecioarei, care a fost mamă, nu i se arată părinții, bunicii și strămoșii? În afară de asta, merită să cercetăm și aceea: pentru ce se amintesc în această genealogie și femei, odată ce genealogia este făcută prin bărbați? Dar de vreme ce a hotărât așa, atunci pentru ce n-a amintit de toate femeile, ci a trecut sub tăcere pe femeile vestite pentru viața lor curată, de pildă pe Sarra, pe Rebeca și pe altele asemenea lor, și a amintit de femei vestite ca păcătoase, de pildă: desfrânate, adultere, femei născute din căsătorii nelegitime, femei de alt neam,

¹² Fapte 8, 26-39.

păgâne? Că a amintit de nevasta lui Urie, de Tamara, de Rahav și de Rut, dintre care una era de alt neam, alta des-frânată, alta sa culcat cu socrul ei; și aceasta din urmă n-a făcut-o pe temeiul logii căsătoriei, ci a trăit cu socrul ei prin înșelăciune, dându-se drept desfrânată, iar pe femeia lui Urie o cunoaște toată lumea din pricina grozăviei păcatului ei. Cu toate acestea, evanghelistul Matei a lăsat la o parte pe toate celelalte femei și a pus în genealogia lui Hristos numai pe acestea. Dacă trebuia să amintească de femei, apoi trebuia să le amintească pe toate; dar dacă nu trebuia să le amintească pe toate, ci numai pe unele, atunci ar fi trebuit să le amintească pe cele vestite prin virtutea lor, nu pe cele vestite prin păcatele lor. Vedeți, dar, de câtă luare aminte, de câtă cercetare avem nevoie chiar în primul capitol al Evangheliei lui Matei, cu toate că pare mai clar decât toate celelalte capitole, iar multora poate că li se pare chiar de prisos, deoarece în el este vorba numai de înșirarea unor nume. În afară de aceasta merită să fie cerce-tată și aceea: pentru ce Matei a lăsat de o parte trei împărați¹³? Dacă a trecut cu vederea numele lor, pentru că erau foarte necredincioși, atunci ar fi trebuit să nu amintească nici pe alții tot atât de necredincioși. Capitolul întâi mai pune încă o problemă: Matei spune că sunt patrusprezece neamuri, dar în al treilea șir de neamuri nu sunt patrusprezece neamuri. Apoi, pentru care pricină Luca da alte nume, nu numai pe ale aceluiași, ci chiar cu mult mai multe, iar Matei fi împotriva să și mai puține nume și alte nume, deși și el își termină genealogia cu Iosif, ca și Luca.

Vedeți, dar, câtă luare aminte trebuie să avem nu numai în dezlegarea acestor probleme, dar și în cunoașterea locurilor grele ce trebuie dezlegate. Că nici nu este puțin lucru să poți descoperi locurile grele de dezlegat. Un alt loc greu este și acesta: cum se face că Elisabeta, care era din seminția lui Levi, era rudă cu Maria?

VII

Dar¹⁴ ca să nu vă încarc memoria cu prea multe lucruri, voi opri aici cuvântul meu. Vă este de ajuns pentru trezirea atenției voastre chiar și numai cunoașterea acestor probleme ridicate de capitolul întâi al Evangheliei lui Matei. Dar dacă doriți să cunoașteți și dezlegarea acestora apoi vă las ca voi să hotărâți, înainte de a începe eu vorbirea. Și anume, dacă voi vedea că sunteți cu mintea trează și că doriți să cunoașteți, atunci voi încerca să dau și dezlegarea; dar dacă voi vedea că voi căscați și vă uitați în altă parte, voi ascunde și problemele și dezlegarea lor, plecându-mă legii dumnezeiești, care spune: „Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca să nu le calce în picioare”¹⁵.

- Dar cine-i cel ce le calcă în picioare?
- Cel ce nu socotește de preț cuvintele Scripturii, cel ce nu le respectă.
- Și cine-i atât de ticălos încât să nu respecte cuvintele Scripturii, să nu le socotească mai de preț ca orice?
- Cine? Cel ce nu dă atâta timp cuvintelor Scripturii cât femeilor desfrânate din teatrele satanice. Că mulți oameni își pierd toată ziua la teatru și, din pricina acestei pierderi deșarte de vreme, își neglijează multe treburi de-ale gospodăriei; prind iute și precis tot ce aud și țin minte cele auzite, spre vătămarea propriului lor suflet. Aici în biserică vorbește Dumnezeu și oamenii nu vor să rămână nici câtăva vreme. Din pricina

¹³ Ohozia, Ioaș și Amasia (II Paralipomene, capitolele 21-25).

¹⁴ De aici începe partea morală: *Predica trebuie ascultată cu mintea trează și cu luare aminte.*

¹⁵ Matei 7, 6.

asta nu mai avem nici o părtășie cu cerul, iar viețuirea noastră creștină se mărginește numai la cuvinte. Din pricina asta Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, nu ca să ne arunce în el, ci ca să ne înduplece să fugim de această cumplită tiranie. Noi, însă, facem cu totul dimpotrivă și alergăm în fiecare zi pe drumul ce duce la iad. Dar Dumnezeu ne poruncește nu numai să auzim, ci să și facem cele spuse; noi, însă, nu vrem nici să le auzim. Spune-mi, te rog, când vom face ce ni s-a poruncit, când vom săvârși faptele pe care ni le cere, când nici cuvintele pe care ni le spune Dumnezeu nu vrem să le auzim, ci ni se pare apăsătoare și plicticoasă predica, deși e foarte scurtă? Noi înșine, când vedem că cei din jurul nostru nu ne dau atenție când vorbim despre lucruri obișnuite, spunem că purtarea lor este o insultă, dar nu socotim, oare, că-L mâniem pe Dumnezeu, când El ne vorbește despre lucruri atât de mari, iar noi nu dăm atenție spuselor Lui și ne uităm în altă parte? Un bătrân, care a călătorit mult, poate să ne spună cu de-amănuntul despre depărtarea, poziția și înfățișarea orașelor pe care le-a văzut, poate să ne vorbească despre porturi și piețe. Noi, însă, nu cunoaștem nici la ce depărtare de noi se găsește cetatea cea din ceruri. Dacă am ști care e distanța, poate ne-am da osteneala să-i scurtăm lungimea. Nu-i atât de departe de noi cetatea aceea cât e de departe cerul de pământ. Dacă ne trândăvim este cu mult mai departe; dar dacă ne sârguim, ajungem în scurtă vreme la porțile ei. Pentru că distanța aceasta nu se măsoară cu măsurătorile de pe pământ, ci cu sufletul și cu purtarea.

VIII

Cunoști, dragul meu, cu de-amănuntul istoria lumii, pe cea nouă pe cea veche și pe cea străveche; poți enumera stăpânitorii sub care ai luat mai înainte parte la războaie, poți enumera pe arbitrii luptelor atletice, pe învingătorii în lupte, pe generali, cunoștințe care nu-ți sunt de nici un folos. Dar nici în vis nu te-ai gândit vreodată să știi cine este stăpân în cetatea cea cerească sau să știi cine este primul sau al doilea sau al treilea sau să știi de câtă vreme este fiecare acolo sau să știi ce-a lucrat și ce-a făcut fiecare. Nu vrei să te interesezi de legiurile acestei cetăți și nici nu vrei să le ascuți de ți le spune altul. Spune-mi, te rog, cum te mai aștepti să dobândești bunătățile făgăduite, când nici nu ascuți cele ce ți se spun? Dacă n-am ascultat mai înainte, să ascultăm acum. Că, de va vrea Dumnezeu, vom intra într-o cetate de aur, ba mai de preț decât aurul. Să-i cunoaștem bine temeliile ei, să-i cunoaștem porțile bătute în safire și mărgăritare. Că avem un foarte bun conducător, pe Matei. Prin poarta lui intrăm acum și avem nevoie de multă luare aminte. Dacă va vedea pe cineva că nu-i atent, îl scoate îndată afară din cetate. Că-i cetate împărătească, cetate vestită. Nu-i precum cetățile noastre, împărțite în piață și palate împărătești. Nu! Acolo peste tot numai palate împărătești. Să deschidem dar porțile minții, să deschidem auzul și, pășind cu multă frică în pridvor, să ne închinăm împăratului cetății. O singură privire aruncată în acea cetate ne încremenește de uimire. Acum porțile cetății ne sunt încuiate; dar când le vom vedea deschise atunci vom vedea că tot interiorul cetății este strălucitor ca fulgerul. Că acest vameș, călăuzit de ochii Duhului, făgăduiește să-ți arate totul; unde stă împăratul, care sunt ostașii care sunt alătura de El, unde stau îngerii, unde stau arhanghelii, care este locul hotărât, în acest oraș, noilor cetățeni și care este drumul care duce acolo; ce loc au primit primii cetățeni, cei de după ei și cei de mai târziu; în câte cete se împart locuitorii orașului, cine formează senatul și câte feluri de dregătorii sunt.

Să nu intrăm cu zgomot și tulburare, ci cu tainică tăcere. Dacă în teatru se face

tăcere mare când se citesc scrisorile împăratului, cu mult mai liniștiți trebuie să stăm toți în cetatea aceasta și să avem treze și sufletele și urechile. Nu se vor citi scrisorile unui stăpân pământesc, ci ale Stăpânului îngerilor. Dacă astfel ne vom rândui sufletele noastre, însuși harul Duhului ne va călăuzi pas cu pas, vom ajunge la tronul împărătesc și vom dobândi toate bunătățile, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos. Căruia slava și puterea împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA II „Cartea nașterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam”¹⁶

1

Vă mai amintiți, oare, de sfatul pe care vi l-am dat mai înainte, rugându-vă să ascultați în adâncă tăcere și cu tainică liniște tot ce vă voi spune? Că azi am de gând să pășesc în sfintele pridvoare ale Evangheliei lui Matei. De aceea v-am și amintit de sfatul dat. Când iudeii au trebuit să se apropie de muntele în flăcări, de foc, de ceață, de întuneric și de furtună¹⁷, dar, mai bine spus, când nici nu li s-a îngăduit să se apropie de munte, ci să audă și să vadă muntele și pe toate celelalte de departe, au primit poruncă să se abțină de la femei cu trei zile înainte și să-și spele hainele; și toți erau cuprinși de spaimă și cutremur; și Moise împreună cu iudeii. Apoi cu mult mai mult noi, care avem să auzim cuvinte atât de înalte, noi care nu stăm ca iudeii departe de un munte ce fumegă, ci avem să intrăm chiar în cer, cu mult mai mult noi trebuie să arătăm mai mare filozofie, nu spălându-ne hainele, ci curățindu-ne îmbrăcămintea sufletului și depărtându-ne de orice amestec lumesc. Nu veți vedea acum nici ceață, nici fum, nici furtună, ci chiar pe împărat stând pe tronul acelei negrăite slave; veți vedea pe îngeri și pe arhangheli alături de El; veți vedea popoare de sfinți în nenumărate cete.

Așa este cetatea lui Dumnezeu! În ea este Biserica celor întâi născuți, duhurile dreptilor, adunarea sărbătorească a îngerilor, sângele izbăvitor al Domnului, prin care toate s-au unit: cerul a primit pe cele de pe pământ, pământul a primit pe cele din cer, iar pacea de mult dorită de îngeri și de sfinți s-a împlinit. În această cetate se înalță strălucitorul și slăvitul semn de biruință al crucii, prăzile de război ale lui Hristos, pârga firii noastre, trofeeale împăratului nostru. Pe toate le vom cunoaște cu de-amănuntul din Evanghelie. Dacă mă veți urmări cu liniște și cu cuvenită luare aminte voi putea să vă plimb peste tot și să vă arăt unde zace, trasă în țepă, moartea, unde este spânzurat păcatul, unde se găsesc multele și minunatele trofee ale acestui război, ale acestei lupte. Veți vedea acolo și pe tiran legat, urmat de mulțimea prinșilor de război; veți vedea

¹⁶ Matei 1, 1.

¹⁷ Ieș. 19, 18.

acropola, de pe care acel demon spurcat ataca pe toți mai înainte; veți vedea ascunzătorile și peșterile tâlharului, acum sparte și deschise, pentru că împăratul a intrat și în ele. Să nu vi se pară, iubitorilor, obositoare plimbarea! Dacă v-ar povesti cineva de un război purtat de oameni, de trofeele și victoriile lui, ați uita și de mâncare și de băutură de dragul acelei povestiri. Este într-adevăr plăcută povestirea aceea, dar cu mult mai plăcută este povestirea luptei duse de Hristos!

Gândește-te, iubite, câte lucruri minunate ai de auzit! Ai să auzi că Dumnezeu, sculându-Se de pe tronurile Sale împărătești, a venit din cer pe pământ, S-a pogorât chiar și în iad, stând în linia întâi de bătaie; ai să auzi că diavolul l s-a împotrivit, dar, mai bine spus, nu s-a împotrivit numai unui Dumnezeu, ci unui Dumnezeu ascuns în fire omenească. Și lucru minunat este că vei vedea, prin moarte, biruită moartea; prin blestem, blestemul nimicit; iar prin armele prin care diavolul biruia, prin acelea i s-a surpat tirania lui.

Să ne deșteptăm deci, să nu dormim! Iată văd că porțile ni se deschid! Să intrăm cu bună rânduială și cu cutremur. Pășim chiar în pridvor.

- Și care-i pridvorul?

- Iată-l: „*Cartea nașterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam*”.

- Ce spui? Ne-ai făgăduit că ne vorbești de Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu și ne pomenești de David, un om care a trăit cu nenumărate generații înainte, spunându-ne că el este tată și strămoș al lui Iisus Hristos?

- Așteaptă! Nu căuta să afli totul dintr-odată, ci cu binișorul și încetul cu încetul! Ești încă pe treptele pridvorului! Pentru ce te grăbești să intri în locuri în care nu poți încă intra? N-ai văzut bine nici pe toate cele dinafară! Că n-am să-ți vorbesc de nașterea Lui din veșnicie, dar, mai bine spus, nici de nașterea Lui în timp; că și aceasta-i neînțeleasă și cu neputință de spus prin cuvânt. Așa a grăit, mai înainte de mine, și profetul Isaia. Proorocind patimile lui Hristos și marea Lui purtare de grijă pentru lume și minunându-se cine este și ce a ajuns și până unde S-a pogorât, a strigat, tare și strălucit, zicând așa: „*Și neamul Lui cine-l va spune?*”¹⁸

II

Dar nu despre nașterea cea din veșnicie ne este acum cuvântul, ci despre nașterea Lui de jos, de pe pământ, care a avut nenumărați martori. Și voi vorbi de ea așa cum mi-a dat putere harul Duhului să vorbesc. Că nici de nașterea Lui de pe pământ nu se poate vorbi cu toată claritatea, că și ea este plină de spaimă și cutremur. Totuși să nu socotești că ai să auzi lucruri de mică însemnătate, când auzi că am să-ți vorbesc de nașterea cea de pe pământ! Dimpotrivă, deșteaptă-ți mintea, înfricoșează-te îndată, când auzi că Dumnezeu pe pământ S-a pogorât! Atât de minunată și de neobișnuită a fost venirea Sa, că îngerii dăntuiau și vesteau bucuria adusă omenirii, iar profeții încă de demult se spăimântau că Dumnezeu „*pe pământ S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit*”¹⁹.

Da, este un lucru cu totul neobișnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel retălmăcit, Cel neînțeles, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pământ din pânțece fecioresc, a primit să Se nască din femeie și să aibă strămoși pe David și pe Avraam. Dar pentru ce spun pe David și pe Avraam? Lucru plin cu totul de spaimă și uimire este că a avut strămoși pe acele femei păcătoase despre care am vorbit mai înainte. Când auzi acestea, ridică capul sus! Nu te gândi la ceva umilitor. Dimpotrivă, minunează-te că, fiind Fiu al Dumnezeului

¹⁸ Isaia 53, 8

¹⁹ Baruh 3, 38.

celui fără de început și adevărat Fiu, a primit să audă spunându-i-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu! A primit să Se facă rob Tatălui, pentru ca ție, robului, să-ți facă Tată pe Stăpânul.

Ai văzut chiar din primele cuvinte ale Evangheliei cum sunt Evangheliile! Dacă te îndoiești că ai să ajungi fiu al lui Dumnezeu, atunci încredințează-te de aceasta prin aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiu al Omului. Pentru că este cu mult mai greu pentru mintea omenească să înțeleagă că Dumnezeu S-a făcut om, decât să înțeleagă ca omul să ajungă fiu al lui Dumnezeu. Așadar când auzi că Fiul lui Dumnezeu este Fiu al lui David și al lui Avraam, nu te îndoii că și tu, fiu al lui Adam, vei fi fiu al lui Dumnezeu. Că **Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar și în deșert atât de mult, dacă n-ar fi vrut să ne înalțe pe noi. S-a născut după trup, ca tu să te naști după Duh; S-a născut din femeie, ca tu să încetezi de a mai fi fiu al femeii. Pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naștere: una asemenea nouă, și alta mai presus de noi. Pentru că S-a născut din femeie, Se aseamănă cu noi; dar pentru că nu S-a născut nici din sânge, nici din voința trupului sau a bărbatului²⁰, ci de la Duhul Sfânt, ne arată nașterea cea mai presus de noi, nașterea cea viitoare, pe care ne-o va dărui nouă de la Duhul.** Toate celelalte fapte ale Fiului lui Dumnezeu au fost la fel. Botezul Domnului de pildă. Avea și ceva vechi, dar avea și ceva nou. Botezarea Lui de către profet a arătat vechiul, iar pogorârea Duhului a vădit noul. După cum un om care stă la mijloc între doi oameni îi unește pe aceștia întinzându-și mâinile și spre unul și spre altul, tot astfel și Fiul lui Dumnezeu a unit firea cea veche cu cea nouă, firea dumnezeiască cu cea omenească, pe cele ale Lui cu cele ale noastre.

Ai văzut cât de străfulgerătoare este cetatea în care ai să intri? Ai văzut câtă strălucire au chiar primele cuvinte ale Evangheliei? Ai văzut că ți-a arătat pe împărat, ca într-o tabără, îmbrăcat în același trup ca și tine? Știi doar că, în tabără, împăratul nu poartă totdeauna semnele demnității sale; dezbracă purpura, dă jos de pe cap coroana și îmbracă adeseori haină de ostaș; face asta ca să nu fie recunoscut, ca să nu atragă pe dușmani asupra sa. Împăratul nostru dimpotrivă: îmbracă trupul nostru cu totul pentru alt scop: vrea să fie necunoscut, să nu facă pe dușman să fugă de luptă și să nu tulbure pe ostașii Săi. Că împăratul nostru a căutat să mântuie, nu să înspăimânte. Din pricina aceasta Evanghelia chiar de la început L-a numit cu acest nume, spunându-l Iisus. Numele Iisus nu este un nume elinesc, ci ebraic, care tâlcuit în limba greacă înseamnă Sotir, adică Mântuitor; și se numește Mântuitor, pentru că a mântuit pe poporul Său.

III

Ai văzut cum evanghelistul Matei a întraripat pe ascultător, deși a rostit cuvinte foarte cunoscute? Ai văzut cum prin ele ne-a făcut să ne gândim la lucruri pe care nici nu le bănuiam? Numele de Iisus și de Mântuitor erau foarte cunoscute la iudei. Și pentru că faptele viitoare ale Domnului Iisus aveau să fie neobișnuite, de aceea numele acesta a fost purtat și de altul, de Iisus al lui Navi, preînchipuire a Domnului Iisus, ca de la început să se înlăture orice tulburare ce ar fi putut fi provocată de un nume nou. În Scriptură se spune că Iisus al lui Navi, urmând lui Moise, a dus pe poporul iudeu în pământul făgăduinței. Aceasta e preînchipuire. Iată acum și faptul! Iisus al lui Navi a dus pe poporul iudeu în pământul făgăduinței; Domnul Iisus a dus pe poporul Său în cer și la bunătățile cele cerești. Iisus al lui Navi, după moartea lui Moise, Domnul Iisus, după încetarea legii.

²⁰ Ioan 1, 13.

Acela, conducător de popor, acesta, împărat.

Dar ca nu cumva când auzi numele Iisus să te rătăcești din pricina acestui nume, evanghelistul Matei a adăugat: „*Iisus Hristos, Fiul lui David*”. Celălalt Iisus nu era din seminția lui David, ci din altă seminție.

- Dar pentru care pricină evanghelistul numește Evanghelia sa „**Cartea nașterii lui Iisus Hristos**”? Doar nu cuprinde numai nașterea, ci toată iconomia mântuirii neamului omenesc!

- Pentru că **nașterea lui Iisus este capul întregii iconomii a Mântuirii**, pentru că **este începutul și rădăcina tuturor bunătăților date nouă**. După cum Moise își intitulează cartea sa „*Cartea cerului și a pământului*”²¹, deși nu vorbește numai de cer și de pământ, ci și de cele ce sunt în ele, tot astfel și Matei a dat numele cărții sale de la capul faptelor istorisite în ea. **Lucru plin de uimire, mai presus de nădejde și de așteptare este că Dumnezeu S-a făcut om. Odată săvârșit acest lucru, toate celelalte decurg logic și firesc.**

- Dar pentru ce evanghelistul a spus întâi: „*Fiul lui David*” și apoi „*Fiul lui Avraam*”?

- N-a spus așa pentru că evanghelistul nu voia, așa cum socot unii, să facă genealogia lui Iisus chiar de la Adam. Ar fi făcut la fel ca și Luca. Matei însă procedează altfel.

- Dar pentru ce l-a pus mai întâi pe David?

- Pentru că David era pe buzele tuturor și din pricina renumelui său, și din pricina timpului; nu murise de mult, ca Avraam. Amândurora le dăduse Dumnezeu - și lui Avraam și lui David - făgăduința că din ei Se va naște Mântuitorul; dar Matei l-a pus în urmă pe Avraam pentru că era mai vechi, iar pe David l-a pus la început pentru că era viu în mintea poporului și pe buzele tuturor. Chiar iudeii spuneau: „*Oare nu din sămânța lui David și din orașul Betleem, de unde era David, avea să vină Hristos?*”²²

Nimeni nu-L numea pe Hristos Fiul lui Avraam, ci toți îl numeau Fiul lui David. Că David era, după cum am spus, în mintea tuturor și din pricină că a trăit în urma lui Avraam, dar și din pricină că a fost împărat, de asta și iudeii și Dumnezeu pomenește și numele lui David când vorbesc de toți împărații de mai târziu, pe care îi prețuiau. Iezechiil și alți profeți spuneau iudeilor că David va veni și va învia; negreșit profeții nu vorbeau de cel mort, ci de cei care vor merge pe urmele virtuților lui David. Dumnezeu spunea lui Iezechia: „*Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine și pentru David, robul Meu*”²³, La fel lui Solomon i-a spus că nu-i va împărți împărăția în timpul domniei lui, din pricina lui David²⁴. Da, mare a fost slava lui David și la oameni, și la Dumnezeu! Pentru asta deci evanghelistul Matei începe genealogia cu David, pentru că era mai cunoscut, iar pe Avraam îl pomenește după David. Și pentru că a adresat iudeilor Evanghelia sa, a socotit de prisos să urce mai sus genealogia. Că acești doi bărbați erau mai cu seamă admirați de iudei; unul ca profet și împărat, altul ca patriarh și profet.

Aș putea fi întrebat:

- Dar de unde știm că Iisus este din neamul lui David? Dacă Iisus nu S-a născut din bărbat, ci numai din femeie și dacă nu se face genealogia Fecioarei, de unde știm că este strănepot al lui David?

- Două sunt deci problemele care se pun. Prima: pentru ce nu se face genealogia

²¹ Fac. 2, 4.

²² Ioan 7, 42.

²³ IV Regi 19, 34.

²⁴ III Regi 11, 34.

mamei? A doua: pentru ce Iosif, care n-a fost tatăl lui Iisus, este pomenit și de Matei și de Luca? Prima pare necesară, a doua, de prisos.

Despre care, dar, trebuie să vorbesc mai întâi? Negreșit despre aceea ca Fecioara se coboară din David.

- Dar cum vom ști că se coboară din David?

- Ascultă pe Dumnezeu, Care-i spune lui Gavriil să se ducă „la o Fecioară din casa și neamul lui David, logodită cu un bărbat care se numea Iosif”²⁵. Ce răspuns mai clar decât acesta vrei când afli că Fecioara era din casa și neamul lui David?

IV

Tot din aceste cuvinte se vede apoi că și Iosif era tot din casa și neamul lui David. Legea porunca să nu se facă căsătorie cu altcineva, ci numai cu cineva din aceeași seminție. Patriarhul Iacov a spus mai dinainte că Mântuitorul Se va ridica din seminția lui Iuda, grăind așa: „Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui până la venirea Celui Căruia Îi este pregătit sceptra; Acesta va fi așteptarea neamurilor”²⁶.

- Profeția aceasta, mi se poate spune, arată numai atât: că Iisus este din seminția lui Iuda, dar nicidecum că era și din neamul lui David; iar în seminția lui Iuda nu era numai neamul lui David, ci și alte multe neamuri; se poate, dar, ca Iisus să fie din seminția lui Iuda, dar nu și din neamul lui David.

- Dar, ca să nu spui așa, evanghelistul îți curmă această bănuială, zicând că Iisus era „din casa și din neamul lui David”. Iar dacă vrei să afli acest lucru și din altă parte, nu-mi lipsesc dovezile. Legea interzicea nu numai căsătoriile cu cineva din altă seminție, dar chiar și cu cineva din altă familie, adică din alt neam. Deci dacă raportăm cuvintele de la Luca „din casa și neamul lui David” la Fecioară, am răspuns la întrebare; dacă le raportăm la Iosif, prin Iosif avem același răspuns, anume că Iisus era din neamul lui David. Dacă Iosif era „din casa și din neamul lui David”, apoi legea îl obliga să nu ia femeie din altă casă și din alt neam, ci din acela din care era și el.

- Dar dacă a călcat legea?

- Matei, ca să nu spui asta, ți-o ia înainte, mărturisind că Iosif era drept²⁷; iar odată ce îi cunoști virtutea, știi că n-a călcat legea. Ar fi putut, oare, să calce legea, mânat de plăcere, un bărbat atât de iubitor de oameni și atât de lipsit de pasiune, ca Iosif, încât, chiar silit de bănuială, să nu vrea să pedepsească pe Fecioară? Omul care s-a ridicat cu mintea mai presus de lege - că hotărârea lui de a o lăsa pe Fecioară și a o lăsa întru ascuns era hotărârea unui om care s-a ridicat cu mintea mai presus de lege - ar fi putut săvârși, oare, o fapta împotriva legii, mai cu seamă atunci când nici o pricină nu-l silea? Deci din cele spuse se vede că Fecioara era din neamul lui David.

Dar neapărat trebuie să spun acum pentru care pricină evanghelistul n-a făcut genealogia Fecioarei, ci pe a lui Iosif.

- Pentru ce?

- Nu era obiceiul la iudei să se facă genealogia femeilor. Deci ca să țină obiceiul iudaic și să nu se pară că de la primele cuvinte ale Evangheliei nu spune adevărul și totuși să ne facă nouă cunoscută pe Fecioară, evanghelistul a trecut sub tăcere pe strămoșii ei și a făcut numai genealogia lui Iosif. Dacă ar fi făcut genealogia Fecioarei ar fi dat

²⁵ Luca 1, 27.

²⁶ Fac. 49, 10.

²⁷ Matei 1, 19.

să se creadă că face inovații; iar dacă ar fi trecut sub tăcere pe Iosif, n-am fi cunoscut pe strămoșii Fecioarei. Dar ca să aflăm de Maria cine este, din ce neam se trage și totuși să nu strice obiceiurile, Matei a făcut genealogia logodnicului ei și a arătat că era din casa lui David. Odată demonstrat că Iosif se pogoară din casa lui David este demonstrat și aceea că și Fecioara este tot din aceeași casă, din pricină că dreptul Iosif n-ar fi suferit, după cum am mai spus, să se logodească cu o femeie din altă casă și din altă familie.

Este însă și un alt motiv, mai tainic, pentru care au fost trecuți sub tăcere strămoșii Fecioarei. Dar nu-i timpul să descopăr aceasta acum, pentru că sunt multe de spus.

De aceea²⁸, oprind aici cuvântul despre cele cercetate până acum, să țineți bine minte cele ce v-am spus. De pildă: pentru ce în genealogie a fost pus David înaintea lui Avraam; pentru ce Matei și-a numit Evanghelia sa „*Cartea nașterii*”; pentru ce a spus: „*a lui Iisus Hristos*”; pentru ce nașterea Lui este și la fel, dar nu și la fel cu a oamenilor; pe ce dovezi ne întemeiem că Maria este din casa lui David; pentru ce a făcut Matei genealogia lui Iosif și au fost trecuți sub tăcere strămoșii Mariei.

Dacă veți ține minte toate răspunsurile la aceste întrebări, îmi veți da mai mult curaj să merg mai departe; dar dacă le veți disprețui și le veți scoate din sufletul vostru, atunci voi pregeta să mai vorbesc de celelalte. Nici plugarul nu vrea să mai semene un pământ care i-a stricat semințele. De aceea, vă rog să țineți minte ce v-am spus. Că grija de astfel de lucruri va aduce sufletului vostru un mare și mântuitor bine. Îngrijindu-ne de acestea vom putea să plăcem lui Dumnezeu; vom avea gurile noastre curate de ocări, de cuvinte de rușine și de defăimări, pentru că cercetăm cuvinte duhovnicești; vom fi de temut și demonilor, pentru că limba noastră este întrarmată cu astfel de cuvinte; în sfârșit vom atrage asupra noastră și mai mult harul lui Dumnezeu, pentru că privirea noastră va fi și mai pătrunzătoare. Că pentru asta ne-a dat Dumnezeu ochi, gură și auz, ca toate aceste mădulare să-l slujească Lui; să rostim cuvintele Lui, să facem poruncile Lui, să-l cântăm neîncetat imne, să-l înălțăm mulțumiri și prin toate aceste mădulare să ne curățim conștiința. După cum trupul ajunge mai sănătos când respiră aer curat, tot astfel și sufletul ajunge mai înțelept dacă este hrănit cu niște gânduri ca acestea.

V

Nu vezi că și ochii trupului lăcrimează mereu dacă-i ținem la fum, dar dacă stăm la aer curat, în livezi, lângă izvoare, în grădini sunt mai pătrunzători și mai sănătoși? Tot așa și cu ochiul sufletului; dacă paște în livada cuvintelor duhovnicești va fi curat, limpede și ager; dar dacă umblă în fumul grijilor lumești va scoate nenumărate lacrimi și va plânge și acum pe pământ, dar și atunci pe lumea cealaltă. Da, cu fumul se aseamănă grijile lumești. De aceea spunea cineva: „*S-au stins ca fumul zilele mele*”²⁹. David a spus aceste cuvinte gândindu-se la scurtimea anilor și la nestatornicia vieții; eu însă nu mă gândesc numai la asta, ci aș spune că trebuie să raportăm aceste cuvinte și la tulburările din viață. Că nimic nu întristează și tulbură atâta ochiul sufletului ca mulțimea grijilor lumești, ca roiul poftelor; ele sunt lemnele acestui fum. Și după cum focul scoate o mulțime de fum când pui peste el lemne umede și jilave, tot așa și pofta cea puternică și învăpăiată face și ea mult fum, când cuprinde un suflet molău și slăbănog. De asta e nevoie de rouă Duhului, de acea adiere lină ca să stingă focul, să risipească fumul, să ne întraripeze mintea. Că nu-i cu puțință, nu-i cu puțință să ne înălțăm la cer când suntem

²⁸ De aici începe partea morala: *Mare ne este folosul studierii Sfintelor Scripturi.*

²⁹ Ps. 101, 4.

împovărați cu atâtea păcate. Ar fi de dorit să fim sprinteni, ca să ne putem croi acest drum; dar mai bine spus, nici așa n-am putea, dacă nu luăm aripile Duhului. Așadar, dacă avem nevoie de minte limpede și de har duhovnicesc ca să ne urcăm la acea înălțime, cum ne vom putea înălța, când nu avem nici una, nici alta, ba, dimpotrivă, trași în jos de atâta greutate, atragem asupra noastră și pe toate cele potrivnice și povară satanică? Dacă ai încerca să cântărești cu un cântar bun cuvintele rostite de fiecare din noi, ai găsi abia o sută de dinari de cuvinte duhovnicești între zece mii de talanți de cuvinte lumești; dar mai bine spus, nu vei găsi nici zece oboli³⁰. Nu este, oare, o rușine și cea mai mare batjocură ca pe o slugă de-a noastră s-o punem să ne facă cele mai de seamă treburi, iar gura noastră, propriul nostru mădular, să nu o folosim nici ca pe o slugă, ci dimpotrivă s-o întrebuițăm la lucruri nefolositoare și de prisos? Și de-am întrebuițat-o numai la lucruri de prisos! Dar nu; o întrebuițăm la lucruri potrivnice, vătămătoare și la nimic folositoare. Că de ne-ar fi nouă de folos cele ce rostim, atunci negreșit spusele noastre ar fi plăcute și lui Dumnezeu. Dar așa, grăim tot ce ne sfătuiește diavolul când râdem, când spunem glume, când blestemăm și ocărim, când ne jurăm, când mințim și jurăm strâmb, când suntem morocănoși, când vorbim prea mult, când flecărim mai rău decât babele, discutând numai fleacuri. Spuneți-mi, vă rog, care din cei de față ar putea, dacă i-aș cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieștii e Scripturi? Nici unul! Și nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că suntem atât de nepăsători față de cele duhovnicești, pe cât suntem de iuți, ba mai iuți decât focul, față de cele satanice. De v-aș întreba de știți cântece de lume, cântece de dragoste, cântece desfrânate aș vedea că mulți le știu pe de rost și că le cântă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiți că nu știți un text din Scriptură? „Nu-s călugăr, mi se răspunde! Am femeie și copii și trebuie să mă îngrijesc de casa mea!” Ei bine, scuza asta vă pierde, că socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, când de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decât călugării, pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi. Prin urmare a socoti de prisos citirea Sfintelor Scripturi este cu mult mai rău decât a nu le citi. Astfel de gânduri sunt gânduri drăcești.

VI

N-ați auzit pe Pavel spunând că: „s-au scris toate acestea spre povățuirea noastră”³¹? Dacă ar trebui să iei Sfânta Evanghelie în mâini, n-ai face-o dacă ți-ar fi mâinile nespălate! Pentru ce dar nu socotești că cele cuprinse în ea sunt cu mult mai de preț? O astfel de socotință a întors totul cu susul în jos!

Vrei să știi ce mare folos ai de pe urma citirii Sfintelor Scripturi? Cercetează-te să vezi ce gânduri îți vin în minte când auzi contându-se un psalm și ce gânduri îți vin când auzi un cântec de lume! Ce gânduri îți vin când ești în biserică, și ce gânduri când ești la teatru! Și vei vedea câtă deosebire este între o stare sufletească și alta, deși sufletul este unul! De aceea Pavel spunea: „Vorbele rele strică obiceiurile bune”³². Să căutăm deci să avem neconținut în gurile noastre cântările Duhului. Asta ne face să fim superiori animalelor necuvântătoare, deși în alte privințe suntem cu mult inferiori lor. Cântările Duhului sunt hrană sufletului, podoabă și tărie; lipsa lor, foamete, foamete cumplită. Scriptura spune: Le voi da lor „nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de auzirea

³⁰ Un obol era a șasea parte dintr-un dinar; o sută de dinari valora 0,87 franci; un talant avea 6000 de dinari, adică 5220 franci de aur deci (exact 5560,90 franci aur); deci zece mii de talanți valorau 52 200 000 franci aur.

³¹ 1 Cor. 10, 11.

³² 1 Cor. 15, 33.

cuvântului Domnului³³. Ce poate fi mai groaznic decât să-ți atragi de bună voie asupra capului tău răul cu care Dumnezeu te amenință, ca pedeapsă, să-ți înfometezi adică sufletul și să-l slăbănogesti! Că prin cuvinte ne stricăm sau ne mântuim sufletul. Cuvintele ne pornesc spre mânie și tot ele ne îmblânzesc din nou. Un cuvânt de rușine ne aprinde în suflet pofta, iar un cuvânt cuminte ne face curați la suflet și la trup. Dacă un simplu cuvânt are atât de mare putere, spune-mi, te rog, cum de disprețuiești cuvintele Scripturii? Dacă un sfat omenesc poate atât de mult, apoi cu mult mai mult, când sfaturile sunt date de Duhul lui Dumnezeu! Cuvântul scos din dumnezeieștile Scripturi înmoaie mai bine decât focul un suflet învățat și-l face în stare să săvârșească orice lucru bun. Așa i-a potolit și i-a îmblânzit Pavel pe îngâmfații și semeții corinteni; că ei, corintenii, se lăudau tocmai cu fapte de care trebuiau să se rușineze și să-și acopere fețele. Dar ascultă ce schimbare s-a petrecut în ei, după ce au primit epistola lui Pavel! însuși dascălul o mărturisește, spunând astfel: „Că aceasta, că v-ați întristat așa cum vrea Dumnezeu, câtă sânguință v-a adus, ba încă si dezvinovățire și mâhnire și frică și dorință și râvnă și ispășire³⁴. Sfătuind pe cei din jurul nostru cu cuvintele lui Dumnezeu îndreptăm viața slugilor noastre, a copiilor noștri, a soților noastre, a prietenilor noștri, iar pe dușmani ni-i facem prieteni. Prin cuvintele Sfințelor Scripturi au ajuns mai buni chiar marii bărbați, chiar prietenii lui Dumnezeu. De pildă David, după ce a păcătuit, a ajuns la acea minunată pocăință datorită cuvintelor lui Dumnezeu³⁵. Apostolii iarăși tot datorită cuvintelor lui Dumnezeu au ajuns ce-au ajuns și au atras la ei întreaga lume.

- Dar ce folos are un om dacă aude cuvintele lui Dumnezeu și nu le face?

- Nu mic îi va fi folosul chiar numai dacă aude cuvintele lui Dumnezeu. Se va osândi, va ofta și va ajunge cândva și la săvârșirea celor spuse de Dumnezeu. Că dacă nu are conștiința păcatului, când se va depărta de păcat, când se va osândi?

Să nu disprețuim, dar, auzirea dumnezeieștilor Scripturi. Gândul acesta este un gând drăcesc, care nu ne lasă să vedem comoara, care nu ne lasă să ne îmbogățim. Diavolul ne șoptește la ureche că nu-i de nici un folos auzirea legilor lui Dumnezeu, pentru că se teme ca nu cumva noi să trecem de la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu la săvârșirea lor. Cunoscându-i dar viclenia, să ne întărim cu aceste arme, pentru a-i zdrobi capul și a ajunge de nebiruit. Și astfel, încununăți cu strălucite victorii, să dobândim și bunătățile viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

³³ Amos 8, 11.

³⁴ II Cor. 7, 11.

³⁵ II Regi 12, 1-16.

OMILIA III „Cartea nașterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam”³⁶.

1

Iată aceasta-i a treia cuvântare și încă n-am răspuns la toate problemele puse de primele cuvinte ale Evangheliei lui Matei. Așa că nu în zadar spuneam că acest început cuprinde gânduri foarte adânci. Haide, dar, să vorbim astăzi de cele rămase încă nelămurite.

- Ce vom căuta să aflăm acum?

- Pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, odată ce el n-a contribuit cu nimic la nașterea lui Iisus Hristos?

O pricină am arătat-o în cuvântarea de mai înainte. Trebuie să arăt și o altă pricină, mai tainică, mai greu de spus prin cuvinte decât cea dintâi.

- Care-i aceasta?

- Dumnezeu nu voia să arate iudeilor, înainte de naștere, că Hristos Se va naște din Fecioară. Să nu vă tulburați din pricina unui răspuns atât de ciudat. Răspunsul nu-i al meu, ci al sfinților noștri părinți, al acelor bărbați minunați și vestiți. Dacă Domnul dintru început a umbrit multe fapte ale mântuirii noastre, numindu-Se pe Sine Fiul Omului, și nici nu ne-a descoperit complet întotdeauna egalitatea Lui cu Tatăl, pentru ce te minunezi dacă a umbrit deocamdată și nașterea Sa, când urmărea ceva mare și minunat?

- Dar ce lucru minunat urmărea?

- Voia s-o scape pe Fecioară, s-o ferească de bănuială rea. Dacă iudeii ar fi știut aceasta dintru început, printr-o interpretare greșită a cuvintelor Scripturii, ar fi osândit-o pe Fecioară pentru adulter. Dacă s-au purtat cu nerușinare față de alte fapte ale Domnului, despre care de multe ori aveau și pilde în Vechiul Testament - de pildă îl numeau îndrăcit, când izgonea dracii din oameni, îl socoteau potrivnic lui Dumnezeu, când vindeca pe bolnavi sâmbăta, cu toate că și mai înainte fusese de multe ori călcată

³⁶ Matei 1, 1.

sâmbăta -, ce n-ar fi zis dacă li se spunea că Hristos Se va naște din Fecioară? Se puteau întemeia pe toată istoria care nu avea nici un fapt de acest fel. Dacă iudeii îl numeau pe Domnul tot Fiul lui Iosif³⁷ după ce făcuse atâtea minuni înaintea lor, cum ar fi putut crede că S-a născut dintr-o Fecioară înainte de facerea acestor minuni? Pentru aceasta deci a făcut și genealogia lui Iosif și a logodit-o și pe Fecioara cu Iosif. Când Iosif, bărbat drept și minunat, a avut nevoie de multe mărturii până să creadă în ceea ce se săvârșise - a avut nevoie de înger, de vedenie în vis, de mărturiile profeților -, cum ar fi putut, oare, iudeii primi această idee, când ei erau suciți, stricați și vrăjmași ai lui Hristos? Cumplit iar fi tulburat această faptă nouă și străină, despre care n-au auzit să se mai fi întâmplat vreodată pe vremea strămoșilor lor. Cel care-i încredințat că Iisus este Fiul lui Dumnezeu nu mai pune la îndoială nici nașterea Sa din Fecioară; dar cel care-L socotește pe Iisus un înșelător, un potrivnic al lui Dumnezeu, cum să nu se scandalizeze și mai mult de nașterea din Fecioară, cum să nu-i întărească și mai mult bănuiala sa? De aceea nici apostolii nu vorbesc la început îndată de nașterea din Fecioară, ci vorbesc mai mult și mai des de învierea Domnului, pentru că istoria poporului iudeu le oferea nenumărate cazuri de înviere, cu toate că nu era nici o asemănare între aceste învieri și învierea lui Iisus. Apostolii deci vorbesc rar de nașterea din Fecioară; dar nici mama Lui n-a îndrăznit să dea pe față nașterea Lui minunată. Iată ce spune Fecioara chiar Fiului ei: „*Iată eu și tatăl Tău Te căutăm*”³⁸. Dacă s-ar fi bănuie că Iisus nu-i fiul lui Iosif, atunci n-ar mai fi fost socotit nici Fiul al lui David; iar de aici s-ar fi născut și alte multe rele. De aceea nici îngerii nu vorbesc altora de nașterea Lui din Fecioară, ci numai Mariei și lui Iosif; păstorilor le binevestesc nașterea, dar nu le vorbesc de felul nașterii³⁹.

- Pentru care pricină evanghelistul, când a amintit de Avraam, a spus: „*Avraam a născut pe Isaac și Isaac a născut pe Iacov*”⁴⁰ și n-a amintit și de Isav, fratele lui Iacov; dar când a venit la Iacov a amintit și de Iuda și de frații lui?

II

- Unii interpreți spun că evanghelistul a făcut aceasta din pricina răutății lui Isav și a altor fapte săvârșite de el mai înainte. Eu nu sunt însă de această părere. Dacă aceasta ar fi pricina lăsării la o parte a lui Isav, atunci pentru ce sunt pomenite puțin mai jos niște femei, tot așa de stricate ca și Isav? Că din cele contrarii se vedește slava lui Iisus, nu din faptul că a avut strămoși străluciți, ci din aceea că a avut strămoși mici și neînsemnați. Pentru cineva mare este mare slavă când poate să se umilească mult.

- Deci pentru care pricină nu l-a amintit pe Isav?

- Pentru că saracini, ismailiți, arabii și toți câți s-au născut din Isav nu aveau nici o legătură cu neamul israiliților. Pentru aceasta deci a trecut sub tăcere pe aceia și s-a îndreptat numai spre strămoșii lui Iisus, spre poporul iudeu. De aceea evanghelistul zice: „*Iar Iacov a născut pe Iuda și pe frații lui*”⁴¹. Prin aceștia este arătat poporul iudeu.

Iar Iuda a născut pe Fares și pe Zara din Tamar”⁴².

³⁷ Ioan 1, 45; 6, 42.

³⁸ Luca 2, 48.

³⁹ Luca 2, 10-12.

⁴⁰ Matei 1, 2.

⁴¹ Matei 1, 2.

⁴² Matei 1, 3.

- Ce faci, omule? îmi vorbești de istoria unei împreunări nelegiuite?
- Și ce-i cu asta? Dacă aș face genealogia unui om vestit, de bună seamă că aș trece sub tăcere astfel de strămoși. Dar când fac genealogia lui Dumnezeu întrupat, trebuie nu numai să n-o ascund, ci s-o spun în auzul tuturor spre a arăta puterea lui Dumnezeu și purtarea Sa de grijă. Că pentru asta a venit Hristos pe pământ, nu ca să fugă de ocările noastre, ci ca să le nimicească. După cum nu ne minunăm că a murit, ci pentru că a fost și răstignit - deși răstignirea era o ocară; dar cu cât a fost mai de ocară, cu atât l-a arătat mai iubitor de oameni -, tot așa trebuie să spunem și despre nașterea Lui. Nu este drept să ne minunăm numai că a luat trup și s-a făcut om, ci că a voit să aibă astfel de neamuri, că nu l-a fost rușine deloc de păcatele noastre.

Evanghelistul deci, chiar de la primele cuvinte ale istorisirii nașterii, a arătat că Iisus nu s-a rușinat de nici una din slăbiciunile noastre, învățându-ne prin asta ca noi să nu ne rușinăm de păcatele strămoșilor, ci să căutăm un singur lucru, virtutea. Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoșul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrânat, chiar dacă a avut alte păcate. Dacă pe un stricat, întors pe calea cea dreaptă, nu poate să-l facă de răs viața lui de mai înainte, cu atât mai mult nu va putea face de rușine păcătoșenia părinților pe un om virtuos, născut dintr-o desfrânată și dintr-o adulteră.

Genealogia lui Iisus nu ne instruieste numai pe noi, ci spulberă și îngâmfarea iudeilor. Iudeii nu se îngrijeau de virtutea sufletului, dar spuneau la tot pasul că sunt strănepoții lui Avraam, socotind că virtutea strămoșilor le scuză păcatele; de aceea evanghelistul le arată, chiar de la primele cuvinte ale Evangheliei, că nu trebuie să se laude cu strămoșii, ci cu faptele lor.

În afară de această învățătură, evanghelistul ne mai spune și altceva; anume ne arată că toți oamenii sunt păcătoși, chiar și strămoșii Domnului. Patriarhul Iuda, cel de la care iudeii își trag numele, nu pare că a făcut puține păcate; Tamara a stat înaintea lui și l-a acuzat de desfrânare; David a născut pe Solomon cu o femeie desfrânată. Deci dacă de oameni mari na fost îndeplinită legea, cu atât mai puțin de oameni mici; iar dacă n-a fost îndeplinită, înseamnă că toți oamenii au păcătuit și, deci, a fost de neapărată trebuință venirea lui Hristos. De aceea evanghelistul a amintit și de cei doisprezece patriarhi, ca și prin asta să spulbere iarăși îngâmfarea iudeilor, care se lăudau cu noblețea strămoșilor lor. Mulți dintre patriarhi au fost născuți din slujnice; totuși nu s-a făcut deosebire între fii din pricina deosebirii de mame. Toți au fost fără deosebire patriarhi și conducători de seminții.

Această prerogativă o are și Biserica; ea este creatoarea nobleței noastre; modelul și l-a luat de sus. De aceea de ai fi sclav sau liber, aceasta nici nu te avantajează, nici nu te micșorează; Biserica îți cere un singur lucru: ce gând ai și cum ți-i sufletul.

III

În afară de cele spuse mai este și o altă pricină pentru care evanghelistul a amintit de istoria Tamarei. Nu fără motiv a pus pe Zara alături de Fares, deși era de prisos să mai pomenească și pe Zara, de vreme ce a pomenit pe Fares, prin care avea să facă mai departe genealogia lui Iisus.

- Pentru ce dar l-a amintit pe Zara?
- Când Tamarei i-au venit durerile nașterii și avea să nască pe cei doi fii, Zara a scos primul mâna. Moașa, văzând aceasta, ca să știe cine s-a născut întâi, i-a legat mâna cu

roșu; dar îndată ce l-a legat copilul și-a tras mâna îndărăt; iar după ce și-a tras el mâna s-a născut Fares și apoi Zara. Când moașa a văzut aceasta a zis: „*pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?*”⁴³. Ai văzut lucruri ascunse și tainice? Că nu fără pricină ni s-au scris acestea în Scriptură. Merita, oare, să cunoaștem aceasta și să știm ce-a grăit moașa? Merita, oare, să ni se spună că primul copil a scos mâna și că cel de-al doilea s-a născut întâi? Ce taină, deci, se ascunde aici? Mai întâi din numele copilului aflăm dezlegarea tainei. Numele Fares înseamnă despărțitură, ruptură. Apoi aflăm dezlegarea tainei din însăși întâmplarea aceasta. Nu era firesc ca Zara să-și scoată mâna și să și-o retragă, după ce i-a fost legată; nu era o mișcare logică și nici firească; firesc era poate să iasă al doilea copil, iar celălalt să rămână cu mâna scoasă afară; dar să și-o retragă, ca să lase loc de trecere celuilalt, asta nu s-a mai petrecut potrivit legilor nașterii. Harul lui Dumnezeu însă era lângă copii și Dumnezeu a rânduit ca să se întâmple așa lucrurile, pentru că a vrut să ne dea prin întâmplarea aceasta o icoană a celor viitoare.

- Care?

- Unii interpreți, care au cercetat cu de-amănuntul istoria nașterii lui Fares și Zara, spun că acești copii preînchipuiesc două popoare. Ca să cunoști că viețuirea celui de al doilea popor a strălucit înainte de nașterea primului popor, Zara își întinde numai mâna, nu se arată în întregime și apoi și-o retrage; și după ce a ieșit fratele său, iese și el. Așa s-au petrecut lucrurile și cu cele două popoare. Viețuirea bisericească s-a arătat pe vremea lui Avraam; între timp s-a retras și a venit poporul iudaic și viețuirea după lege, iar mai pe urmă s-a arătat în întregime și noul popor, cu legile sale. De aceea a spus moașa la nașterea lui Fares: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?*”. Că venind legea a rupt viețuirea cea liberă. Sfânta Scriptură totdeauna obișnuiește să numească legea veche gard. De pildă profetul David zice: „*Pentru ce ai dărâmat gardul ei și o culeg pe ea toți cei ce trec pe cale?*”⁴⁴; profetul Isaia: „*Și gard împrejurul ei am pus*”⁴⁵; iar Pavel: „*A dărâmat peretele cel din mijloc al gardului*”⁴⁶.

IV

Alți interpreți raportează cuvintele moașei: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul*” la poporul cel nou; ei spun: Când a venit acest popor a pus capăt legii.

Vezi, dar, că evanghelistul Matei a amintit întreaga istorie a lui Iuda, nu pentru lucruri mici și de puțină însemnătate? Cu același scop a amintit și de Rut și de Rahav⁴⁷, una de alt neam, iar alta o desfrânată, ca să afli că Iisus a venit ca să dezlege toate păcatele noastre. Că a venit ca doctor, nu ca judecător. După cum strămoșii lui Iisus s-au căsătorit cu femei desfrânate, tot așa și Dumnezeu S-a unit cu firea omenească cea desfrânată. Și profetii au spus mai dinainte că lucrul acesta s-a petrecut și cu sinagoga; dar sinagoga a fost nerecunoscătoare față de Dumnezeu, Care locuia în ea, pe când Biserica, odată ce a fost eliberată de păcatele Strămoșești, a rămas lipită de Mirele ei.

Să trecem acum la Rut; vom vedea că și istoria vieții sale se aseamănă cu cele ale noastre. Rut era de alt neam, trăia în cea mai neagră sărăcie. Totuși când a văzut-o Booz n-a disprețuit nici sărăcia ei și nici nu s-a scârbit de prostul său neam. Tot așa și Hristos

⁴³ Fac. 38, 29.

⁴⁴ Ps. 79, 13.

⁴⁵ Isaia 5, 2.

⁴⁶ Efes. 2, 14.

⁴⁷ Matei 1, 5.

S-a căsătorit cu Biserica, deși Biserica era de alt neam și foarte săracă, făcându-o părtașă marilor Sale bunătăți. Și după cum Rut, de n-ar fi părăsit mai întâi pe tatăl ei, de n-ar fi disprețuit casa, neamul, patria și rudele, n-ar fi avut parte de o înrudire atâta de mare, tot așa și Biserica, după ce a părăsit obiceiurile strămoșești, a ajuns dragă Mirelui. Același lucru îl spune și profetul David, adresându-se Bisericii: „*Uită pe poporul tău și casa părintelui tău și va pofti împăratul frumusețea ta*”⁴⁸. Așa a făcut și Rut; de aceea a și ajuns mamă de împărați, precum și Biserica. Că David se trage din Rut.

Evanghelistul Matei a întocmit genealogia și a vorbit de aceste femei pentru ca, prin toate acestea, să rușineze pe iudei și să-i convingă să nu se mai laude. Rut, prin urmașii săi, a născut pe David, marele împărat; iar David nu se rușinează de strămoșii săi.

Nu-i cu puțință, da, nu-i cu puțință să te socoti virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuții sau viciului strămoșilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva și mai ciudat: acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoși străluciți.

Nimeni⁴⁹, dar, să nu se laude cu strămoșii. Gândește-te la strămoșii Stăpânului și toată îngâmfarea să-ți dispară! Laudă-te cu faptele tale bune! Dar, mai bine spus, nici cu acestea nu trebuie să te lauzi. Fariseul a rămas în urma vameșului, tocmai pentru că s-a lăudat cu faptele lui bune⁵⁰. Dacă vrei să arăți lumii o faptă bună, nu te lăuda, și atunci te-ai arătat mai mare! Nu socoti că ai săvârșit mare lucru când ai făcut ce trebuia să faci. Dacă ne socotim păcătoși atunci când suntem păcătoși, precum și suntem, ne îndreptăm cum s-a îndreptat și vameșul, cu cât mai mult ne vom îndrepta când ne socotim păcătoși deși suntem dreپți? Dacă smerenia face din păcătoși dreپți - cu toate că aceasta nu-i smerenie, ci o recunoaștere a propriei stări sufletești -, deci dacă recunoașterea propriei stări sufletești poate atât de mult asupra păcătoșilor, gândește-te ce minuni poate săvârși smerenia asupra dreپților! Nu strica deci, prin îngâmfare și laudă, ostenele tale! Nu-ți pierde sudorile! Nu alerga în zadar! Nu-ți irosi toată munca, după ce o viață întreagă te-ai ostenit! Stăpânul știe mai bine decât tine faptele tale! El nu trece cu vederea nici un pahar de apă pe care l-ai dat!⁵¹. Un bănuț dat, un suspin numai, pe toate le primește Stăpânul cu multă dragoste; își aduce aminte de ele și le dă mare plată. Pentru ce vorbești mereu de faptele tale cele bune și mi le pui neconținut în fața ochilor? Nu știi că dacă te lauzi nu te mai laudă Dumnezeu? Și, dimpotrivă, dacă te smerești, nu încetează a te lauda înaintea tuturor. Stăpânul nu vrea ca ostenele tale pentru săvârșirea faptelor bune să fie micșorate! Dar pentru ce spun să fie micșorate? Face totul ca să te încununeze chiar pentru fapte mici și cercetează, căutând prilejuri, să te scape de gheenă.

V

Pentru smerenia ta vei primi întreaga plată chiar dacă ai lucrat din ceasul al unsprezecelea⁵². „*Chiar dacă nu vei avea nici o pricină de mântuire, zice Scriptura, pentru Mine voi face, ca să nu se necinstească numele Meu*”⁵³. Suspînul tău numai, lacrimile tale, pe toate le ia în seamă Domnul și le face pricină de mântuire. Așadar să nu ne lăudăm, ci să ne numim nefolositori, ca să ajungem folositori! Dacă spui că ești plin de fapte bune, le-

⁴⁸ Ps. 44, 12-13.

⁴⁹ De aici începe partea morală: *Despre smerenie*.

⁵⁰ Luca 18, 10-14.

⁵¹ Matei 10, 42.

⁵² Matei 20, 9.

⁵³ Ediția lui Migne dă: *Iezechil 36, 22, 32*, dar n-am găsit în toată Biblia citatul acesta.

ai pierdut pe toate, chiar dacă ai săvârșit într-adevăr fapte bune; dar dacă spui că nu ești bun de nimica, ai ajuns folositor, chiar dacă n-ai făcut nici o faptă bună. De aceea este de neapărată trebuință să uităm toate faptele noastre bune.

- Dar cum putem să uităm ceea ce știm?

- Ce spui! Neconținut păcătuiești înaintea Stăpânului! Chefuiești, trăiești în lux, râzi și nici nu știi că ai păcătuțit. Le-ai uitat pe toate, iar faptele bune nu le poți scoate din minte, nu le poți uita? Îți uiți păcatele și nu-ți uiți faptele bune? Și-ți uiți păcatele, deși frica de pedeapsă pentru ele este mai mare? Noi însă facem dimpotrivă! În fiecare zi păcătuim, fără să ținem minte păcatele săvârșite; dar dacă dăm câțiva bănuți unui sărac, răsturnăm lumea cu fapta noastră bună. Asta-i cea mai mare nebunie și aduce numai pagubă celui ce adună în acest chip laudele oamenilor. Vistierie sigură a faptelor bune este uitarea faptelor bune! Faptele bune sunt ca lucrurile de preț. Dacă am pune în piață în văzul tuturor hainele noastre scumpe și aurul nostru, am atrage asupra noastră tâlharii; dar dacă le ținem în casă și le ascundem, le punem în deplină siguranță. Tot așa și cu faptele bune: dacă ni le aducem mereu aminte, mâniem pe Stăpân, întrarmăm pe dușman, pe diavol, și-l chemăm să ni le fure; dar dacă nu le știe nimeni, ci numai Cel Care trebuie să le știe, le-am pus la loc sigur. Nu spune, dar, tuturor faptele tale bune, ca să nu ți le răpească cineva! Așa a pățit fariseul, care-și avea faptele sale cele bune în vârful limbii; de aceea i le-a și răpit diavolul. Și totuși fariseul le pomenea mulțumind lui Dumnezeu și afierosea totul lui Dumnezeu; dar lui Dumnezeu nu l-a plăcut. Nu înseamnă că mulțumești lui Dumnezeu când prin mulțumirea ta ocărăști pe alții, când prin mulțumirea ta te lauzi în fața lumii, când prin mulțumirea ta te ridici împotriva celor ce păcătuiesc. Dacă mulțumești lui Dumnezeu pentru faptele tale bune, mărginește-te numai la El, și nu le mai roști înaintea oamenilor, nici nu osândi pe semenul tău. Asta nu-i mulțumire. Vrei să știi ce cuvinte de mulțumire să întrebuințezi? Ascultă cuvintele celor trei tineri: „*Greșit-am, nelegiuim-am! Drept ești, Doamne, întru toate câte ne-ai făcut nouă! Că pe toate le-ai adus cu dreaptă judecată*”⁵⁴. Mulțumești lui Dumnezeu când îți mărturisești păcatele! Mulțumești mai cu seamă lui Dumnezeu când arăți că ești vinovat de nenumărate păcate, când nu refuzi dreapta pedeapsă. Să ne ferim deci să vorbim de noi înșine. Aceasta atrage și ura oamenilor, și disprețul lui Dumnezeu. De aceea cu cât facem fapte bune mai mari, cu atât vorbim mai puțin de noi. Că așa vom dobândi cea mai mare slavă și de la oameni, și de la Dumnezeu; dar, mai bine spus, de la Dumnezeu nu dobândim numai slavă, ci și mare plată și mare răsplată. Nu cere deci plată ca să iei plată! Mărturisește că te mântui prin harul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să-ți mărturisească că ți-i datornic nu numai pentru faptele tale bune, ci și pentru smerenia ta cea mare. Când facem fapte bune, îl avem pe Dumnezeu datornic numai pentru aceste fapte bune; dar când nici nu socotim că am făcut vreo faptă bună, atunci Dumnezeu ne este mai dator pentru starea noastră sufletească decât pentru faptele noastre bune. Deci starea sufletească cântărește mai mult ca faptele bune. Dacă nu avem o astfel de stare sufletească, atunci nici faptele bune nu sunt mari înaintea lui Dumnezeu. Avem și noi slugi; și atunci mai cu seamă le laudăm când vedem că ne slujesc cu dragoste, fără să se gândească că au făcut cine știe ce mare lucru.

Dacă vrei deci să faci mari faptele tale bune, nu le socoti mari, și atunci vor fi mari! Așa spunea și sutașul: „*Nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu*”⁵⁵. De aceea a ajuns

⁵⁴ Dan 3, 27, 29, 31.

⁵⁵ Matei 8, 8.

vrednic și mai minunat decât toți iudeii. Tot așa a spus și Pavel: „Nu sunt vrednic să mă numesc apostol”⁵⁶; de aceea a ajuns primul dintre toți apostolii. Tot așa spunea și Ioan Botezătorul: „Nu sunt vrednic să-l dezleg cureaua încălțăminteii Lui”⁵⁷; de aceea a și fost prietenul Mirelui, iar Hristos a atras asupra capului Lui mâna, despre care Ioan a spus că este nevrednică să-l dezlege încălțăminte. Tot așa a spus și Petru: „Jeși de la mine că sunt om păcătos”⁵⁸; de aceea a ajuns temelie Bisericii. Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu cât a te număra printre cei din urmă. Acesta este începutul întregii filozofii. Omul smerit și cu inima zdrobită nu umblă după slava deșartă, nu se mânia, nu pizmuiește pe aproapele, nu are nici o altă patimă. Nu putem să ridicăm mâna împotriva cuiva, oricât ne-am strădui, dacă mâna ni-i zdrobită; tot așa, dacă ni-i sufletul zdrobit, nu putem să ne îngâmfmăm, chiar dacă nenumărate patimi ne-ar porni spre mândrie. Când jelim o pagubă materială alungăm din suflet toate celelalte patimi sufletești; ei bine, cu mult mai mult ne vom bucura de această filozofie dacă ne jelim păcatele.

- Dar cine poate să-și zdrobească așa de tare inima? m-ar întreba cineva.

- Ascultă pe David, care mai cu seamă pentru asta a strălucit, pentru asta îi vezi zdrobirea sufletului lui! După ce făcuse nenumărate fapte bune, era aproape să-și piardă patria, casa și chiar viața; în această mare nenorocire fiind, a văzut un soldat de nimica, o lepădătură că se năpustește asupra lui și-l ocărăște; David nu numai că nu i-a răspuns cu alte ocări, dar a și oprit pe un general de-al lui care voia să-l omoare pe soldat, spunându-i: „Lasă-l, că Domnul i-a poruncit”⁵⁹. Și iarăși, când preoții l-au rugat să ia cu el chivotul legii, David n-a vrut. Și ce-a spus? „Să stea în templu chivotul legii! Dacă mă va scăpa Dumnezeu din mâinile celor răi, voi vedea frumusețea lui; iar dacă-mi va spune: „Nu te voiesc”, iată eu sunt gata să-mi facă ce-i va plăcea”⁶⁰. Dar ce mare filozofie n-a arătat David față de Saul, nu numai o dată, ci de mai multe ori! A depășit chiar legea veche și a împlinit aproape poruncile apostolilor! De aceea primea cu bucurie tot ce-i trimitea Domnul; nu judeca cele ce i se întâmplau, ci un singur lucru căuta: să se supună în toate împrejurările voinței lui Dumnezeu și să îplinească legile date de El. După atâtea fapte mari, când a văzut că Saul, tiranul, ucigașul de tată, ucigașul de frate, ocărătorul, nebunul i-a luat tronul, David nu s-a scandalizat, ci a zis: „Dacă așa vrea Dumnezeu ca eu să fiu alungat, să rătăcesc, să fug, iar Saul să aibă domnia, sunt mulțumit; primesc și dau slavă lui Dumnezeu pentru nenumăratele necazuri ce le-a trimis asupra mea”. N-a făcut cum fac mulți oameni fără rușine și obraznici, care n-au săvârșit nici cea mai mică faptă bună din cele săvârșite de David, și totuși, dacă văd pe alții că o duc bine, iar ei suferă un mic necaz, își pierd sufletele lor cu nenumărate hule împotriva lui Dumnezeu. David n-a făcut așa; a arătat, în toate, bunătate și blândețe. De aceea și Dumnezeu spunea despre el: „Am aflat pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea”⁶¹.

Să căutăm să dobândim și noi un astfel de suflet și vom îndura cu ușurință toate necazurile; și, chiar înainte de a ajunge în împărăția cerurilor, vom culege, aici pe pământ, roadele smereniei. Domnul a spus: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și

⁵⁶ 1 Cor. 15, 9.

⁵⁷ Marcu 1, 7; Matei 3, 11.

⁵⁸ Luca 5, 8.

⁵⁹ 11 Regi 16, 11.

⁶⁰ 11 Regi 15, 25-26.

⁶¹ Ps. 88, 20.

veți afla odihnă sufletelor voastre⁶². Dar ca să ne bucurăm de odihnă și aici și dincolo, să sădim cu multă râvnă în sufletele noastre smerenia, mama tuturor bunătăților. Așa, vom putea străbate fără valuri și oceanul acestei vieți și vom ajunge și în limanul cel liniștit al împărăției cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

⁶² Matei 11, 29.

OMILIA IV

„Așadar toate generațiile de la Avraam până la David
patrusprezece; și de la David până la mutarea în Babilon,
generații patrusprezece; și de la mutarea în Babilon până
la Hristos, generații paisprezece”⁶³

1

Matei a împărțit toate generațiile în trei grupe, ca să arate că iudeii nu s-au făcut mai buni chiar dacă li s-a schimbat forma de guvernământ; au fost tot atât de păcătoși și când au fost guvernați de aristocrați, și când au fost guvernați de stăpânitori, și când au fost guvernați de oligarhi; n-au ajuns mai virtuoși nici când au fost ocârmuiți de conducători de popoare, nici când au fost ocârmuiți de preoți, nici când au fost ocârmuiți de împărați.

Dar pentru care pricină a lăsat Matei deoparte trei împărați în grupa a doua de generații, iar în grupa a treia a pus numai douăsprezece generații, când spune că sunt patrusprezece generații?

Las în seama voastră dezlegarea primei întrebări. Nici nu-i nevoie să vă dezleg eu însumi toate locurile grele, pentru ca să nu vă trândăviți. La a doua întrebare vă voi răspunde eu.

După părerea mea,, evanghelistul a socotit ca generație și timpul robiei babilonice, precum și pe Hristos însuși, unindu-L cu noi în totul.

Evanghelistul amintește și de robia babilonică; și bine face, pentru a ne arăta că iudeii n-au ajuns mai înțelepți nici când au fost luați robi. Prin urmare, oricum ai privi lucrurile, vezi că era absolut necesară venirea lui Hristos.

- Pentru care pricină, aș putea fi întrebat, evanghelistul Marcu nu procedează așa și nici nu face genealogia lui Hristos, ci pe toate le spune pe scurt?

- După părerea mea, Matei și-a scris Evanghelia sa înaintea celorlalți; de aceea face cu mai multă grijă genealogia Mântuitorului și stăruie asupra faptelor mai importante; evanghelistul Marcu a scris Evanghelia sa în urma lui Matei; de aceea urmează o cale mai

⁶³ Matei 1, 17.

scurtă, istorisind fapte spuse și cunoscute deja.

- Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca mai face genealogia Domnului, ba încă mai pe larg?

- Pentru că Matei deschisese această cale înaintea lui Luca, Luca vrea să ne învețe mai multe lucruri decât cele spuse de Matei. Fiecare din cei doi evangheliști, Marcu și Luca, a călcat pe urmele dascălilor lor. Luca l-a imitat pe Pavel, ale cărui cuvinte curgeau mai năvalnic și mai bogat decât apa râurilor; Marcu l-a imitat pe Petru, care se îngrijea mai mult de scurtimea cuvintelor.

- Dar pentru ce Matei, când și-a început Evanghelia, n-a spus așa cum spuneau profeții: „*Vedenia pe care am văzut-o*”⁶⁴, sau: „*Cuvântul care s-a făcut către mine*”⁶⁵.

- Pentru că și-a adresat Evanghelia unor oameni de bună credință, care îl ascultau cu foarte mare atenție. În afară de asta, minunile săvârșite de Mântuitorul strigau încă în urechile lor, iar cei care primiseră Evanghelia erau niște oameni foarte credincioși. Pe timpul profețiilor nu s-au făcut atâtea minuni care să adeverească spusele lor; apoi profeții mincinoși făceau un mare abuz de cuvinte, iar poporul iudeu le dădea lor mai multă atenție decât profeților adevărați. Din pricina asta era necesar ca profeții să-și înceapă așa profețiile lor. Dacă se făceau minuni și pe vremea lor, apoi acestea se făceau pentru barbari, ca să-i aducă la credința într-un singur Dumnezeu și ca să le arate puterea lui Dumnezeu; iar dacă uneori inamicii îi biruiau, atunci iudeii socoteau că sunt biruiți pentru că zeii dușmanilor lor erau mai puternici, ca în Egipt - de unde a ieșit un popor foarte amestecat -, iar mai târziu în Babilon minunile din cuptor și visurile; s-au făcut minuni și în pustie, când erau numai ei singuri, așa precum s-au făcut minuni și la noi. Da, și la noi s-au făcut multe minuni la început când lumea a părăsit rătăcirea idolească; dar mai târziu, după ce s-a sădit pretutindeni dreapta credință, minunile au încetat. Iar dacă mai târziu s-au făcut minuni la iudei, ele au fost puține și rare, cum e de pildă atunci când s-a oprit soarele în loc și a mers înapoi⁶⁶.

Minuni s-au făcut chiar și în vremea noastră. În zilele noastre, pe timpul domniei lui Iulian, care i-a întrecut pe toți cu necredința lui, s-au făcut multe și neobișnuite minuni. Când iudeii au încercat să înalțe din nou templul din Ierusalim, a ieșit foc din temeliele templului și i-a împiedicat, iar când Iulian, în beția sa, a poruncit să fie luate sfintele vase, vistiernicul său a murit mâncat de viermi, iar unchiul său, numit tot Iulian, a crăpat la mijloc. Minunea cea mai mare însă a fost că secau izvoarele în locurile în care Iulian voia să aducă jertfă idolilor și că izbucnea foamete în orașele în care intra împăratul.

II

Așa obișnuiește Dumnezeu să facă. Când nenorocirile se înmulțeau și vedea că poporul Său este chinuit și împilat de tirania dușmanilor lor, atunci Dumnezeu își arăta puterea Sa. Așa a făcut cu iudeii, când erau în Babilon.

Din cele spuse mai sus deci este clar că evanghelistul Matei n-a împărțit fără rost și la întâmplare pe strămoșii lui Hristos în trei grupe. Uită-te cu cine începe și cu cine sfârșește fiecare grupă! Prima grupă merge de la Avraam până la David; a doua, de la David până la strămutarea în Babilon; a treia, de la strămutarea în Babilon până la Hristos. Când începe genealogia, amintește pe cei doi: pe David și pe Avraam; iar când face

⁶⁴ Isaia 1, 1.

⁶⁵ Ieremia 1, 2.

⁶⁶ Isus Navi 10, 12-13.

recapitularea, tot pe ei îi amintește. Și precum am spus mai înainte, evanghelistul stăruie atât de mult asupra lor, pentru că lor le-au fost făcute făgăduințele.

- Dar pentru ce n-a amintit Matei și de ducerea în Egipt, așa cum a amintit de mutarea în Babilon?

- Pentru că iudeii nu se mai temeau de egipteni, pe când de frica babilonenilor încă tremurau. În afară de aceasta, ducerea în Egipt era un fapt petrecut de mult de tot, pe când robia babilonică era încă vie în amintirea lor. În Egipt, apoi, nu s-au dus din pricina păcatelor lor; în Babilon însă au fost duși tocmai din pricina păcatelor lor.

Dar dacă ai încerca să talmăcești și numele tuturor persoanelor menționate în genealogie, vei vedea că aceste nume cuprind în ele gânduri foarte adânci și că ele contribuie mult la înțelegerea Noului Testament, cum sunt de pildă numele lui Avraam, Iacov, Solomon, Zorobabel; că nu la întâmplare li s-au dat lor numele acestea.

Dar ca să nu par că vă plictisesc, stăruind prea mult asupra genealogiei, lui Hristos, voi trece peste explicarea acestor nume și mă voi îndrepta spre versetele următoare ale capitolului întâi.

Așadar după ce Matei a numit pe toți strămoșii lui Hristos și a ajuns la Iosif, nu s-a oprit aici, ci a adăugat: „Iosif, bărbatul Mariei”⁶⁷, arătând cu aceste cuvinte că din pricina Fecioarei l-a trecut pe Iosif în genealogie.

Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor „bărbatul Mariei” să-ți treacă prin minte că nașterea s-a făcut potrivit legilor firii, află că evanghelistul, prin cuvintele ce urmează, îndepărtează un astfel de gând. „Ai auzit, spune evanghelistul, cuvântul „bărbat”; ai auzit cuvântul „mamă” ai auzit de numele dat copilului⁶⁸, ascultă acum și felul nașterii!”

„Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost”⁶⁹.

- Spune-mi, evangheliște, de ce fel de naștere îmi vorbești? Mi-ai spus doar care sunt strămoșii lui Hristos!

- Da, răspunde evanghelistul, ți-am vorbit de strămoșii Lui, dar acum vreau să-ți vorbesc de felul nașterii Sale!

Ai văzut cum a deșteptat Matei curiozitatea ascultătorului? Pentru că avea să spună ceva nou, făgăduiește că va vorbi și de felul nașterii lui Hristos.

Uită-te cât de minunat înșiră faptele. Nu și-a început Evanghelia sa dintr-o dată cu nașterea lui Hristos, ci amintește mai întâi câte generații erau de la Avraam, câte de la David și câte de la strămutarea în Babilon; prin menționarea acestor generații evanghelistul pune pe cititorul atent să cerceteze timpul cuprins între Avraam și Iosif, arătându-i că acest Iisus este Hristosul cel propovăduit de prooroci. Iar când numeri generațiile și pe temeiul timpului afli că acest Iisus este Hristos; atunci primești cu ușurință și minunea petrecută la nașterea Sa.

Pentru că avea să spună ceva de o însemnătate deosebită, anume că Iisus Hristos S-a născut din Fecioară, evanghelistul, înainte de recapitularea genealogiilor, ascunde taina, spunând: „bărbatul Mariei”; dar, mai bine spus, întrerupe istorisirea nașterii. Face deci numărătoarea anilor ca să amintească cititorilor că Cel născut este Acela despre care patriarhul Iacov a spus că va veni atunci când nu vor mai fi peste iudei domni din Iuda⁷⁰,

⁶⁷ Matei 1, 18.

⁶⁸ Matei 1, 16.

⁶⁹ Matei 1, 18.

⁷⁰ Fac. 49, 10.

despre care profetul Daniel a prezis că va veni după acele multe săptămâni⁷¹. Iar dacă vrei să numeri anii spuși de înger lui Daniel și cuprinși în numărul de săptămâni, de la zidirea Ierusalimului și până a nașterea lui Hristos, vei vedea că anii aceștia ne dau exact data nașterii lui Hristos.

- Spune-mi acum, evangheliste; cum S-a născut Hristos?

„Logodită fiind Maria, Mama Lui”⁷².

Evanghelistul n-a spus: „Fecioara” ci simplu: „Mama”, ca să fie ușor de primit cuvântul său. Și, după ce mai întâi îl pregătește pe ascultător, care credea că are să audă de o naștere obișnuită, și după ce pune astfel stăpânire pe atenția lui, îl uimește apoi prin anunțarea minunii, spunând:

„Mai înainte de a fi ei împreună, s-a aflat având în pânțele de la Duhul Sfânt”⁷³.

Evanghelistul n-a spus: „înainte de a fi dusă ea în casa mirelui”, că și era în casa lui Iosif. Era obicei la cei vechi că logodnicele stăteau, de cele mai multe ori, în casa mirelui. Obiceiul acesta se vede și acum. Ginerii lui Lot locuiau în casă cu socrul lor⁷⁴. Prin urmare Maria era și ea cu Iosif.

III

- Dar pentru ce n-a zămislit înainte de a se fi logodit?

- Pentru ca, așa precum am spus de la început, să rămână ascuns deocamdată felul nașterii, pentru ca Fecioara să scape de orice bănuială rea. Când Iosif, care trebuia s-o bănuiască mai mult decât toți, nu numai ca n-o vădește, nici n-o face de ocară, ci o ține mai departe în casa lui, are grijă de ea după naștere, atunci este limpede că dacă n-ar fi fost pe deplin încredințat că zămisirea se datorește lucrării Duhului Sfânt n-ar fi ținut-o și nici nu i-ar fi slujit întru toate.

Evanghelistul a spus: „S-a aflat având în pânțele” cu o intenție bine precizată. Astfel de cuvinte obișnuiește să le spună evanghelistul despre întâmplări neobișnuite, mai presus de orice nădejde, nu despre unele ce se petrec de obicei.

Nu merge deci mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decât spun cuvintele evanghelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfânt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuiește copilul când se naște în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naștere săvârșită prin minunea Sfântului Duh? Ca să nu mai hărțuiești pe evanghelist, ca să nu te mai necăjești punând mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunând: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evanghelistul spune așa: „Nu știu nimic mai mult; atât știu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfânt”.

Să se rușineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor nașterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica nașterea aceasta în timp din Fecioară, naștere cu nenumărați martori, prezisă cu atâția ani înainte, văzută și pipăită, cât de mare trebuie să fie nebunia acelor care iscodesc și încearcă să pătrundă cu mintea nașterea cea nespusă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut să spună ceva mai mult, ci atât doar că S-a născut de la Duhul Sfânt; dar cum de la Duhul și în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putință.

⁷¹Dan. 9, 25-27.

⁷²Matei 1, 18.

⁷³Matei 1, 18.

⁷⁴Fac. 19, 12.

Să nu socotești apoi că ai aflat totul, dacă ai auzit că S-a născut de la Duhul Sfânt. Chiar dacă știm asta, totuși sunt multe lucruri pe care nu le cunoaștem. De pildă: în ce chip Cel nemărginit este cuprins în pântece? În ce chip Cel care ține lumea este purtat în pântece de o femeie? În ce chip Fecioara naște și rămâne Fecioară? Spune-mi, în ce chip a plăsmuit Duhul templul acela, în ce chip a plăsmuit trupul lui Hristos? În ce chip n-a luat tot trupul din pântecele mamei, ci numai o parte, care apoi a crescut și a crescut și a ajuns la forma lui deplină? Că a luat trup din trupul Fecioarei, evanghelistul a arătat-o spunând: „Că cel zămislit în ea”⁷⁵; iar Pavel spune: „Cel născut din femeie”⁷⁶. Aceste cuvinte închid gura acelor care spun că Hristos a trecut prin Fecioară ca printr-un canal⁷⁷. Dacă așa s-ar fi petrecut lucrurile, ar mai fi fost, oare, nevoie de pântece? Dacă așa s-ar fi petrecut lucrurile, atunci Hristos n-ar mai avea nimic comun cu noi, atunci trupul Lui ar fi din altceva, nu din frământătura noastră. Ar mai putea fi, oare, din rădăcina lui Iesei⁷⁸, ar mai putea fi numit toiag⁷⁹, ar mai putea fi numit Fiul omului⁸⁰ și ar mai putea fi Maria mama Lui⁸¹, ar mai putea fi din sămânța lui David⁸², s-ar mai putea spune că a luat chip de rob?⁸³ Nu! Pentru ce atunci Ioan a scris: „Cuvântul trup S-a făcut”⁸⁴? Pentru ce atunci Pavel a spus în Epistola către Romani: „Dintre care după trup este Hristos, Care este peste toate Dumnezeu”⁸⁵? Din aceste texte și din altele mai multe încă este limpede că Hristos este din noi, din frământătura noastră și din pântece fecioresc. Dar cum, nu știm. Așadar nici tu nu căuta, ci primește ce ți s-a descoperit; nu iscodi ce-a fost trecut sub tăcere!

„Iar Iosif bărbatul ei, drept fiind, spune Matei, și nevoind s-o vădească, a vrut s-o lase în ascuns”⁸⁶.

După ce evanghelistul a spus că Hristos S-a născut de la Duhul Sfânt și fără împreunare, vine acum și dovedește spusele sale și cu alte temeieri.

Ca să nu spună cineva: De unde știi că S-a născut de la Duhul Sfânt? Cine a văzut, cine a auzit să se fi întâmplat vreodată una ca aceasta? Și nici să nu bănuiești pe ucenic că a scris aceste lucruri ca să facă plăcere Dascălului său, aduce ca mărturie pe Iosif, care, prin cele pătimate de el, îi întărește spusele. Și, prin cuvintele sale, parcă ar spune: „Dacă nu mă crezi pe mine și bănuiești mărturia mea, crede-l pe Iosif”.

„Iosif bărbatul ei, drept fiind”. „Drept” aici înseamnă virtuos în toate. Cuvântul dreptate are două sensuri: unul, când nu iei dreptul altuia; altul, când săvârșești toate faptele de virtute. Scriptura întrebuințează cuvântul dreptate mai cu seamă în acest din urmă sens, ca atunci când zice: „Iov era om drept, adevărat”⁸⁷; sau „Erau drepti amândoi”⁸⁸.

⁷⁵ Matei 1, 20.

⁷⁶ Gal. 4, 4.

⁷⁷ Așa spuneau eretici valentinieni.

⁷⁸ Rom. 15, 12.

⁷⁹ Isaia 11, 1.

⁸⁰ Matei 8, 20; 9, 7; 10, 23; Luca 19, 10 etc.

⁸¹ Matei 1, 18; 2, 11; 12, 46; Luca 1, 43 etc.

⁸² Ioan 7, 42; Rom. 1, 3; II Tim. 2, 8.

⁸³ Filip. 2, 7.

⁸⁴ Ioan 1, 14.

⁸⁵ Rom. 9, 5.

⁸⁶ Matei 1, 19.

⁸⁷ Iov 1, 1.

⁸⁸ Luca 1, 6.

IV

„Drept fiind”, adică bun și blând, „a vrut s-o lase în ascuns”.

Evangelistul istorisește zămislirea lui Hristos de la Duhul Sfânt înainte de a istorisi cunoașterea acestei zămisliri de către Iosif, tocmai pentru ca să crezi în cele ce s-au întâmplat după ce Iosif a aflat de zămislire. O fecioară însărcinată nu ajungea numai de batjocura și râsul lumii, ci era și pedepsită de lege. Iosif n-a vrut s-o dea nici pe mâna legii, pedeapsa cea mai mare, dar n-a vrut nici s-o facă de răs, pedeapsa cea mai mică. Ai văzut bărbat filozof, lipsit de cea mai tiranică patimă, gelozia? Știi doar ce cumplită patimă e gelozia! Din pricina asta un bărbat, care cunoștea bine chinurile geloziei, spunea: „*Plin de mânie este bărbatul gelos; nu o va cruța în ziua judecării*”⁸⁹; iar în altă parte: „*Crudă ca iadul este gelozia*”⁹⁰. Cunosc mulți oameni care preferă să-și piardă viața decât să îndure chinurile geloziei. La Iosif nici umbră de gelozie, cu toate că sarcina era destul de înaintată. Era așa de puțin gelos, încât nu voia s-o supere pe Fecioară nici cu cea mai mică muștrare. A o tăinu i se părea o nelegiuire; iar a o vădi și a o duce înaintea judecării însemna să o dea morții. De aceea n-a făcut nici una, nici alta, ci s-a purtat cu Fecioara într-un chip mai desăvârșit decât porunca legea. Că trebuia, ca odată cu venirea harului, să se arate și semnele viețuirii celei înalte. După cum soarele, înainte de ași arunca razele sale pe pământ, luminează cu lumina lui de departe cea mai mare parte a lumii, tot așa u Hristos, când a răsărit din pântecul Fecioarei, a luminat, înainte de a Se naște, întreaga lume. De aceea înainte de durerile nașterii, profeții săltau de bucurie, femeile preziceau cele viitoare, iar Ioan Botezătorul, când încă nu ieșise din pântec, sălta în pântecul maicii sale⁹¹. Aceasta e pricina că și Iosif a arătat multă filozofie: n-a învinuit-o, n-a ocărât-o, ci a vrut numai s-o lase.

Deci pe când așa stăteau lucrurile, când totul părea fără ieșire, a venit îngerul și a dezlegat toate nelămuririle.

Merită însă să cercetăm pentru ce îngerul nu i-a spus lui Iosif totul mai înainte de a intra el la astfel de gânduri, ci a venit când se gândea s-o lase.

Evangelistul spune:

„*Acestea gândind el, iată îngerul vine*”⁹².

Îngerul binevestește Fecioarei Maria, înainte de zămislire, că va naște Fiu. Acest lucru pune iarăși o altă întrebare. Dacă îngerul nu ia spus lui Iosif mai înainte, atunci pentru ce nu i-a spus Fecioara, doar ea auzise de la înger buna vestire? Pentru ce nu i-a risipit nedumerirea, când a văzut că logodnicul ei se tulbură?

Pentru ce dar îngerul nu i-a spus lui Iosif de taina zămislirii înainte de a se fi tulburat? Trebuie să dăm mai întâi răspuns la această întrebare. Așadar pentru ce nu i-a spus lui Iosif?

Pentru ca nu cumva să nu creadă și să pățească ce-a pățit Zaharia⁹³. Crezi cu ușurință într-un fapt când vezi acel fapt; dar nu crezi cu atâta ușurință spusele cuiva despre un fapt, când acel fapt nici n-a început să existe. De aceea îngerul nu i-a spus lui Iosif nimic de la început de taina zămislirii. Și Fecioara, tot pentru aceeași pricină a tăcut. Era pe deplin incredințată că logodnicul ei n-ar fi crezut-o de i-ar fi vestit un lucru atât de

⁸⁹ Pilde 6, 34.

⁹⁰ Cânt. 8, 6.

⁹¹ Luca 1, 41.

⁹² Matei 1, 20.

⁹³ Luca 1, 8-22.

neobișnuit, ci l-ar fi mâniat mai mult; Iosif ar fi crezut că încearcă să-și acopere păcatul săvârșit. Dacă ea, care avea să primească un har atât de mare, a judecat omenește buna vestire ce i se făcuse și a spus: „Cum va fi aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat?”⁹⁴ cu mult mai mult Iosif ar fi pus la îndoială spusele ei! Și auzind mai cu seamă acestea de la o femeie pe care o bănuia!

V

Pentru asta Fecioara nu i-a spus lui Iosif nimic, iar îngerul i se arată lui Iosif la timpul potrivit.

- Dar pentru ce îngerul n-a făcut același lucru și cu Fecioara? Aș putea fi întrebat. Pentru ce nu i-a adus vestea cea bună după zămislire? Ca să nu se tulbure, să nu fie cuprinsă de spaimă. Era firesc, dacă nu știa precis pricina zămislirii, să-și pună gând rău, să se arunce în vreo prăpastie sau să se junghie, pentru că nu putea îndura rușinea. Minunată a fost Fecioara, iar Luca ne arată virtutea ei spunând că la auzul salutării îngerului n-a tresărit îndată de bucurie, nici n-a primit spusele lui, ci s-a tulburat și l-a întrebat ce înseamnă salutarea aceea⁹⁵. Dacă îngerul n-ar fi vestit-o mai dinainte, Fecioara ar fi căzut doborâtă de durere, gândindu-se la rușinea de oameni; că nu nădăjduia să convingă pe cineva, orice ar fi spus, că sarcina nu se datorește adulterului. Deci, ca să nu se întâmple asta, îngerul a venit la ea înainte de zămislire. Se cădea să fie netulburat pântecul acela în care a pășit Creatorul universului! Se cădea să fie lipsit de orice frământare sufletească sufletul care a fost învrednicit să slujească unor taine atât de mari! Aceasta este pricina pentru care îngerul o vestește pe Fecioară înainte de zămislire, iar pe Iosif, atunci când avea să nască.

Mulți oameni, mai puțin pătrunzători la minte, neînțelegând Scripturile, spun că este o contradicție între evangheliști, pentru că Luca spune că îngerul i-a binevestit Mariei nașterea lui Hristos, pe când Matei spune că această bună vestire a fost făcută lui Iosif; nu-și dau seama însă că s-a întâmplat și una și alta. De acest lucru trebuie să ținem seama când citim Evangheliile; așa vom lămuri multe contradicții aparente dintre evangheliști.

Prin urmare îngerul se arată lui Iosif atunci când sufletul îi era răvășit. I se arată mai târziu și pentru pricinile arătate mai sus, dar și pentru a-i vădi filozofia lui. A venit atunci când Hristos avea să Se nască.

„Acestea gândind el, îngerul i se arată în vis lui Iosif”⁹⁶.

Uită-te la bunătatea lui Iosif! Nu numai că n-a pedepsit-o, dar nici n-a suflat cuiva cuvânt, nici chiar celei bănuite! Se frământa în el însuși și se străduia să-și ascundă chiar de Fecioară chinurile sufletului sau. N-a zis: „Vreau s-o izgonesc din casă”, ci: „Vreau s-o las”⁹⁷. Atât era de blând și de bun!

„Acestea gândind el, îngerul i se arată în vis”. Pentru ce nu i s-a arătat pe când era treaz, cum s-a arătat păstorilor, lui Zaharia și Fecioarei? Iosif era un om foarte credincios și n-avea nevoie de o astfel de arătare. Fecioara însă avea nevoie de o arătare neobișnuită, pentru că i s-a binevestit, înainte de înfăptuirea ei, o noutate foarte mare, mai mare decât a lui Zaharia; păstorii, la rândul lor; aveau și ei nevoie de o astfel de arătare a îngerului, pentru că erau niște oameni simpli; Iosif, însă, primește vestea de la înger după zămislire,

⁹⁴ Luca 1, 34.

⁹⁵ Luca 1, 34.

⁹⁶ Matei 1, 20.

⁹⁷ Matei 1, 19.

când sufletul îi era stăpânit de rea bănuială și era deci pregătit să-și schimbe bănuiala în bune nădejdi, dacă ar fi venit cineva să-i spună adevărul; așa că a primit cu ușurință descoperirea făcută de înger. Pentru aceea deci i se binevestește după ce cade în bănuială, pentru ca însăși bănuiala să-l încredințeze de adevărul celor spuse de înger. Faptul că Iosif nespunând nimănui, a auzit de la înger tocmai ceea ce gândea el, i-a dat o dovadă neîndoielnică, că de la Dumnezeu a venit cel care a vorbit cu el, pentru că numai Dumnezeu poate cunoaște tainele inimii.

Iată câte lucruri s-au săvârșit, dacă îngerul a venit mai târziu la Iosif! S-a vădit filozofia bărbatului; cuvintele spuse de înger la timp potrivit i-au întărit credința; și în sfârșit ne dovedește că spusele Evangheliei sunt adevărate, pentru că venirea îngerului ne-a arătat că Iosif a avut chinurile pe care în chip firesc le are orice bărbat într-o împrejurare ca aceasta.

VI

Dar cum l-a încredințat îngerul pe Iosif? Ascultă și minunează-te de înțelepciunea spuselor lui! Venind la el i-a spus:

„Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei pe Maria, femeia ta”⁹⁸.

Chiar de la început îi amintește de David, din neamul căruia avea să fie Hristos și nu-i dă răgaz să se tulbure; pentru că, spunându-i de David, îi amintește de făgăduința făcută de Dumnezeu întregului neam.

- Pentru ce îl numește fiul lui David?

- Ca să nu se teamă, de aceea îi spune: „Nu te teme, Iosife!”, deși cu alt prilej Dumnezeu n-a făcut așa. Când Faraon a gândit ce nu trebuia față de Sarra, soția lui Avraam, Dumnezeu s-a folosit de cuvinte amenințătoare, de cuvinte grele, deși fapta lui Faraon era tot neștiința; că luase pe Sarra, neștiind că este soția lui Avraam⁹⁹; totuși Dumnezeu l-a muștrat. Cu Iosif însă s-a purtat mai cu blândețe. De altfel, strălucită era și măreția faptelor ce se orânduiau și mare și deosebirea între Faraon și Iosif!

Cuvintele: „Nu te teme!” ni-l arată pe Iosif ca pe un om care se temea să nu supere cumva pe Dumnezeu că ține în casă o adulteră. De n-ar fi avut această teamă, nici nu s-ar fi gândit s-o lase. Totul îi arată lui Iosif că îngerul a venit de la Dumnezeu; îi spune și cei trecuse prin minte, și-i vorbește și de chinurile sufletului său.

Îngerul nu s-a mărginit să spună numai numele Mariei, ci a adăugat: „femeia ta”. N-ar fi numit-o așa, dacă era o stricată. Cuvântul „femeie” înseamnă aici logodnică; tot astfel Scriptura obișnuiește să numească pe logodnici gineri chiar înainte de căsătorie.

- Ce înseamnă „să iei”?

- Să o țină în casă, pentru că Iosif cu sufletul o lăsase. „Pe aceasta pe care tu ai lăsat-o, îi spune îngerul, ține-o în casă. Ți-o dă Dumnezeu, nu părinții ei! Nu ți-o dă ca să te căsătorești cu ea, ci ca să o ții sub acoperișul tău. Ți-o dă prin vocea mea!”. Așa cum mai târziu Hristos o dă pe Mama Lui ucenicului Său¹⁰⁰, tot așa și acum îngerul o dă lui Iosif. Îngerul îi spune apoi cu dibăcie și pricina pentru care trebuie s-o ia; nu i-a dat pe fața bănuiala cea rea pe care o avea despre Fecioară, dar pe o cale mai potrivită și mai sfântă i-a îndepărtat din suflet și bănuiala, spunându-i pricina sarcinii Fecioarei și arătându-i că tocmai pricina pentru care s-a temut și pentru care a voit s-o lase, tocmai ea îl obligă - de este om drept - să o ia și să o țină în casă. Îngerul a risipit cu totul neliniștea sufletului său,

⁹⁸ Matei 1, 20.

⁹⁹ Fac. 12, 14-20.

¹⁰⁰ Ioan 19, 26-27.

spunându-i oarecum: „Maria nu poate fi bănuită de împreunare nelegiuită, pentru că ea a zămislit mai presus de fire; iar tu, nu numai că trebuie să alungi frica, dar trebuie să te și bucuri mult,

„Căci Cel zămislit în ea este de la Duhul Sfânt”¹⁰¹. Neobișnuite sunt cuvintele, depășesc mintea omenească și sunt mai presus de legile firii!

- Va crede, oare, Iosif, el care nu mai auzise petrecându-se astfel de lucruri?

- Da, va crede, pe temeiul tulburării lui sufletești, pe temeiul celor descoperite de înger. îngerul îi descoperise toate frământările sufletului lui, îi descoperise toată teama lui, îi descoperise ce avea de gând să facă, pentru ca, pe temeiul acestora, Iosif să creadă și în zămislirea cea mai presus de fire; dar, mai bine spus, nu numai pe temeiul acestora, ci și pe temeiul celor ce îngerul avea săi spună îndată:

„Va naște Fiu și vei chema numele Lui Iisus”¹⁰².

„Să nu socotești, Iosife, îi spune îngerul, că tu nu slujești tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru că Hristos este născut de la Duhul Sfânt! Da, n-ai ajutat cu nimic la naștere, Fecioara a rămas nevătămată, dar îți dau o însărcinare proprie unui tată, să pui nume Celui născut, fără ca asta să pângărească vrednicia Fecioarei! Tu îi vei pune numele! Nu-i copilul tău, dar poartă-te cu El ca un tată! De aceea, chiar de la punerea numelui, te fac tată Celui născut!”

Apoi, ca nu cumva să bănuiască cineva că Iosif este tatăl Lui, pentru că l-a pus numele, ascultă cu atenție cuvintele îngerului. îngerul a spus: „Va naște Fiu”; n-a spus: „îți va naște”, ci numai „Va naște”, în general; că Maria nu l-a născut lui Iosif, ci întregii lumi.

VII

Pentru această pricina îngerul a adus din ceruri numele Lui! A arătat cu asta că nașterea este minunată, de vreme ce Dumnezeu a trimis de sus lui Iosif prin înger numele copilului. Numele acesta nu-i un nume ca oricare altul, ci o vistierie de nenumărate bunătăți. De aceea îl și talmăcește îngerul și-i dă lui Iosif bune nădejdi, întărindu-i încă și mai mult credința. În chip obișnuit suntem mai înclinați spre astfel de lucruri și de aceea ne place să credem în ele.

Deci după ce îngerul l-a întărit pe Iosif prin descoperirea stării lui sufletești, prin descoperirea celor ce aveau să se întâmple în viitor și prin cinstea pe care i-a dat-o de a pune nume copilului, aduce la timp potrivit ca mărturie și pe Isaia, care adeverește toate cele descoperite de înger. Dar înainte de a aduce mărturia profetului, îngerul vestește bunătățile pe care Iisus le va aduce lumii.

- Care sunt aceste bunătăți?

- Izbăvire și iertare de păcate!

„Că El va mântui pe poporul Său de păcatele sale”¹⁰³.

Și aceste cuvinte ale îngerului sunt neobișnuite! Nu binevestesc izbăvire de războaie, nici de barbari, ci ceva mai mult decât acestea, izbăvire de păcate. Ei bine, lucrul acesta nu era cu putință mai înainte!

Aș putea fi însă întrebat:

- Pentru ce îngerul a spus: „pe poporul Său” și n-a adăugat și: neamurile?

¹⁰¹ Matei 1, 20.

¹⁰² Matei 1, 21.

¹⁰³ Matei 1, 21.

- Ca să nu-l sperie deocamdată pe Iosif, care asculta aceste cuvinte. Dar un om, care pricepe Scripturile, știe că îngerul prin cuvântul: „popor” a arătat și neamurile. Că nu numai iudeii sunt popor al lui Hristos, ci toți care se apropie de Hristos și primesc învățătura Lui. Iată dar că îngerul ne-a lăsat să întrevădem și vrednicia poporului, numind pe poporul iudeu popor al Său. Cuvintele acestea nu arată altceva decât că Cel născut este Copilul lui Dumnezeu și că este vorba de împăratul celor de sus. Că nici o altă putere nu poate ierta păcatele, ci numai pute rea acelei ființe.

Așadar¹⁰⁴ pentru că am dobândit acest dar atât de mare al iertării păcatelor, să facem totul ca să nu batjocorim o binefacere ca aceasta. Dacă și înainte de primirea cinstei acesteia, păcatele erau vrednice de pedeapsă, cu atât mai mult după ce am primit această nespusă binefacere.

Cele ce spun acum nu le spun la întâmplare, ci pentru că văd pe mulți creștini că duc după botez o viață mai păcătoasă decât cei nebotezați, că nu se vede nici un semn în viața lor că sunt creștini. De aceea nici în oraș, nici în biserică nu poți ști degrabă cine-i credincios și cine-i necredincios, afară doar de ai sta în timpul împărtășirii cu sfințele taine ca să vezi cine iese afară și cine rămâne să se împărtășească. Și-ar trebui să cunoaștem pe credincioși nu după locul în care se găsesc, ci după viața lor. Marile dregătorii lumești le recunoaștem după insignele purtate de oameni; calitatea noastră de creștini însă trebuie s-o cunoaștem după sufletul nostru. Creștinul trebuie să se arate creștin nu numai după darul pe care-l aduce la altar, ci și după viața nouă pe care o duce; trebuie să fie lumina lumii¹⁰⁵ și sarea pământului¹⁰⁶. Dar când nici pe tine nu te luminezi, nici nu-ți micșorezi putreziciunea, de unde să știi că ești creștin? Că te-ai botezat? Dar tocmai botezul îți mărește mai mult pedeapsa. Că măreția cinstei aduce un adaos de pedeapsă peste cei care nu voiesc să trăiască la înălțimea cinstei. Se cuvine ca un creștin să strălucească nu numai prin cele ce a luat de la Dumnezeu, ci și prin cele ce aduce el lui Dumnezeu. Totul să-l arate creștin: mersul, privirea, îmbrăcămintea, glasul. Vă spun acestea, nu pentru a ne lăuda că suntem creștini, ci pentru a ne pune viața în rânduială spre folosul celor ce ne văd. Așa însă, oricum aș căuta să te cunosc, văd că faci cu totul alte fapte decât fapte de creștin. Dacă aș vrea să te cunosc după locul în care, îți petreci timpul, te văd petrecându-ți toată ziua la hipodrom, la teatru, în fărâdelegi, la întrunirile cele pierzătoare de suflet din oraș, în întovărășiri cu oameni stricați. Dacă aș vrea să te cunosc după expresia feței, te văd mereu pufnind în râs și molău ca o femeie stricată, care râde în gura mare. Dacă aș vrea să te cunosc după haine, te văd că nu ești îmbrăcat cu mai multă cuviință decât comedianții. Dacă aș vrea să te cunosc după cei ce te însoțesc, te văd înconjurat de paraziți și de lichele. Dacă aș vrea să te cunosc după vorbe, nu te aud rostind vreo vorbă sănătoasă și la locul ei, care să ajute la îmbunătățirea vieții noastre. Dacă aș vrea să te cunosc după mâncărurile de la masă, apoi masa ta te acuză și mai mult.

VIII

Spune-mi dar după care fapte să te cunosc că ești creștin, când totul te arată necreștin? Dar pentru ce spun: creștin? Nu pot ști bine nici dacă ești om. Când te văd că arunci cu picioarele ca un măgar, că sari ca un taur, că nechezi după femei ca un armăsar, că ești lacom la mâncare ca un urs, că-ți îngrași trupul ca un catâr, că ești ranchiunos ca o

¹⁰⁴ De aici începe partea morală: *Omul credincios trebuie să aibă și viață curată.*

¹⁰⁵ Matei 5, 14.

¹⁰⁶ Matei 5, 13.

cămilă, că răpești ca un lup, că te mânii ca un șarpe, că rănești ca o scorpie, că ești șiret ca o vulpe, că ții în tine veninul răutății ca o aspidă și viperă, că lupți împotriva fraților tăi ca demonul cel rău, cum voi putea să te număr cu oamenii când nu văd în tine caracteristicile firii omeneste? Căutând să fac deosebirea între un necredincios și un credincios, mi-e teamă că nu voi găsi nici deosebirea dintre un om și o fiară. Cum să te numesc? Fiară? Dar fiarele au numai unul din cusururile amintite! Tu însă ai adunat în tine toate cusururile și mergi chiar mai departe decât fiarele sălbătice. Să te numesc drac? Dar dracul nu slujește tiraniei stomacului, nici nu îndrăgește banii. Spune-mi, te rog, pot să te mai numesc om când ai mai multe cusururi decât fiarele și dracii? Dacă om nu pot să te numesc, cum pot să te mai numesc creștin? Și marea grozăvie este că suntem atât de plini de păcate, că nu ne vedem slujenia sufletului nostru și nici nu ne dăm seama de urâtenia lui. Când te duci la frizerie ca să-ți tunzi părul, iei oglinda și te uiți cu atenție la pieptănătura părului, întrebi pe cei de față și chiar pe frizer dacă ți-e aranjat bine părul de pe frunte; chiar când ești bătrân nu te rușinezi să-ți piepteni și să-ți aranjezi părul ca unul tânăr; dar nu ne sinchisim deloc că sufletul nostru nu-i numai pocit, ci și sălbătit, ajungând ca Scila¹⁰⁷ sau Himeră¹⁰⁸ din miturile păgâne. Și avem totuși și pentru suflet o oglindă duhovnicească, cu mult mai bună și mai de folos decât cealaltă. Oglinda aceasta nu ne arată numai slujenia sufletului, ci, dacă voim, ne arată și cum să ne schimbăm slujenia într-o frumusețe fără seamăn.

- Care-i oglinda aceea?

- Viața bărbaților virtuoși, istoria vieții lor fericite, citirea Sfințelor Scripturi, legile date de Dumnezeu. Dacă ai vrea să te uiți numai o dată la chipurile sfinților acelora, vei vedea și urâtenia sufletului tău; și odată ce ți-ai văzut-o nu mai ai nevoie de altceva ca să scapi de urâtenia lui. La asta ne și folosește oglinda: ne ajută să ne schimbăm cu ușurință înfățișarea.

Nimeni deci să nu mai aibă chip de fiară. Dacă robul nu intră în casa tatălui, cum vei putea tu să intri în pridvoarele acelea, când ești și fiară? Dar pentru ce spun fiară? Un om ca acesta este mai cumplit ca o fiară. Că fiarele, deși sălbătice prin firea lor, ajung de multe ori blânde dacă sunt dresate de oameni. Dar tu, care schimbi sălbăticia firească a fiarelor și le faci blânde împotriva firii lor, ce cuvânt de apărare mai poți avea când însuți schimbi blândețea ta firească într-o sălbăticie potrivnică firii tale? Îmblânzești fiara, care-i sălbatică prin firea ei, și tu, împotriva firii tale, te sălbățești, deși ești blând prin fire. Domesticești pe leu, ți-l faci ascultător, dar faci ca mânia să-ți fie mai sălbatică decât leul! Pentru îmblânzirea leului îți stau în față două piedici: lipsa de rațiune a fiarei și sălbăticia lui mai cumplită decât a tuturor fiarelor; și totuși birui firea leului, datorită prisosului de înțelepciune dat ție de Dumnezeu. Pentru ce, omule, tu, care birui firea animalelor sălbătice, pentru ce-ți trădezi odată cu firea și frumusețea voinței? Dacă ți-aș porunci să îmblânzești pe un alt om, n-ai socoti porunca peste puterile tale, deși ai putea să-mi spui că nu ești stăpân pe voința altuia, nici nu-ți stă în putere totul; acum însă e vorba de fiara din tine, peste care ești deplin stăpân.

IX

Ce cuvânt de apărare mai ai, ce scuză vrednică de crezut îmi mai poți spune, când

¹⁰⁷ Monstru marin cu zece capete și douăsprezece picioare.

¹⁰⁸ Monstru cu trei capete: de leu, de capră și de șarpe.

ești în stare să faci om din leu, dar la tine nici nu te uiți și te faci leu din om? Dăruiești leului însușiri mai presus de firea lui, iar ție nu ți le păstrezi nici pe cele legate de proprii-ți fire? Ai ambiția să faci ca animalele sălbatice să capete noblețea firii omenești, dar pe tine te dai jos de pe tronul împărătesc și te împingi spre sălbăticia fiarelor?

Închipuie-ți, dacă vrei, că și mânia este tot o fiară. Arată și tu față de tine tot atâta zel cât îl arată alții pentru îmblânzirea leilor; îmblânzește și tu, domesticește și tu mânia din sufletul tău. Și mânia are dinți și unghii groaznice; dacă nu-ți domesticești mânia, mânia omoară totul. Nu pot sfâșia leul și vipera atât de cumplit măruntaiele ca mânia, sfâșiindu-le neconținut cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică și sănătatea sufletului, mâncându-i, rupându-i, rozându-i toată puterea, făcându-l cu totul nefolositor. Dacă un om are viermi intestinali nu poate nici respira, căci viermii îi macină toate cele dinăuntru lui; ei bine, cum vom putea da noi naștere la gânduri bune când avem în noi un șarpe ca acesta, adică mânia, care ne mistuie toate gândurile?

- Cum să ne scăpăm de această vătămare?

- Dacă bem băutura care poate ucide toți viermii și toți șerpii aceștia dinăuntru nostru!

- Și care-i băutura cu o putere așa de mare?

- Cinstitul Sânge al lui Hristos, dacă te împărtășești cu îndrăznire. El poate stinge toată boala. Împreună cu cinstitul Sânge al lui Hristos, ascultarea cu atenție a dumnezeieștilor Scripturi, apoi milostenia unită cu ascultarea predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorâte patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu suntem întru nimic mai buni decât morții. Că nu-i cu puțință să trăim când trăiesc în noi acele patimi; cu ele neapărat pierim. Dacă nu ajungem să omorâm aici pe pământ aceste patimi, dincolo ele ne omoară pe noi; dar, mai bine spus, chiar înainte de moartea de dincolo vom primi și aici pe pământ cea mai cumplită pedeapsă. Da, fiecare din astfel de patimi, crudă, tiranică și nesăturată, nu se oprește nici o clipă de a ne mânca în fiecare zi. Dinții lor sunt dinți de leu; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai cumpliți. Că leul, odată ce s-a saturat, se depărtează de trupul care i-a căzut pradă; aceste patimi însă nici nu se satură vreodată, nici nu se depărtează până ce nu aduc pe omul robit de ele aproape de diavol. Atât de mare este puterea lor, încât cer ca oamenii stăpâniți de aceste patimi să fie tot atât de înrobiți lor pe cât de înrobit era Pavel față de Hristos, de dragul Căruia disprețuia și iadul și cerul. Că un om stăpânit de dragostea de femei, de dragostea de bani, de dragostea de slavă își bate joc și de iad, disprețuiește și împărăția cerurilor, numai ca să-și satisfacă poftele. Să nu punem deci la îndoială cuvintele lui Pavel, care spune că atât îi este de mare dragostea de Hristos. Cum să pară neadevărate cuvintele lui, când vedem oameni tot atât de înrobiți de patimile trupului? Că de asta dragostea noastră de Hristos este mai slabă, pentru că ne irosim toată puterea dragostei noastre în dragostea de cele lumești; răpim, ne lăcomim, suntem robi slavei deșarte. Poate fi, oare, ceva mai de plâns? Chiar de-ai ajunge de nenumărate ori mai slăvit de cum ești, nu vei fi cu nimic mai bun decât cei lipsiți de slavă, odată ce ești robit de aceste patimi; ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceasta, mai lipsit de slavă. Când vezi că aceia care voiesc să te slăvească și să te arate strălucit își bat joc de tine pentru că dorești slava dată de ei, pentru ce nu-ți îndrepti o astfel de râvnă spre slava cealaltă, spre slava dată de Hristos?

X

Așa ar trebui să faci, deoarece dorința ta de slavă deșartă este o dorință pentru care vei fi tras la răspundere. După cum omul care laudă sau lingușește pe cel ce dorește să facă desfrânare mai mult îl acuză decât îl laudă pe cel cu o astfel de poftă, tot așa și cu cel care dorește să fie slăvit; când cu toții îl laudăm suntem mai degrabă acuzatorii lui decât laudătorii lui. Pentru ce, dar, te mai atrage dorința de slavă, când ți se întâmplă de obicei contrariul? Vrei să fii slăvit? Disprețuiește slava și vei fi mai strălucit ca toți! Pentru ce vrei să pățești ce-a pățit Nabucodonosor? Și el a pus să i se înalțe o statuie¹⁰⁹, în nădejdea că lemnul și chipul neînsuflețit al statuii îi vor aduce adaos de slavă. Era viu și voia să pară mai strălucit prin o statuie lipsită de viață. Ai văzut ce cumplită nebunie? Credea că se cinstește, dar s-a făcut mai mult de ocară. Cum să nu fie vrednic de răs, când îl vezi că are mai multă încredere într-un lemn neînsuflețit decât în el însuși și în sufletul lui viu, când îl vezi că dă atâta slavă lemnului, când îl vezi că se silește să se împodobească cu scânduri, nu cu fapte? E întocmai ca un om care pretinde să fie laudat mai mult că are în casă dușumea și scară frumoasă decât că este om. Mulți oameni din timpul nostru fac la fel. După cum Nabucodonosor cerea să fie laudat pentru statuia lui, tot așa unii oameni cer să fie laudați pentru hainele lor, alții pentru casa lor, alții pentru catării și trăsurile lor, alții pentru coloanele din casele lor. Au uitat că sunt oameni și de aceea merg de colo-colo, strângându-și din altă parte o slavă plină de batjocură.

Slujitorii cei mari și vrednici ai lui Dumnezeu aici pe pământ n-au făcut așa; au strălucit prin cele prin care se cuvenea să strălucească. Cei trei tineri din Babilon erau prizonieri, robi, tineri, străini, lipsiți de orice lucru de trebuință; cu toate acestea s-au arătat atunci cu mult mai slăviți decât împăratul Nabucodonosor, înconjurat de toate bunurile. Lui Nabucodonosor nu-i ajungea, ca să-și potolească dorința de slavă, dorința de a se arăta mare, nici o statuie ca aceea, nici satrapii, nici generalii, nici oștirea nenumărată, nici mulțimea de aur și nici celălalt lux; celor trei tineri, lipsiți de tot ce avea Nabucodonosor, le-a fost de ajuns numai filozofia lor ca să ajungă mari și slăviți; ei, care n-aveau nimic, s-au arătat mai strălucitori decât cel cu coroană, decât cel îmbrăcat cu purpură, decât cel înconjurat cu atâtea bogății, pe cât este mai strălucitor soarele decât noroiul. Tinerii aceia au fost duși în mijlocul unei mari mulțimi de oameni; erau tineri, prizonieri și robi; când au apărut în mijlocul mulțimii, împăratul Nabucodonosor arunca foc din ochi; generalii, prefectii, guvernatorii provinciilor și toată priveliștea aceea diavolească erau în jurul lor; din toate părțile se înălța la ceruri și răsuna în urechile celor de acolo sunetul surlilor, al trâmbițelor și a fel de fel de instrumente muzicale; cuptorul, foarte înalt, ardea cu tărie, iar flăcările lui atingeau norii; totul era înfricoșător, totul era groaznic. Pe cei trei tineri însă nimic din toate acestea nu i-a înspăimântat; râdeau de toate ca de niște copii care se joacă; pe fața lor era zugrăvită bărbăția și blândețea; și-au deschis gura și au dat drumul unui glas mai puternic decât sunetul trâmbițelor aceluia, spunând: „Cunoscut să-ți fie ție, împărate!”¹¹⁰. Nici cu cuvântul n-au vrut să insulte pe tiran! Voiau săi arate credința lor. De asta n-au vorbit mult, ci au arătat în puține cuvinte totul: „Este Dumnezeu în cer, puternic să ne scoată”¹¹¹. „Pentru ce ne arăți, păreau a spune tinerii, mulțimea de oameni? Pentru ce ne arăți cuptorul? Pentru ce ne arăți săbiile cele ascuțite? Pentru ce ne arăți pe înfricoșătorii purtători de sulite? Stăpânul nostru este mai

¹⁰⁹ Dan. 3, 1.

¹¹⁰ Dan. 3, 18.

¹¹¹ Dan. 3, 17.

mare și mai puternic decât toți!”. Gândindu-se, apoi, că s-ar putea întâmpla ca Dumnezeu să îngăduie să fie arși și, dacă vor arde, să nu pară că spun minciuni, au adăugat și aceste cuvinte, zicând: „Iar dacă nu se va întâmpla aceasta, cunoaște, împărate, că noi nu vom sluji zeilor tăi”¹¹².

XI

Dacă tinerii ar fi spus: „Pentru păcatele noastre nu ne scapă Dumnezeu!” chiar dacă n-ar fi fost scăpați, tot n-ar fi fost crezuți. De aceea tac; dar când sunt în cuptor nu încetează să-și spună păcatele. Înaintea împăratului nu grăiesc așa, ci îi spun că, chiar dacă vor arde, nu-și vor tăgădui credința. Nu pentru plată și răsplată au făcut ce au făcut, ci numai din dragostea de Dumnezeu. Și erau doar prizonieri, în robie, nu se bucurau de nici un bine, pierduseră patria, libertatea, totul! Nu-mi vorbi mie de onorurile din curțile împărătești! Erau sfinți și drepti! Ar fi preferat de mii de ori să cerșească pe la casele oamenilor numai să se poată bucura de bunătățile cele din templu. „Ales-am să fiu lepădat în casa Dumnezeului meu, mai vârtos decât să locuiesc în locașurile păcătoșilor”¹¹³; și: „Mai bună este o zi în curțile Tale decât mii”¹¹⁴. De mii de ori ar fi preferat să fie niște lepădături în casa lui Dumnezeu, decât să împărătească în Babilon. Și aceasta s-a văzut din cele rostite de ei în cuptor, când spuneau că șederea lor în Babilon a fost apăsătoare. Chiar dacă s-au bucurat de mari onoruri în palatele împărătești, totuși li se rupea inima de durere când vedeau suferințele celorlalți iudei. Așa sunt sfinții! Nu pun slava, cinstea sau altceva înaintea mântuirii aproapelui! Iată-i, stau în cuptor și se roagă pentru tot poporul! Noi însă nu ne gândim la frații noștri nici când ne merge bine. Mai târziu, când explicau visele împăratului, nu aveau în vedere propriul lor interes, ci interesul celor mulți. Că disprețuiau moartea, au arătat-o de multe ori și mai târziu. În orice împrejurare se sacrificau pe ei înșiși, când voiau să înduplece pe Dumnezeu; iar când vedeau că rugăciunile lor sunt neîndestulătoare, luau în ajutorul lor părinții, spunând despre ei că nu-i pot aduce lui Dumnezeu decât duh umilit. Pe acești tineri să-i imităm și noi. Și acum stă în fața noastră o statuie de aur, tirania lui mamona. Să nu ne aplecăm urechile la sunetele de timpane, la sunetele de flaute, la sunetele de alăută, într-un cuvânt la tot fastul bogăției. Să preferăm să cădem, de-ar fi nevoie, în cuptorul sărăciei, ca să nu ne închinăm chipului de aur al lui mamona, și ne va fi răcoare în mijlocul cuptorului. Să nu tremurăm când auzim de cuptorul sărăciei. Și atunci cei aruncați în cuptor au ieșit mai strălucitori, iar cei care s-au închinat statuii au pierit. Atunci, în același timp, a fost și proslăvirea celor trei tineri și pieirea păcătoșilor; acum însă unele vor fi pe pământ, altele, pe lumea cealaltă, iar altele, și pe lumea aceasta și pe lumea cealaltă, la ziua judecății. Cei care preferă să trăiască în sărăcie în loc să se închine lui mamona vor fi mai strălucitori și aici și dincolo; cei care se îmbogățesc aici în chip nedrept vor primi atunci, în ziua judecății, cea mai cumplită pedeapsă. Din acest cuptor a ieșit și Lazăr tot așa de strălucitor ca și cei trei tineri, pe când bogatul, ca unul ce s-a închinat Chipului de aur, a fost osândit în iad¹¹⁵. Cele spuse despre cuptorul cel din Babilon sunt o preînchipuire a celor de pe lumea cealaltă. După cum cei aruncați în cuptor n-au suferit deloc, iar cei ce stăteau în afara cuptorului au fost răpiți de foc cu multă putere, tot așa va fi și atunci, în ziua judecății;

¹¹² Dan. 3, 18.

¹¹³ Ps. 83, 11.

¹¹⁴ Ps. 83, 10.

¹¹⁵ Luca 16, 19-31.

sfinții vor pași prin râul cel de foc fără să sufere vreo vătămare și vor fi strălucitori, pe când cei ce s-au închinat chipului de aur vor vedea cum se repede la ei focul, mai cumplit ca fiara sălbatică, trăgându-i înlăuntru. De nu crezi în existența iadului, uită-te la acest cuptor și cele de acum să te încredințeze de cele viitoare! Nu te teme de cuptorul sărăciei, ci de cuptorul păcatului. Acesta-i flacăra și chin; celălalt, rouă și odihnă. Lângă cuptorul păcatului stă diavolul, lângă cuptorul sărăciei stau îngerii, care alungă flacăra.

XII

Să audă acestea bogații, cei care aprind cuptorul sărăciei! Pe săraci flăcările cuptorului nu-i vatămă, că rouă se pogoară peste ei; bogații însă se aruncă singuri în flacăra pe care o aprind cu mâinile lor. Atunci, în Babilon, îngerul s-a pogorât la tinerii aceia; acum, să ne pogorâm noi la cei ce sunt în cuptorul sărăciei, să-i răcorim cu milosteniile noastre, să stingem flacăra, ca să ajungem și noi părtași cununilor lor, ca glasul lui Hristos să stingă flacăra iadului, spunându-ne: „*Flămând M-ați văzut și M-ați hrănit*”¹¹⁶. Glasul acesta ne va fi atunci ca o răcoreală ce străbate prin mijlocul flăcării. Să ne coborâm, dar, cu milosteniile noastre în cuptorul sărăciei; să vedem pe cei ce filozofează cum pășesc prin el, cum calcă pe cărbuni aprinși; să vedem minune nouă și străină, om cântând psalmi în cuptor, om mulțumind lui Dumnezeu în mijlocul focului, om înlănțuit de neagră sărăcie aducând laude multe lui Hristos. Da, cei care îndură cu mulțumire sărăcia sunt egali cu cei trei tineri din Babilon. Sărăcia este mai groaznică decât focul și arde mai cumplit. Pe cei trei tineri focul cuptorului nu i-a ars, ci, când au adus mulțumiri Stăpânului, îndată li s-au dezlegat legăturile focului. Tot așa și acum; dacă vei mulțumi lui Dumnezeu atunci când sărăcești, legăturile se rup, flacăra se stinge. Și chiar dacă flacăra nu se stinge, totuși se întâmplă ceva cu mult mai minunat: flacăra se preface în izvor. Așa s-a întâmplat și în Babilon; tinerii erau în mijlocul cuptorului, dar se bucurau de rouă curată; focul nu s-a stins, dar nu putea să-i ardă pe cei aruncați în el. Același lucru îl poți vedea și la cei ce filozofează; sunt săraci într-adevăr, dar au mai puține nevoi decât bogații. Să nu stăm așadar în afara cuptorului, uitându-ne fără milă la săraci, ca să nu pățim ce-au pățit și cei din Babilon care stăteau alături de cuptorul cel de foc. Dacă te vei coborî lângă săraci, vei sta cu cei trei tineri și nu-ți va face focul nici un rău; dar dacă stai sus și treci cu vederea pe cei cuprinși de flacăra sărăciei, te va arde și pe tine focul. Coboară-te deci în foc, ca să nu fii ars de foc! Nu sta lângă foc, ca să nu te răpească flacăra! Dacă te va vedea împreună cu săracii, flacăra se va depărta de tine; dar dacă te vei înstrăina de săraci, se va repezi iute asupra ta și te va răpi. Să nu te depărtezi de cei aruncați în cuptor. Iar când diavolul va porunci să arunce în cuptorul sărăciei pe cei care nu s-au închinat aurului, nu te alătura de cei care aruncă în cuptor, ci de cei aruncați, ca să ai parte cu cei mântuiți, nu cu cei arși. Mare răcoreală simți când nu ești stăpânit de patima bogăției și stai alături de săraci! Cei care calcă în picioare patima bogăției sunt cei mai bogați oameni; că și cei trei tineri au disprețuit atunci pe împărat și au ajuns mai strălucitori ca împăratul. Deci și tu, dacă disprețuiești lucrurile lumesti, vei fi mai cinstit decât toată lumea, vei fi ca sfinții aceia „*de care lumea nu era vrednică*”¹¹⁷. Ca să fii, dar, vrednic de bogățiile cele cerești să nu pui nici un preț pe cele de aici! Așa vei fi și aici pe pământ mai strălucitor și te vei bucura și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

¹¹⁶ Matei 25, 35.

¹¹⁷ Evr. 11, 38.

OMILIA V

„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinescă ceea ce s-a zis de Domnul prin profetul, care zice: *lată, Fecioara în pântece va avea și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel*”¹¹⁸.

1

Aud pe mulți spunând: „Când suntem în biserică și ascultăm predica ne căim de păcatele noastre; dar, după ce plecăm, ajungem alții; focul râvnei ni se stinge. Ce să facem ca să nu se mai întâmple asta?”

Să vedem de unde vine! Din ce pricină se petrece în noi o schimbare atât de mare? Pricina o găsesc în aceea că nu ne ocupăm de ce trebuie și că avem legături cu oameni răi. N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nici o legătură cu biserica, ci îndată ce ajungem acasă să luăm Biblia, să chemăm în jurul nostru soția și copiii și să le împărtășim și lor cele spuse la biserică și numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci când ieșim de la baie nu ne ducem în piață, ca nu cumva cele din piață să ne strice buna dispoziție ce-o avem în urma băii, cu mult mai mult trebuie să facem așa când ieșim de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă. De aceea pierdem totul. Nu s-a întărit încă bine în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumești se năpustește peste noi și târăște cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întâmple asta, după ce pleci de la biserică nu fă altă treabă mai de neapărată trebuință decât repetarea celor spuse în predică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumești cinci-șase zile pe săptămână, iar celor duhovnicești, nici măcar o zi, dar, mai bine spus, nici o mică parte din zi. Uitați-vă la copiii noștri! Nu citesc ei toată ziua lecțiile pe care le au de învățat? Așa să facem și noi! Altfel nu ne va fi de nici un folos venirea la biserică; că turnăm în fiecare zi în noi, ca într-un vas găurit, învățăturile, că pentru păstrarea celor spuse în predică nu ne dăm nici atâta silință câtă o dăm pentru aur și argint. Când primești câțiva dinari¹¹⁹, îi pui în pungă, ba mai și strângi la gură punga; iar noi în biserică primim cuvinte mai de preț ca aurul și pietrele scumpe, primim

¹¹⁸ Matei 1, 22-23.

¹¹⁹ Pentru valoarea dinarului să se vadă nota 30, Omilia II.

vistierile Duhului, dar nu le depunem în tainițele sufletului, ci, fără de nici o grijă, le lăsăm să zboare la întâmplare din mintea noastră. Cine va avea milă de noi, când noi suntem proprii noștri dușmani, când noi înșine ne aruncăm într-o atât de mare sărăcie sufletească? Ca să nu se întâmple asta, să ne punem o lege de netrecut nouă, soților noastre și copiilor noștri: să afierosim o zi întreagă din săptămână predicii și celor auzite la biserică. Așa vom prinde mai ușor cele ce se vor mai spune; oboseala mea va fi mai mică, iar câștigul vostru mai mare, pentru că, având în minte predicile de mai înainte, înțelegeți iute cele ce am să vă spun. Și nu puțin ajută la înțelegerea celor spuse buna cunoaștere a șirului de idei expuse în predicile mele.

Dar pentru că nu-i cu putință să fac tâlcuirea Evangheliei după Matei într-o singură zi, trebuie ca voi, ajutați de memorie, să faceți din șirul de predici rostite timp de mai multe zile o salbă pe care s-o puneți în jurul sufletului vostru, în așa fel încât toată Evanghelia să se înfațișeze ca un întreg.

Aducându-ne, dar, aminte de cele spuse în predica de mai înainte, să începem tâlcuirea versetelor ce urmează:

II

Care este versetul pe care trebuie să-l tâlcuim azi?

„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin profetul care zice”¹²⁰.

După vrednicia minunii, atât cât i-a fost cu putință, îngerul a strigat, spunând: *„Iar acestea toate s-au făcut!”*.

Când îngerul a văzut oceanul și adâncul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, când a văzut înfăptuit ce nici nu era nădăjduit, când a văzut suspendarea legilor firii și împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii, când a văzut pe Cel mai presus de toate pogorât la cele mai prejos de toate, când a văzut dărâmarea zidului din mijloc, desființarea piedicilor și altele cu mult mai mari decât acestea, într-un singur cuvânt a înfațișat minunea, spunând: *„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul”*. „Să nu socotești, îi spune lui Iosif îngerul, că acum s-au hotărât acestea! Au fost propovăduite cu multă vreme înainte!”. Aceasta caută și Pavel să o arate în toate epistolele sale. Și-l trimite îngerul pe Iosif la profetul Isaia, pentru că de s-ar întâmpla ca la trezirea sa din somn Iosif să uite cuvintele spuse în vis, să-și aducă aminte de cuvintele profetice citite neconținut de el și astfel să-și amintească și de cele ce i-a spus. Îngerul nu i-a vorbit Fecioarei de proorocia lui Isaia, pentru că era tantră și nu cunoștea bine Scripturile; lui Iosif, însă, îi vorbește, pentru că era un bărbat drept, un bărbat care citea cu zel pe profeți. În timpul visului îngerul i-a spus: *„pe Maria, femeia ta”¹²¹*. Acum, însă, după ce i-a adus ca mărturie pe profetul Isaia¹²², îngerul îi dă Mariei și numele: *„Fecioară”¹²³*. Dacă Iosif ar fi auzit de la înger numele de Fecioară înainte de a-l fi auzit de la Isaia, s-ar fi tulburat mult; dar așa nu s-a tulburat deloc, că nu auzea o noutate, ci un lucru cunoscut, citit și studiat de multă vreme, îngerul, deci, aduce mărturia lui Isaia pentru ca Iosif să primească cu mai multă ușurință spusele sale. Dar nu se mărginește numai la atât, ci atribuie lui Dumnezeu cuvântul: *„Cuvântul acesta, spune îngerul, nu-i al lui Isaia, ci al lui Dumnezeu”*. De aceea

¹²⁰ Matei 1, 22.

¹²¹ Matei 1, 20.

¹²² Matei 1, 23.

¹²³ Matei 1, 20.

n-a spus: „Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Isaia”, ci: „Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul”. Gura era a lui Isaia, dar proorocia venea de sus, de la Dumnezeu. Ce spune profetia?

„Iată Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel”¹²⁴.

Aș putea fi întrebat:

- Dar atunci pentru ce nu s-a numit Emanuel, ci Iisus Hristos?

- Îngerul n-a spus: „Vei chema”, ci: „Vor chema”, adică mulțimile de oameni și faptele săvârșite de Hristos. În acest text, numele Emanuel este dat de faptele săvârșite de Hristos. Că are obicei Scriptura să numească pe cineva nu cu numele său, ci cu faptele săvârșite de el. De aceea cuvintele: „Îl vor chema Emanuel” nu înseamnă altceva decât că vor vedea că Dumnezeu este cu oamenii. Totdeauna a fost Dumnezeu cu oamenii, dar niciodată atât de lămurit ca acum.

Dacă iudeii n-ar fi fără rușine, i-aș întreba: Când a fost copilul numit: „*Degradă pradă, curând jefuiește!*”¹²⁵? Dar nu vor putea să-mi răspundă. Deci: Pentru ce spunea profetul Isaia: „Pune-i numele lui: *Degradă pradă*”?¹²⁶ Pentru că după nașterea lui s-a făcut jefuirea și împărțirea prăzilor. I se dă, deci, ca nume tocmai fapta săvârșită. Un alt exemplu. Citim în Scriptură: „*Iar cetatea va fi numită cetatea dreptății, metropolă credincioasă, Sion*”¹²⁷. Și nicăieri nu găsim în Scriptură că cetatea a fost numită „*Dreptate*”, ci totdeauna „*Ierusalim*”. Dar pentru că avea să ajungă „*cetate a dreptății*” prin schimbarea ei în mai bine, de aceea profetul a spus că se va numi așa. Când se întâmplă un fapt care definește mai bine decât numele pe cel ce a săvârșit fapta sau pe cel care se bucură de rezultatele ei, atunci i se dă acelei persoane chiar numele faptei săvârșite.

Odată cu acestea zise am închis gura iudeilor, rămâne să cercetăm o altă obiecție cu privire la cuvântul „*Fecioară*” din profetia lui Isaia. Ni se pun înaintea alți traducători ai Scripturii, care spun că Isaia n-a zis: „*Fecioara va avea în pântece*”, ci: „*Tânăra va avea în pântece*”.

Acestei obiecții voi răspunde mai întâi așa: textul Septuagintei este mai vrednic de credință decât toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămânând iudei, pot fi pe bună dreptate bănuți că intenționat au tradus greșit profetiile, din ură față de Hristos. Cei șaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos și au fost mulți la număr, așa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sunt mai vrednici de credință și din pricina timpului când au făcut traducerea și din pricina mulțimii traducătorilor și din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii.

III

Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, și atunci biruința va fi tot de partea noastră. Scriptura obișnuiește să dea numele de „*tinerete*” și „*fecioriei*”; și face asta nu numai când e vorba de femei, ci și când e vorba de bărbați. „*Tinerii și fecioarele, spune psalmistul, bătrânii cu cei mai tineri*”¹²⁸. Iar în alt loc,

¹²⁴ Isaia 7, 13; Matei 1, 22.

¹²⁵ Isaia 8, 3.

¹²⁶ Isaia 8, 3.

¹²⁷ Isaia 1, 26.

¹²⁸ Ps. 148, 12.

unde este vorba de siluirea unei fete, Scriptura spune: „*Dacă va striga tânăra*”¹²⁹, adică fecioara. Dar și cuvintele din textul lui Isaia, aflate înaintea cuvintelor spuse de înger lui Iosif, sprijină ideea că în această profecie este vorba de o fecioară. Profetul Isaia n-a spus numai: „*Iată Fecioara va avea în pântece*”¹³⁰, ci mai înainte a spus: „*Iată însuși Domnul va da vouă semn*” și apoi a adăugat: „*Iată Fecioara va avea în pântece*”. Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi nașterea? Semn se dă numai atunci când trebuie să se întâmple ceva ce depășește ceea ce se petrece de obicei, când se întâmplă ceva străin, ceva neobișnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?

„*Și sculându-se Iosif din somn, a făcut precum i-a poruncit lui îngerul Domnului*”¹³¹.

Ai văzut ascultare și supunere? Ai văzut suflet treaz și cu totul cinstit? Când o bănuia pe Fecioară de o faptă urâtă și rușinoasă nu suferea s-o țină lângă el; dar când a scăpat de această bănuială nici nu s-a mai gândit s-o lase, ci a ținut-o și a slujit întregii iconomii a întrupării Domnului.

„*Și a luat pe Maria, femeia lui*”¹³².

Ai văzut că evanghelistul numește pe Fecioară mereu „*femeia lui*”? Face acest lucru pentru că nu vrea să descopere deocamdată taina aceea, îndepărtând bănuiala cea rea.

„*Și luându-o, n-a cunoscut-o până ce a născut pe Fiul ei Cel Întâi Născut*”¹³³.

Cuvântul „*până*” nu l-a folosit aici evanghelistul ca să bănuiești că a cunoscut-o după ce a născut pe Fiul ei, ci ca să afli că Fecioara era fecioară înainte de naștere.

- Dar atunci pentru ce a mai pus cuvântul „*până*”?

- Adeseori Scriptura obișnuiește să facă asta, folosind cuvântul când e vorba de timpuri nedeterminate. De pildă: Când a fost vorba de corabia lui Noe de pe timpul potopului a spus: „*Corbul nu s-a mai întors până ce nu s-a uscat pământul*”¹³⁴, cu toate că nici după aceea nu s-a mai întors. Vorbind despre Dumnezeu, Scriptura spune: „*Din veac și până-n veac Tu ești*”¹³⁵; dar prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotare existenței lui Dumnezeu. În altă parte Scriptura binevestește și spune: „*Va răsări în zilele lui dreptatea și mulțimea păcii până ce va dispărea luna*”¹³⁶; asta nu înseamnă că pune capăt acestui frumos corp ceresc. Tot astfel și în textul din Evanghelia, Matei a spus „*până*” ca să ne arate că Fecioara a fost fecioară înainte de nașterea Pruncului; cât privește timpul de după naștere, l-a lăsat pe seama gândirii tale. Matei ți-a spus numai ceea ce era de neapărată trebuință să afli, anume că Fecioara a rămas fecioară până la naștere; iar ceea ce-i o consecință firească și evidentă a spuselor sale, a lăsat-o pe seama conștiinței tale. Că Iosif, care era un om drept, n-ar fi vrut cu nici un preț să o cunoască nici după nașterea Fiului ei, când știa că era o Mamă, care a fost învrednicită de o naștere nouă și străină. Dacă ar fi cunoscut-o și ar fi avut-o ca femeie, pentru ce Domnul o încredințează ucenicului ca pe o femeie fără de apărare, care nu are pe nimeni, și-i poruncește s-o ia cu el?¹³⁷

¹²⁹ Deut. 22, 27.

¹³⁰ Isaia 7, 13.

¹³¹ Matei 1, 24.

¹³² Matei 1, 24.

¹³³ Matei 1, 25.

¹³⁴ Fac. 8,7.

¹³⁵ Ps. 89, 2.

¹³⁶ Ps. 71, 7.

¹³⁷ Ioan 19, 26-27.

- Atunci pentru ce Iacov și cei dimpreună cu el sunt numiți frații lui Hristos?¹³⁸
- Așa precum și Iosif a fost numit bărbatul Mariei. Au fost puse multe văluri pentru ca să se acopere pentru moment o naștere ca aceasta. De aceea și Ioan Evanghelistul îi numește tot frați: „Că nici frații Lui nu credeau în El”¹³⁹. Și totuși cei ce n-au crezut la început au ajuns mai târziu apostoli minunați și vestiți. Când Pavel și cei cu el s-au suit la Ierusalim ca să capete lămuriri asupra învățaturii creștine, s-au dus îndată la Iacov¹⁴⁰. Atât era de minunat Iacov, încât a fost primul episcop al Ierusalimului. Se spune despre el că ducea o viață atât de aspră, că i s-au uscat toate măduarele și că din pricina deselor rugăciuni și a multelor metanii la pământ, fruntea i s-a făcut atât de tare că nu era mai moale decât genunchii unei cămile din cauza acelor izbitori. Tot Iacov, când Pavel s-a suit mai târziu la Ierusalim, îl încurajează, spunându-i: „Vezi, frate, câte mii sunt cei care au crezut?”¹⁴¹. Atât de mare îi era înțelepciunea și zelul! Dar, mai bine spus, atât de mare era puterea lui Hristos! Oameni care îl luaseră în râs pe Hristos pe când trăia, după moartea Lui atât de mult au fost zguduiți, încât au fost în stare să și moară pentru El cu dragă inimă. Aceasta mai cu seamă arată puterea învierii Lui. Acesta a fost și motivul pentru care au fost păstrate pentru mai târziu faptele cele mai strălucite ale lui Hristos, pentru ca dovada scoasă din ele să fie mai presus de orice îndoială. Dacă noi uităm, după ce-am murit, pe cei pe care i-am admirat pe când erau în viață, te întreb cum au putut mai târziu cei care-și bătuseră joc de Hristos pe când trăia să-L socotească Dumnezeu, dacă Hristos ar fi fost un om ca toți oamenii? Cum au putut primi chiar să moară pentru El, dacă n-ar fi avut dovada clară a învierii Lui?

IV

Nu v-am spus¹⁴² toate acestea numai ca să le auziți, ci ca să și imitați bărbăția și toată dreptatea apostolilor, ca nimeni să nu-și piardă nădejdea, chiar dacă până acum a dus o viață plină de păcate, ca, după ce ați primit mila și harul lui Dumnezeu, să nu vă puneți nădejdea în altcineva, ci în virtutea voastră.

Dacă Iacov și ceilalți, câtă vreme n-au fost virtuoși, n-au avut nici un folos de pe urma unei astfel de înrudiri, cu toate că erau din aceeași familie și din aceeași patrie cu Iisus, vom putea noi, oare, să fim iertați dacă ne sprijinim pe virtuțile rudelor și fraților noștri de sânge, fără să fim noi înșine buni, fără să ducem noi o viață virtuoasă? Asta ne-a dat a înțelege profetul când a spus: „Fratele nu izbăvește; izbăvi-va, oare, omul?”¹⁴³. Nu poate, chiar de-ar fi Moise, Samuel sau Ieremia. Ascultă ce spune Dumnezeu lui Ieremia: „Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta!”¹⁴⁴. „Și pentru ce te minunezi că nu te ascult, pare a-i spune Dumnezeu. Chiar dacă însuși Moise ar fi alături de tine, chiar dacă ar fi Samuel, nu voi primi rugăciunea lor pentru poporul acesta!” De s-ar ruga chiar Iezechiel pentru ei, și el va auzi: „Chiar dacă ar sta înaintea Mea Noe, Iov și Daniei, fiii voștri și fiicele voastre nu se vor mântui!”¹⁴⁵ Chiar de-ar fi patriarhul Avraam și s-ar ruga

¹³⁸ Matei 13, 55; Marcu 6, 3.

¹³⁹ Ioan 7, 5.

¹⁴⁰ Fapte 15, 1-29.

¹⁴¹ Fapte 21, 20.

¹⁴² De aici începe partea morală: *Nu trebuie să ne gândim că ne poate ajuta virtutea altora, ci noi înșine să ducem o viață virtuoasă; și împotriva cămătarilor.*

¹⁴³ Ps. 48, 7.

¹⁴⁴ Ieremia 11, 14.

¹⁴⁵ Iezechiel 14, 14-16.

pentru cei bolnavi de boli grele, dacă aceștia nu se întorc la Dumnezeu, Dumnezeu își va întoarce fața de la el și-l va părăsi, ca să nu audă glasul rugăciunii lui. Chiar de-ar fi Samuel, și-ar face același lucru, Dumnezeu îi va spune și lui: „Nu plânge pentru Saul”¹⁴⁶. De s-ar ruga cineva pentru sora lui, fără să aibă îndreptățire, va auzi din nou ca și Moise: „Dacă tatăl ei ar fi scuiptat-o în obraz”¹⁴⁷. Să nu stăm, dar, cu gura căscată așteptând ajutor de la alții. Au într-adevăr foarte mare putere rugăciunile sfinților, dar atunci când și noi ne căim și ne îndreptăm. Moise a scăpat de mânia dumnezeiască pe fratele său Aaron și pe cele șase sute de mii de iudei, dar n-a putut s-o scape pe sora lui. Și totuși păcatul ei nu era la fel cu al celorlalți. Maria insultase pe Moise; poporul îndrăznise să nu mai creadă în Dumnezeu. Las, însă, în grija voastră dezlegarea acestei probleme, iar eu voi încerca să dezleg una încă și mai grea decât aceasta. Dar pentru ce să vorbesc de sora lui Moise? Chiar Moise, conducătorul unui popor atât de mare, nu și-a putut ajuta luiși, ci, după nenumărate oboseli și necazuri, după ce a condus poporul patruzeci de ani, a fost oprit să intre în pământul pentru care primise atâtea făgăduințe și juruințe. Care este pricina? Harul acesta nu i-ar fi fost folositor, ci i-ar fi adus multă pagubă și ar fi smintit pe mulți iudei. Când Moise i-a scăpat din robia Egiptului, iudeii, părăsind pe Dumnezeu, se uitau numai la Moise și socoteau că toată scăparea se datorește lui Moise. Până unde credeți că n-ar fi mers cu necredința lor, dacă l-ar fi văzut că-i mai duce și în pământul făgăduinței? De aceea nici locul mormântului lui Moise nu se cunoaște¹⁴⁸. Samuel n-a putut să-l scape pe Saul de mânia lui Dumnezeu¹⁴⁹, în schimb pe israeliți de multe ori i-a mântuit. Ieremia n-a putut să mântuie pe iudei, dar a scăpat pe un altul, așa cum spune în profeția sa. Daniel a scăpat de moarte pe barbari¹⁵⁰, dar n-a putut să scape pe iudei din robie, în Evanghелиi vom vedea că mântuirea și pieirea nu se întâmplă asupra unor persoane diferite, ci asupra uneia și aceleiași persoane. Aceeași persoană se mântuie într-un moment prin rugăciunile lui, dar mai târziu rugăciunile nu-i ajută. Cel care datora zece mii de talanți, rugându-se, a scăpat de primejdie; dar mai târziu rugăciunea lui n-a mai avut nici o putere¹⁵¹; altuia, dimpotrivă, mai întâi rugăciunea nu i-a fost de folos, dar mai pe urmă l-a ajutat nespus de mult. Cine-i acesta? Fiul care a mâncat averea părintească¹⁵².

Deci, dacă ne trândăvim nu ne vom putea mântui nici cu rugăciunile altora; dar dacă suntem treji vom reuși noi înșine, mai mult decât cu rugăciunile altora. Că și Dumnezeu mai degrabă vrea să ne dea nouă harul decât altora care se roagă pentru noi, ca să avem și îndrăznire și să ne facem și mai buni, silindu-ne să potolim mânia lui Dumnezeu. Așa a miluit pe cananeanca¹⁵³, așa a mântuit pe femeia cea păcătoasă¹⁵⁴, așa și pe tâlhar¹⁵⁵. Nici unul n-a avut mijlocitor și apărător.

¹⁴⁶ I Regi 16, 1.

¹⁴⁷ Num. 12, 14.

¹⁴⁸ Deut. 34, 6.

¹⁴⁹ I Regi 16, 1.

¹⁵⁰ Dan. 2, 24.

¹⁵¹ Matei 18, 23-34.

¹⁵² Luca 15, 11-32.

¹⁵³ Matei 15, 21-28.

¹⁵⁴ Luca 7, 37-50.

¹⁵⁵ Luca 23, 43.

V

Nu vă spun asta ca să nu ne mai rugăm sfinților, ci ca să nu ne trândăvim, și nici cuprinși de lenevie și de somn să rugăm pe alții să facă ce trebuia să facem noi. Când Domnul a spus: „*Faceți-vă prieteni*”, nu sa oprit numai la aceste cuvinte, ci a adăugat: „*din mamona al nedreptății*”¹⁵⁶, ca să ajungă iarăși faptă bună a voastră. Că la nimic altceva n-a făcut aici aluzie Hristos decât la milostenie. Și minunat lucru este că Dumnezeu nu ne mai ia la bani mărunți, dacă ne despărțim de bogăția strânsă pe nedrept. Ți-ai strâns bogăția în chip rău? Cheltuiește-o bine! Ai adunat averi în chip nedrept? Împrăștii-le drept!

- Dar ce virtute mai este aceea de a face milostenie din niște bogății ca acestea?

- Totuși Dumnezeu, fiind iubitor de oameni, Se pogoară până la a socoti virtute o astfel de milostenie. De facem așa, ne făgăduiește multe bunătăți. Noi, însă, am ajuns la atâta nesimțire că nu dăm nici din averile strânse pe nedrept, ci răpim și furăm cu nemiluita; iar dacă dăm câțiva bănuți, socotim că am făcut totul. N-ai auzit pe Pavel spunând că „*cel care seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera*”¹⁵⁷? Pentru ce te zgârcești? Nu cumva milostenia-i risipă? Nu cumva e cheltuială? Nu, ci câștig, afacere bună! Iar unde-i afacere bună acolo-i și câștig; unde-i sămânță, acolo-i și seceriș. De ai avea de lucrat o țarină cu pământ bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sămânță, și n-ai mai avea sămânță, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgârcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar când e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semințelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gândești că pierzi de te zgârcești și câștigi de nu te zgârcești. Împrăștie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o câștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi! Încredințezi-o lui Dumnezeu! Din mâna Lui nimeni n-o poate răpi! Nu da bani cu camătă, că nu știi de-ai să câștigi! Ci împrumută-L pe Cel Ce-ți dă o dobândă mai mare decât capitalul! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i invidie, unde nu-s pârâși, unde nu-i viclenie, unde nu-i teamă! Împrumută-L pe Cel Ce n-are nevoie de nimic, dar are nevoie de dragul tău! Împrumută-L pe Cel Ce hrănește pe toți, dar suferă de foame, ca tu să nu flămânzești! Împrumută-L pe Cel Ce s-a făcut sărac, ca tu să te îmbogățești! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i moarte, ci culegi viață în loc de moarte! Dobânda aceasta îți dă împărăția cerurilor; cealaltă, iadul; una e rodul filozofiei, cealaltă a iubirii de argint; una e rodul iubirii de oameni, cealaltă a cruzimii. Ce cuvânt de apărare vom avea, dar, când putem câștiga și mai mult și mai sigur și la timp potrivit și în multă libertate și fără batjocură și fără teamă și fără primejdie, dar părăsim acest câștig și alergăm după celălalt, rușinos, murdar, primejdios, pierzător, care ne pregătește cuptorul cel îngrozitor?

Nimic, nimic nu-i mai rușinos, mai neomenos decât câștigul de pe urma cametei! Camătă neguțătorești nenorocirile altora, prefăce în câștig nefericirea altuia, cere plată pentru iubirea de oameni; și ca și cum cămătarului i-ar fi teamă să nu pară milostiv, sub masca iubirii de oameni sapă și mai adânc prăpastia nenorocirii; ajută, dar mărește sărăcia; întinde mâna, dar îmbrânțește în adânc; primește ca într-un port pe cel pe care-l împrumută, dar îl aruncă în valurile înfuriate ale mării, care-l izbesc de stâncile de la suprafața mării, de cele din fundul mării și de cele de la țărm.

- Dar ce-mi poruncești? mă poate întreba cineva. Banii strânși de mine și de

¹⁵⁶ Luca 16, 9.

¹⁵⁷ II Cor. 9, 6.

trebuință mie să-i dau altuia să-și facă treburile, iar eu să nu cer nici o dobândă?

- Doamne ferește! Nu spun asta, ci vreau să iei dobândă, nu una mică și neînsemnata, ci cu mult mai mare. Vreau să iei în loc de aur, cerul. Pentru ce, dar, te străduiești să fii sărac, târându-te pe pământ, umblând după câștiguri mici și nu după cele mari? Purtarea ta nu te arată că știi să te îmbogățești. Când Dumnezeu îți făgăduiește să-ți dea în schimbul câtorva bani avuțiile din cer, îi spui: „Nu-mi da cerul, ci în locul cerului aurul cel trecător!”. Asta înseamnă că vrei să rămâi sărac! Pentru că cel ce dorește să se îmbogățească și să trăiască în belșug preferă pe cele veșnice în locul celor trecătoare, pe cele ce nu se împuținează în locul celor ce se irosesc, pe cele multe în locul celor puține, pe cele nesticăcioase în locul celor stricăcioase. Așa va avea și pe unele și pe altele. Dar cel ce caută pământul în locul cerului pierde și pământul; pe când cel ce preferă cerul în locul pământului se bucură din belșug și de cer și de pământ. Ca să se întâmple și cu noi aceasta, să disprețuim pe toate cele de aici și să căutăm bunătățile cele viitoare. Așa vom dobândi și pe unele și pe altele, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA VI

„Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod împăratul, iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim zicând: *Unde este împăratul iudeilor care S-a născut? Că am văzut steaua Lui în răsărit și am venit să ne închinăm Lui*¹⁵⁸”.

1

Avem nevoie de multe privegheri, de multe rugăciuni, ca să putem interpreta textul acesta, să aflăm cine erau acești magi, de unde au venit, din ce pricină, ce i-a făcut să vină și în sfârșit ce e cu steaua aceasta. Dar mai bine spus, dacă vreți, să vorbim mai întâi de cele ce spun dușmanii adevărului. Că atât de mult i-a pornit pe ei diavolul împotriva noastră, încât încearcă și din textul acesta să facă arme împotriva cuvintelor adevărului.

- Dar ce spun ei?

- Ei spun: „Iată că s-a arătat o stea și la nașterea lui Hristos! Deci aceasta-i o dovadă că astrologia este adevărată. Dacă Hristos S-a născut după legile astrologiei, pentru ce mai spuneți voi, creștinii, că Hristos a pus capăt astrologiei, că a arătat că destinul nu are putere, că a închis gurile demonilor, că a alungat rătăcirea și că a făcut să piară orice vrăjitorie ca aceasta?”.

- Te întreb însă: Ce află magii de la stea? Că Hristos era împăratul iudeilor? Dar nu era împăratul acestei împărății, precum însuși a spus lui Pilat: „*Împărăția Mea nu este din lumea aceasta*¹⁵⁹”. Nimic nu L-a arătat ca Împărat: nici lăncierii, nici scutașii, nici caii, nici perechile de catâri; nici altceva de acest fel n-a avut în jurul Lui, ci a dus o viață smerită și săracă, purtând cu El din loc în loc doisprezece oameni smeriți.

Dar chiar dacă știau că este împărat, pentru ce au venit? Că nu e treaba astrologiei, după cum înșiși astrologii spun, să cunoască din stele pe cei care se nasc, ci să prezică, după ceasul în care s-a născut cineva, care-i va fi viitorul. Magii, însă, n-au fost de față când a născut Mama, nici n-au știut timpul când S-a născut Hristos, așa că n-au putut lua de aici un temei, ca să spună, după mișcarea stelelor, care va fi viitorul Pruncului; dimpotrivă, ei au văzut în țara lor, cu multă vreme înainte, arătându-se steaua și au venit

¹⁵⁸ Matei 2,1-2.

¹⁵⁹ Ioan 18, 36.

să vadă pe Cel născut.

Dar acest lucru este mai nelămurit decât cel mai dinainte. Ce motiv i-a convins? Nădejdea căror bunătăți i-a făcut să plece de la atâta distanță ca să se închine Împăratului? Chiar dacă avea să fie împăratul lor, nici așa plecarea lor n-ar fi fost motivată. Iar dacă Pruncul s-ar fi născut în palatele împărătești și dacă tatăl Lui, împăratul, ar fi fost de față, atunci de bună seamă ai fi putut spune că au venit să se închine Pruncului născut, cu gândul de a cinsti pe tatăl Lui, iar prin asta să atragă asupra lor bunăvoința împăratului. Dar așa, nici nu se gândeau că este împăratul lor, ci împăratul unui popor străin și al unei țări tare departe de țara lor și nici nu se așteptau să vadă un bărbat în puterea vârstei! Atunci pentru ce au făcut o călătorie atâta de lungă, pentru ce l-au adus daruri, pentru ce au făcut toate acestea cu riscul atâtor primejdii? într-adevăr și Irod s-a turburat și poporul s-a neliniștit, când au auzit din gura magilor că au venit să se închine împăratului iudeilor, Care S-a născut.

- Dar magii n-au prevăzut asta!

- N-ai nici un motiv să grăiești așa. Chiar de-ar fi fost tare proști, atâta lucru puteau să-și închipuie că se duc într-o țară unde împărătește un alt împărat și că dacă vestesc un alt împărat decât împăratul de atunci își vor atrage asupra lor moartea.

Atunci ce i-a făcut să vină să se închine unui prunc înfășat în scutece? Dacă ar fi fost bărbat în puterea vârstei s-ar putea spune că se așteptau la vreun ajutor din partea lui de venea peste ei primejdie. Dar și asta ar fi fost cea mai mare prostie, ca un persan, un barbar, care nu avea nici o legătură cu poporul iudeu, să vrea să plece de acasă, să-și părăsească țara, rudele și cunoscuții, ca să se ducă și să se supună unei împărății străine.

II

Dacă asta ar fi fost o prostie, apoi cele făcute de ei mai pe urmă ar fi fost o prostie și mai mare.

- Care?

- Să plece îndată după ce au făcut o călătorie atât de îndelungată, după ce s-au închinat Pruncului, după ce au tulburat pe toată lumea! La drept vorbind, ce simbol împărătesc au văzut? Au văzut doar o colibă, o iesle, un Copil în scutece și o Mamă săracă. Cui i-au dus darurile? Pentru ce? Oare era pentru ei lege și obicei să cinstească așa pe împărații nou născuți de pe fața întregului pământ? Aveau, oare, datoria să colinde mereu toată lumea și să se închine, înainte de urcarea lor pe tronul împărătesc, celor despre care știau că vor ajunge împărați, chiar dacă sunt de origine joasă și neînsemnată? Asta n-o poate susține nimeni. Așadar pentru ce l s-au închinat? Dacă s-au închinat pentru niște câștiguri imediate, atunci ce se așteptau să primească de la un Copil și de la o Mamă nevoiașă? Iar dacă s-au închinat pentru niște câștiguri viitoare, de unde puteau ști că-și va aminti, de tot ce-au făcut ei, Copilul Căruia l s-au închinat pe când era în scutece? Și dacă și-ar fi spus că Mama are să-l aducă aminte de toate, apoi nici așa nu erau vrednici de laudă, ci de pedeapsă, că l-au aruncat pentru atâta lucru într-o primejdie atâta de mare. De altfel se vede din Evanghelie că Irod tulburându-se, îl căuta, se interesa de El și încerca să-L omoare. Cel care vestește peste tot locul că va ajunge împărat cineva care în copilărie nu-i decât un simplu muritor, nu face altceva decât să se arunce în ascuțișul săbiei și să aprindă nenumărate războaie împotriva lui.

Ai văzut câte lucruri absurde se ivesc, dacă judecăm omenește și după simțul comun venirea magilor? Și nu-s numai atâtea, ci poți găsi și mai multe, care pun probleme și mai

mari decât cele amintite.

Dar ca să nu îngrămădesc nedumeriri peste nedumeriri și să vă amețesc, haide să dezlegăm problemele puse de cuvintele Evangheliei, începând cu dezlegarea problemelor puse de steaua de la naștere. Dacă vom afla ce stea a fost, de unde a fost, dacă a fost o stea din multe stele sau alta decât celelalte, dacă a fost o stea adevărată sau numai una aparentă, atunci vom înțelege cu ușurință și pe toate celelalte.

- De unde vom căpăta răspuns la aceste întrebări?

- Chiar din cele scrise în Evanghelie. Că n-a fost una din stelele cele multe, dar, mai bine spus, după părerea mea, n-a fost nici stea, ci o putere nevăzută, care a luat chip de stea, se vede în primul loc din mersul ei. Nu este, nu este vreo stea care să meargă pe cer cum a mers steaua aceasta; noi vedem că și soarele și luna și toate celelalte stele merg de la răsărit la apus; steaua aceasta, însă, mergea de la miază noapte la miazăzi, că așa se află Palestina față de Persia. În al doilea loc, și din timpul în care s-a arătat putem vedea că steaua aceasta n-a fost una din multe stele. Nu se vedea noaptea, ci ziua nămiaza mare pe când strălucea soarele; putere pe care n-o au nici stelele, nici luna; că luna depășește în strălucire pe toate celelalte stele, dar când se ivesc razele soarelui, se ascunde îndată și dispare. Steaua aceasta, însă, prin mărimea strălucirii sale, a biruit și razele soarelui; strălucea mai tare decât ele; lumina mai puternic, deși era atâta lumină.

În al treilea rând, se vede că nu era una din celelalte stele, pentru că apăsese și apoi iarăși dispărea. Pe drumul până în Palestina steaua se arăta conducând pe magi; când au ajuns în Ierusalim s-a ascuns; apoi iarăși, când magii au părăsit pe Irod, după ce-i spusese pricina pentru care veniseră și au plecat, steaua iar s-a arătat; și acest lucru nu poate fi mișcarea firească a unei stele, ci a unei puteri înzestrate cu o rațiune deosebită. Nici nu avea un drum propriu; mergea când magii trebuiau să meargă; când stăteau ei, stătea și ea; slujea tuturor celor de trebuință. Era ca stâlpul cel de nor din pustie: oprea și scula tabăra iudeilor atunci când trebuia¹⁶⁰. În al patrulea rând, se vede bine că nu era o stea precum celelalte din chipul în care a arătat locul unde s-a născut Pruncul. Că n-a arătat locul rămânând sus pe cer - de altfel nici nu putea să le arate locul de rămâna sus -, ci l-a arătat pogorându-se jos. Știți doar că locul era atât de mic cât putea încăpea o colibă, dar mai bine spus, cât putea încăpea trupul unui prunc; iar o stea obișnuită nu putea să arate un astfel de loc pentru că o stea stă la o înălțime foarte mare și nu poate să arate un loc atât de mic, nici să-l facă cunoscut celor care vor să-l găsească. De lucrul acesta poți să te încredințezi uitându-te la lună; deși este cu mult mai mare decât stelele, totuși pare că este aproape de toți locuitorii lumii răspândiți pe o întindere atât de mare de pământ. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut steaua să arate locul așa de îngust al ieslei și al colibeii de n-ar fi părăsit înălțimea aceea, de nu s-ar fi pogorât jos și n-ar fi stat chiar deasupra capului Pruncului? Acest lucru îl lasă evanghelistul să se înțeleagă când spune: „Și iată steaua mergea înaintea lor, până a venit și a stat deasupra unde era Pruncul”¹⁶¹.

Iată, dar, câte pricini ne arată că steaua aceasta nu era una din multe stele ale cerului și că ea nu s-a arătat potrivit legilor care guvernează creația văzută.

III

Aș putea fi întrebat:

- Dar pentru care pricină s-a arătat steaua?

¹⁶⁰ Ieș. 13, 21, 22.

¹⁶¹ Matei 2, 9.

- Ca să mustre nesimțirea iudeilor și să le ia orice cuvânt de apărare pentru nerecunoștința lor. Pentru că Cel născut avea să pună capăt vechii viețuiri, pentru că avea să cheme întreaga lume la închinarea Lui - că avea să fie închinat și pe apă și pe uscat -, de aceea chiar de la început deschide neamurilor ușa, voind să instruiască pe ai Săi prin cei străini. Pentru că iudeii n-au ținut seamă de profeții lor, care neconținut le vorbeau de venirea Lui, Dumnezeu a făcut să vină niște păgâni, dintr-un pământ îndepărtat, să caute pe împăratul născut printre ei, și astfel să afle iudeii din gura perșilor ceea ce nu voiseră să afle de la profeți; și astfel să se convingă de nașterea lui Hristos, de vor fi oameni cu judecată; dar de se vor împotrivi, să fie lipsiți de orice apărare.

Ce cuvânt de dezvinovățire ar mai putea găsi iudeii că n-au primit pe Hristos după ce au avut mărturiile atâtor profeți, după ce au văzut că magii L-au primit numai prin arătarea unei stele și că s-au închinat Celui născut? Ceea ce au făcut cu ninivitenii trimitând pe Iona¹⁶², ceea ce au făcut cu samarineanca¹⁶³ și cu cananeanca¹⁶⁴, aceea au făcut și cu magii. De asta le și spunea Hristos: „*Bărbații niniviteni se vor scula și-i vor osândi! Împărăteasa de la miazăzi se va spală și va osândi neamul acesta*”¹⁶⁵. Îi vor osândi, că aceia au crezut în El pe temeiul unor mărturii foarte slabe, pe când iudeii n-au crezut, deși au avut cele mai puternice mărturii.

- Dar pentru ce Dumnezeu, mi s-ar putea spune, ia adus pe magi prin arătarea stelei?

- Și ce-ar fi trebuit să facă? Să le trimită profeți? Magii n-ar fi primit mărturia profeților! Să le trimită glas din cer? Nu l-ar fi luat în seamă! Să le fi trimis înger? Dar și pe acesta l-ar fi trecut cu vederea! De aceea Dumnezeu lasă la o parte toate aceste mărturii și, făcând mare pogorământ, îi cheamă pe o cale obișnuitelor: le arată o stea mare și deosebită de celelalte stele, ca să-i minuneze și prin mărimea și prin frumusețea înfățișării ei, dar și prin felul mersului ei. Pavel a făcut la fel: elenilor le vorbește pornind de la altarul de pe Areopag¹⁶⁶, aducând ca mărturie pe poezii lor; iar iudeilor, care trăiau după lege, le vorbește pornind de la tăierea împrejur și de la jertfe. Pentru că fiecare om iubește acelea cu care este obișnuit, de aceea atât Dumnezeu cât și oamenii trimiși de El pentru mântuirea lumii se folosesc de ideile și de faptele cu care lumea era obișnuită. Să nu socotești, dar, că e ceva nevrednic de Dumnezeu că a chemat prin o stea pe magi ca să se închine lui Hristos! Dacă gândești așa, atunci ataci toate prescripțiunile iudaice: și jertfele și curățirile și începuturile de lună nouă și chivotul și însuși templul. Că toate acestea și-au luat început din pricina neputinței lor de a se ridica cu mintea mai presus de cele materiale. Totuși Dumnezeu, pentru mântuirea celor rătăciți, a îngăduit iudeilor să l se slujească prin aceste acte de cult, prin care și păgânii, cu mici deosebiri, slujeau demonilor, pentru ca, depărtându-se încetul cu încetul de obiceiul lor, să-i ridice la filozofia cea înaltă. Așa a făcut și cu magii; a vrut să-i cheme prin arătarea unei stele, ca să-i înalțe cu mintea mai sus de propria lor gândire. Pentru că, după ce i-a condus și i-a călăuzit și după ce i-a adus lângă iesle, nu le mai vorbește prin stea, ci prin înger. Așa au ajuns încetul cu încetul mai buni. Același lucru l-a făcut Dumnezeu și cu ascalonitenii și cu gazeii. Când a fost dus chivotul legii în cele cinci orașe, orașele au fost lovite cu rană de

¹⁶² Iona 1, 2.

¹⁶³ Ioan 4, 7.

¹⁶⁴ Matei 15, 22.

¹⁶⁵ Matei 12, 41-42.

¹⁶⁶ Fapte 17, 22-31.

moarte și nu găseau nici o scăpare din nenorocirile venite peste ele; atunci au chemat ghicitori, au adunat tot poporul și căutau să găsească scăpare de rana aceea trimisă de Dumnezeu. Ghicitorii le-au spus să înjuge la un car, în care să pună chivotul legii, două vaci, cu viței primi-născuți, nepuse încă la jug, și să le lase să meargă fără să le mâne cineva; așa vor cunoaște dacă nenorocirea a fost trimisă de Dumnezeu sau dacă a fost adusă de o boală oarecare. Ghicitorii au spus că dacă vacile vor rupe jugul, pentru că n-au mai fost puse la jug și se vor întoarce la vițeii care mugesc, atunci nenorocirea se datorește întâmplă-rii; dar dacă vor merge drept, fără să le pese de mugetul vițeilor și fără să se rătăcească, cu toate că nu cunosc drumul, atunci e lămurit că mâna lui Dumnezeu s-a atins de orașele acelea. După ce ghicitorii au grăit așa, locuitorii acelor orașe au crezut spusele lor și au făcut cum le-au poruncit¹⁶⁷. Și Dumnezeu, făcând iarăși pogorământ, a urmat sfatul ghicitorilor și n-a socotit nevrednic de El să împlinească spusele ghicitorilor și să-i facă vrednici de credință în cele spuse de ei. Fapta săvârșită atunci a fost mai mare, pentru că chiar potrivnicii lui Dumnezeu au dat mărturie de puterea lui Dumnezeu și pentru că dascălii lor au grăit așa cum voia Dumnezeu. Se pot vedea și alte multe cazuri în care Dumnezeu rânduiește la fel lucrurile. De pildă cazul vrăjitoarei din Endor¹⁶⁸ se aseamănă cu cazul de mai sus al rânduielii lui Dumnezeu; pe acesta îl puteți lamuri singuri pe temeiul spuselor mele de mai înainte.

Acestea v-am spus despre steaua de la Nașterea Domnului; dar voi puteți spune și mai multe, că zice Scriptura: „*Dă prilej înțeleptului și mai înțelept va fi*”¹⁶⁹.

IV

Trebuie, însă, să ne întoarcem la începutul cuvintelor citite din Evanghelie.

- Care este începutul?

„*Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod împăratul, iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim*”¹⁷⁰.

Magii mergeau după steaua care îi conducea și au crezut; dar iudeii n-au crezut nici pe profeți, deși le vorbiseră în urechile lor.

- Dar pentru ce evanghelistul ne-a spus și timpul și locul nașterii lui Iisus, zicând: „*în Betleem*” și: „*În zilele lui Irod împăratul*”? Pentru ce ne-a vorbit și de dregătoria lui Irod?

- Pentru că mai era un Irod, acela care omorâse pe Ioan Botezătorul¹⁷¹; acela era tetrarh, pe când acesta împărat. Evanghelistul a arătat deasemeni și timpul și locul nașterii lui Iisus, pentru ca să ne amintească niște profeții vechi. Dintre acestea, una a profețit-o Miheia, spunând: „*Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nicidecum nu ești mai mic între domnii lui Iuda*”¹⁷²; alta a profețit-o patriarhul Iacov, arătându-ne exact timpul și dându-ne un mare semn al venirii Lui: „*Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui, până vor veni cele gătite lui și Acela va fi așteptarea neamurilor*”¹⁷³.

Merită, însă, să răspundem și la întrebarea: De unde le-a venit magilor gândul să se ducă să se închine lui Hristos și cine i-a îndemnat?

După părerea mea, lucrul acesta nu se datorește numai stelei, ci și lui Dumnezeu,

¹⁶⁷ 1 Regi 5, 1-6, 13.

¹⁶⁸ 1 Regi 28, 7-25.

¹⁶⁹ Prov. 9, 9.

¹⁷⁰ Matei 2,1.

¹⁷¹ Matei 14, 1-12.

¹⁷² Miheia 5, 2.

¹⁷³ Fac. 49, 10.

Care a pus în mișcare sufletul lor, așa precum a făcut și cu împăratul Cir determinându-l să elibereze pe iudei din robie¹⁷⁴. Dumnezeu n-a făcut asta nimicindu-le libera lor voință. La fel și cu Pavel, l-a chemat printr-un glas de sus¹⁷⁵, iar prin aceasta a făcut cunoscut și harul Său, dar și ascultarea lui Pavel.

- Dar pentru ce Dumnezeu n-a descoperit tuturor magilor nașterea lui Hristos?

- N-aveau să creadă toți; aceștia erau mai înclinați a crede decât ceilalți. Nenumărate neamuri au pierit, dar profetul Iona a fost trimis numai la niniviteni¹⁷⁶; doi tâlhari au fost pe cruce, dar numai unul s-a mântuit¹⁷⁷.

Vezi-le virtutea magilor nu din aceea că au venit în Palestina, ci și din aceea că au vorbit cu îndrăznire cu Irod. Ca să nu-i dea impresia că sunt niște înșelători, îi spun de steaua care i-a călăuzit, de lungimea drumului, grăindu-i cu îndrăznire: „Am venit să ne închinăm Lui”¹⁷⁸. Nu s-au temut nici de mânia poporului, nici de tirania împăratului. De aceea eu cred că acești magi au ajuns și în țara lor dascălii concetățenilor lor. Dacă nu s-au ferit să facă asta în Iudeea, apoi cu atât mai mult au avut curajul să vorbească acasă la ei, mai ales că acum aveau în urechile lor și cuvintele dumnezeiești ale îngerului și mărturia profetului.

„Și auzind Irod s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el”¹⁷⁹. Pe bună dreptate s-a tulburat Irod, pentru că, fiind împărat, își temea tronul lui și al copiilor lui.

- Dar Ierusalimul, pentru ce s-a tulburat? Doar profeții îl preziseseră de demult pe Hristos, că va fi mântuitor, binefăcător și liberator. Pentru ce, dar, s-au tulburat iudeii?

- Minați de același gând, pentru care și mai înainte se depărtaseră de Dumnezeu, binefăcătorul lor, și se gândeau la cărnurile din Egipt¹⁸⁰, deși dobândiseră o libertate ca aceea.

Tu, însă, uită-mi-te cât de preciși sunt profeții! Profetul Isaia a vestit mai dinainte nașterea, zicând: „Și ar fi dorit să fi fost arse cu foc, că Prunc s-a născut nouă, Fiul, și ni s-a dat nouă”¹⁸¹. Dar iudeii tulburându-se n-au căutat să vadă ce s-a întâmplat, nici să meargă după magi, nici să-L afle. Așa au fost iudeii! Mai certăreți și mai nepăsători decât toți oamenii. Ar fi trebuit ca chiar ei să se mândrească că printre ei s-a născut împăratul, că au atras la ei pe perși, că au să aibă pe toți oamenii supuși lor, că lucrurile mergeau spre mai bine și că împărăția lor ajunsese chiar de la început așa de strălucită. Dar ei nici așa nu s-au făcut mai buni; și doar nu de mult scăpaseră de robie. Dar chiar dacă iudeii n-ar fi știut nimic de aceste lucruri înalte și nespuse, era firesc să se gândească, numai pe temeiul celor petrecute sub ochii lor, că dacă acum tremură atâta de împăratul nostru abia născut, cu mult mai mult se vor teme și se vor supune Lui mai târziu, când Pruncul va crește și când cele ale noastre vor fi mai strălucite decât cele ale barbarilor. Dar nimic din acestea nu i-a trezit. Atât de mare le era prostia și odată cu asta și invidia.

Pe amândouă¹⁸² trebuie să le izgonim cu toată grija din sufletele noastre; mai iute ca

¹⁷⁴ 1 Ezdra 1, 1-11.

¹⁷⁵ Fapte 9, 4-6.

¹⁷⁶ Iona 1, 2.

¹⁷⁷ Luca 23, 39-43.

¹⁷⁸ Matei 2, 2.

¹⁷⁹ Matei 2, 3.

¹⁸⁰ Ieș. 16, 3; Num. 11, 4-5.

¹⁸¹ Isaia 9, 5-6.

¹⁸² De aici începe partea morală: *Plânsul după voia lui Dumnezeu pricinuieste mare bucurie și folos; mare rău este răsul; trebuie să fugim de teatre.*

focul trebuie să fie cel ce vrea să lupte împotriva lor. De aceea și Hristos spunea: „*Foc am venit să arunc pe pământ și cât voi am ca el să fie aprins acum*”¹⁸³. De aceea Duhul se arată în chip de foc.

V

Noi, însă, am ajuns mai reci decât cenușa și mai morți decât morții. Și am ajuns așa, cu toate că vedem pe Pavel că zboară mai presus de cer și de cerul cerului, că biruie și depășește toate mai iute ca flacăra, pe cele de jos, pe cele de sus, pe cele prezente, pe cele viitoare, pe cele ce sunt, pe cele ce nu sunt. Dar dacă pilda lui Pavel ți se pare prea mare pentru tine, cu toate că scuza aceasta pornește din pricina trândăviei sufletului tău - că în ce-ți este superior Pavel, ca să spui că ți-i cu neputință să-l imiți? -, dar ca să nu ne certăm, să-l las pe Pavel și să ne gândim la primii creștini, care au aruncat banii, moșiile și orice preocupare și grijă lumească și s-au afierosit cu totul lui Dumnezeu, stăruind ziua și noaptea în învățătura cuvântului. Așa e focul cel duhovnicesc! Nu îngăduie să dorim cele de pe pământ, ci ne mută spre o altă dragoste. Din pricina aceasta cel îndrăgostit de astfel de lucruri face cu ușurință totul chiar de-ar trebui să-și părăsească averile, luxul și desfătarea, chiar de-ar trebui să disprețuiască slava, chiar de-ar trebui să-și dea sufletul. Odată intrată în suflet căldura aceluia foc, izgonește toată trândăvia și-l face pe cel cuprins de ea mai ușor ca pana. Disprețuind pe toate cele văzute, unul ca acesta se căiește neîncetat, varsă mereu izvoare de lacrimi și culege de pe urma lor mare plăcere. Da, nimic nu apropie și nu unește atât de mult pe om de Dumnezeu ca astfel de lacrimi. Unul ca acesta nu se uită la cele din jurul lui fie de locuiește în mijlocul orașelor, fie de trăiește în pustie, în munți și în vâlcele; și nici nu se mai satură de lacrimi fie că-și plânge păcatele lui, fie că le plânge pe ale altora. De aceea pe aceștia, înainte de alții, i-a fericit Dumnezeu, zicând: „*Fericiți cei ce plâng*”¹⁸⁴. Cum ar fi putut Pavel să spună: „*Bucurați-vă pururea în Domnul*”¹⁸⁵, dacă aceste lacrimi n-ar naște plăcere? După cum plăcerea lumească este unită cu durerea, tot așa lacrimile vărsate după placul lui Dumnezeu odrăslesc bucurie neîncetată și nevestejită. Așa a ajuns mai curată decât fecioarele femeia cea păcătoasă¹⁸⁶, pentru că a fost cuprinsă de acest foc. Când pocăința i-a cuprins sufletul, când a fremătat de dorul pentru Hristos, și-a despletit părul capului ei, a spălat sfintele Lui picioare cu lacrimile sale, le-a șters cu cosițele ei și a vărsat pe ele mir. Toate acestea erau fapte din afară, văzute de toată lumea; dar cele ce se petreceau în sufletul ei erau cu mult mai mari decât acestea și le vedea numai Dumnezeu. De aceea când auzim cele făcute de femeia păcătoasă ne veselim împreună cu ea, ne bucurăm de faptele ei și o slobozim de toate păcatele ei.

Dacă noi, deci, care suntem niște răi, o judecăm așa, gândește-te la bunătățile de care s-a bucurat de la Dumnezeu! Gândește-te câtă fericire a cules de pe urma pocăinței ei, chiar înainte de a primi darurile lui Dumnezeu! După cum văzduhul se curățește după o ploaie bogată, tot așa, după lacrimi îmbelșugate, se pogoară în suflet liniște și alinare și dispăre întunecimea păcatelor. După cum ne curățim de păcate prin apă și prin Duh, tot așa ne curățim iarăși prin lacrimi și mărturisire; cu o singură condiție, să nu lăcrimăm de ochii lumii și spre laudă. Cel ce varsă lacrimi de ochii lumii și spre laudă trebuie ținut de

¹⁸³ Luca 12, 49.

¹⁸⁴ Matei 5, 4.

¹⁸⁵ Filip. 4, 4.

¹⁸⁶ Luca 7, 37-50.

rău mai mult decât o femeie care se împopoțonează, care își încondeiază sprâncenele și se sulemeneste. Eu caut acele lacrimi care nu se varsă de ochii lumii, ci din zdrobirea inimii; lacrimile cele ascunse, vărsate în camera ta de rugăciune, fără să fii văzut de cineva; lacrimile cele ce picură liniștit și fără zgomot, cele izvorâte din adâncul inimii, cele pornite din zdrobirea și durerea sufletului, cele vărsate numai de dragul lui Dumnezeu, așa cum erau lacrimile Anei. „*Buzele i se mișcau, spune Scriptura, dar glasul nu i se auzea*”¹⁸⁷; lacrimile ei sunau mai puternic decât trâmbița. De aceea Dumnezeu i-a și deschis pântecul, iar piatra cea vârtoasă a fost prefăcută în țarină afinată.

VI

De vei lăcrima și tu așa, vei merge pe urmele Stăpânului. Și El a lăcrimat; și pentru Lazăr¹⁸⁸, și pentru Ierusalim¹⁸⁹, și pentru Iuda¹⁹⁰. Și vei vedea că de multe ori Domnul lăcrimează; dar niciodată nu-L vei vedea râzând, nici zâmbind măcar. Nici unul din evangheliști n-a spus-o. La fel și Pavel; a lăcrimat și el; și a făcut asta trei ani, ziua și noaptea; a spus-o și el și au spus-o și alții despre el; dar că a râs, n-a spus-o nici el, nici altul; nici unul din sfinți n-a râs; și n-au spus-o nici ei, nici despre alții. Numai despre Sarra s-a spus că a râs¹⁹¹, când a fost ținută de rău, și despre fiul lui Noe, când a ajuns din liber sclav¹⁹².

Nu spun asta ca să opresc râsul, ci ca să curm râsul dezmățat. Spune-mi, te rog, pentru ce te strici de râs, pentru ce trăiești nepăsător, când ești vinovat de atâtea păcate, când trebuie să te înfațișezi înaintea înfricoșătoarei judecăți și să dai amănunțită socoteală de toate faptele săvârșite pe pământ? Da, vom da socoteală de păcatele săvârșite cu voie și fără de voie. „*De cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, spune Hristos, Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu*”¹⁹³. Chiar dacă lepădarea de Hristos este fără voia noastră, totuși nu scăpăm de pedeapsă, ci vom da socoteală și de ea. Vom da socoteală și de cele pe care le știm și de cele pe care nu le știm. „*Nu mă știu vinovat cu nimic, spune Pavel, dar nu cu aceasta m-am îndreptățit*”¹⁹⁴.

Vom da socoteală de cele făcute cu știință și de cele făcute cu neștiință. „*Le mărturisesc lor, spune Pavel, că au râvnă pentru Dumnezeu, dar nu cu știință*”¹⁹⁵; totuși aceasta nu le e de ajuns pentru apărarea lor. Scriindu-le corintenilor, le spune: „*Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul său, tot așa să abată gândurile voastre de la curăția cea întru Hristos*”¹⁹⁶. Așadar, când avem să dăm socoteală de atâtea păcate, mai stai și râzi, mai spui glume, te mai desfătezi?

- Dar ce folos am, aș putea fi întrebat, dacă nu fac acestea, ci plâng?

- Foarte mare folos! Atât de mare, încât nici nu pot să ți-l înfațișez prin cuvinte. La tribunalele acestea din lume, oricât ai lăcrima, nu scapi de osândă după ce sentința a fost pronunțată. Dar la tribunalul cel duhovnicesc, de suspini numai ai schimbat sentința, ai

¹⁸⁷ I Regi 1, 13.

¹⁸⁸ Ioan 11, 35.

¹⁸⁹ Matei 23, 37.

¹⁹⁰ Matei 26, 50.

¹⁹¹ Fac. 18, 12.

¹⁹² Fac. 9, 22-23.

¹⁹³ Matei 10, 33.

¹⁹⁴ I Cor. 4, 4.

¹⁹⁵ Rom. 10, 2.

¹⁹⁶ II Cor. 11, 3.

căpătat iertare. De aceea Hristos spune multe despre plâns, fericește pe cei ce plâng¹⁹⁷ și nefericește pe cei ce râd.

Locul acesta în care ne găsim nu-i pentru râs, nici nu ne-am adunat aici să râdem cu hohote, ci să suspinăm; și prin acest suspin să moștenim împărăția cerurilor. Când stai înaintea împăratului acestuia pământesc, nici nu îndrăznești să zâmbești; dar când stai în biserică, unde este Stăpânul îngerilor, nu stai cu cutremur, nici cu cuviință, ci râzi și de multe ori te mâinii. Nu te gândești că îl mâinii prin asta mai mult decât prin celelalte păcate ale tale? De obicei Dumnezeu nu-Și întoarce atât de mult fața de la cei ce păcătuiesc, cât de la cei ce nu se pocăiesc după ce-au păcătuit.

Cu toate acestea, sunt unii oameni atât de nesimțiți că și după aceste cuvinte spun:

- Să dea Dumnezeu să nu plâng niciodată, ci să-mi facă parte de râs și de joacă toată viața.

- Poate fi un gând mai copilăresc decât acesta? Că nu Dumnezeu îți face parte să joci, ci diavolul! Ascultă ce-au pățit cei ce au jucat! „*A șezut poporul, spune Scriptura, a mâncat și a băut și s-a sculat să joace!*”¹⁹⁸. Așa au făcut și sodomienii, așa au făcut și cei de pe vremea potopului. Că și despre ei spune Scriptura că „*erau minări, aveau de toate și se răsfățau de belșugul pâinii*”¹⁹⁹. Iar cei de pe timpul lui Noe vedeau că de atâția ani se lucra la facerea corăbiei și totuși o duceau numai în petreceri ca niște nesimțiți, fără să se gândească la cele ce aveau să se întâmple. De aceea, când a venit potopul pe toți aceștia i-a măturat, iar năvala apelor a înecat atunci întreaga lume.

Nu cere, deci, de la Dumnezeu acelea pe care le primești de la diavol. Dumnezeu dă inimă zdrobită, smerită, trează, curată, frântă, pocăită și pătrunsă de durere. Acestea sunt darurile Lui, pentru că de ele mai cu seamă avem noi nevoie. În fața noastră stă un război cumplit; lupta noastră este împotriva puterilor nevăzute; bătălia noastră, împotriva duhurilor răutății; războiul nostru, împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor²⁰⁰. Ar fi de dorit ca să ne sânguim să fim treji, să ne deșteptăm ca să putem face față acelei oștiri sălbatice. Dar dacă râdem și jucăm, dacă stăm toată vremea nepăsători, vom cădea, chiar înainte de a ne ajuta diavolul, din pricina propriei noastre nepăsări. Nu e al nostru să râdem neîncetat, să ne îmbuibăm și să petrecem, ci a celor de pe scenă, a femeilor stricate, a bărbaților desfrânați, a paraziților și a lingușitorilor; nu a celor chemați la cer, a celor înscrși în cetatea cea de sus, a celor care au în mâini armele cele duhovnicești, ci a celor ce fac voile diavolului. Diavolul, diavolul este acela care a făcut din râs și din joc o artă, ca să atragă la el pe ostașii lui Hristos, ca să le moaie tăria râvnei lor. De aceea a zidit și teatre în orașe, a făcut iscusiți pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspândească o ciumă ca aceasta în tot orașul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm - vorbele proaste și glumele - pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Și ceea ce-i mai cumplit din toate sunt lucrurile de care se râde. Când actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de rușine mulți oameni proști râd și se veselesc; aplaudă vorbe și gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sunt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească așa; de aceea e și drept ca ei să fie pedepsiți și pentru pedeapsa ce-i amenință pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar când vă

¹⁹⁷ Matei 5, 4.

¹⁹⁸ Ieș. 32, 6.

¹⁹⁹ Izechiel 16, 49.

²⁰⁰ Efes. 6, 12.

văd că părăsiți atelierele, meseriile, câștigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsați totul la pământ ca să vă duceți la teatru, atunci actorii capătă și mai mult curaj și-și dau și mai mare silință ca să joace cât mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sunteți pricina și rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătându-vă joc de sfințenia căsătoriei și făcând de ocară această taină mare. Nu este atât de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cât tu, mai mult decât el, tu care-i poruncești să facă asta; dar mai bine spus, nu-i poruncești numai, ci prin râvna, prin veselie, prin râsul și prin laudele jocului lor contribui în toate chipurile la înființarea unor astfel de oficine drăcești. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poți uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roșești, gândindu-te la tovarășa ta de viață, când vezi că pe scenă toate femeile sunt făcute de ocară?

VIII

Nu-mi spune că sunt ficțiuni piesele de teatru! Ficțiunile acestea au făcut pe mulți să ajungă desfrânați și multe case au stricat. Și mai cu seamă pentru asta suspin, pentru că văd că nu vi se par rele cele de pe scenă, ci le aplaudați, strigați și râdeți când desfrâul este prezentat fără de rușine.

- Ce spui? Spui că piesele jucate sunt ficțiuni?

- Dar tocmai pentru asta sunt vrednici de pedeapsă și cei ce le fac și cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfățișeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrâul este un rău, apoi este un rău și prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cât de desfrânați sunt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrâul și adulterul pe scenă! Nu mai spun cât de neînfrânați și de nerușinați îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrânată și mai neînfrânată decât privirea celui care dorește să vadă astfel de spectacole. În ce te privește, n-ai dori să-ți vezi nevasta umblând în pielea goală prin oraș; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară și pe bărbați și pe femei, ca să-ți faci de rușine proprii tăi ochi! Nu-mi spune că actrița care joacă în pielea goală este o stricată! Gândește-te, că au aceeași fire și același trup și femeia stricată și femeia cinstită! Dacă nu-i ceva rău ceea ce vezi pe scenă, atunci pentru ce te revolți de ai vedea o femeie umblând goală pe stradă, pentru ce huiduiești pe nerușinată? Sau vrei să spui că e o nerușinare asta când mergem de unii singuri pe stradă, dar când suntem strânși și stăm toți la un loc nu mai e nerușinare? Cuvintele acestea sunt, însă, o batjocoră, o insultă și cea mai mare nebunie. Este mai bine să-ți pui pe ochi glod și țărână decât să privești o nelegiuire ca aceasta. Nu-i atât de vătămător glodul pentru ochi cât de vătămătoare este privirea poficioasă și vederea unei femei goale. Ascultă cine a adus pe lume întâia oară umbletul în pielea goală și teme-te de temeul unei nerușinări ca aceasta!

- Dar cine a adus pe lume umbletul în pielea goală?

- Neascultarea și ispita diavolului. Astfel, chiar de la început, obiceiul acesta se datorește diavolului. Primii oameni s-au rușinat când s-au văzut goi; voi, însă, vă și lăudați cu asta și după spusele apostolului „*slava voastră e în nerușinarea voastră*”²⁰¹. Cum se va mai uita la tine soția ta, când te întorci de la o nelegiuire ca aceasta? Cum te va mai primi? Cum îți va vorbi când ai batjocorit în așa hal pe toate femeile, când ai ajuns prizonierul unor astfel de spectacole și ai ajuns robul unei femei stricate?

²⁰¹ Filip. 3, 19.

Dacă suferiți când auziți aceste cuvinte, îmi faceți o mare bucurie. „Cine este cel ce mă înveselește dacă nu cel întristat de mine?”²⁰² spune Pavel.

Nu încetați, dar, niciodată de a suspina și de a vă căi de astfel de fapte! Tristetea pricinuită de niște fapte ca acestea este începutul schimbării voastre în mai bine. De aceea și eu am fost mai aspru în predica mea de azi, pentru ca, tăind mai adânc, să vă scap de puroiul care vă ametește mințile și să vă redau sănătatea sufletului. Să dea Dumnezeu ca noi toți să ne bucurăm de toate și să avem parte și de răsplățile gătite celor ce fac fapte bune, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

²⁰² II Cor. 2, 2.

OMILIA VII
 „Și adunând pe toți arhierii și cărturarii poporului,
 i-a întrebat: *Unde este să Se nască Hristos?*
 Iar ei i-au spus lui: *în Betleemul Iudeii*²⁰³ .

1

Ai văzut că toate s-au făcut spre mustrarea iudeilor? Atâta vreme cât iudeii nu-L vedeau pe Hristos, nu erau stăpâniți de invidie și dădeau mărturie despre adevăr; dar când l-au văzut slava adusă de minuni, stăpâniți de invidie, n-au mai spus adevărul. Adevărul, însă, ieșea la lumină pe toate căile și tocmai dușmanii îl întăreau mai mult.

Iată și aici cât de minunat și de neobișnuit a rânduit Dumnezeu lucrurile! Și magii și iudeii află unii de la alții ceva mai mult decât știau; și se învață unii pe alții. Iudeii au aflat de la magi că o stea L-a propovăduit pe Hristos în țara perșilor; iar magii au aflat de la iudei că Cel propovăduit de stea a fost vestit de profeți cu multă vreme înainte. Astfel întrebarea pusă de Irod a ajuns dovada unei învățături mai clare și mai precise și pentru magi și pentru iudei. Și astfel dușmanii adevărului sunt siliți să citească înaintea lui Irod și a magilor, fără voia lor, scrierile care vorbeau despre adevăr, sunt siliți să talmăcescă profeția, chiar dacă n-o talmăcesc toată. Au vorbit numai de Betleem și că din el va veni Cel ce păstorește pe Israel, dar n-au mai adăugat continuarea profeției, ca să lingusească pe împărat.

- Și care-i continuarea profeției?

- „Și ieșirile Lui dintru început, din zilele veacului!”²⁰⁴ .

- Dar pentru ce Hristos, dacă avea să vină din Betleem, a trăit după naștere în Nazaret și a întunecat profeția?

- N-a întunecat-o, ci a lămurit-o mai mult. Tocmai faptul că Mama Sa locuia în Nazaret arată că nașterea lui Hristos în Betleem s-a făcut potrivit rânduielii lui Dumnezeu. De aceea n-a plecat îndată după naștere, ci a mai rămas

²⁰³ Matei 2, 1-5.

²⁰⁴ Miheia 5, 2.

încă patruzeci de zile, ca să dea prilej celor ce voiau să cerceteze totul cu de-amănuntul. Că multe erau cele ce îndreptăţeau o astfel de cercetare pentru cei ce ar fi voit să examineze în mai de aproape lucrurile. Când au venit magii în Ierusalim, tot oraşul a fost puternic tulburat şi odată cu oraşul şi împăratul; a fost adus ca mărturie profetul Miheia, au făcut mare sfat şi s-au mai întâmplat în Ierusalim şi alte multe fapte, pe care Luca le povesteşte cu de-amănuntul; de pildă cele cu privire la Ana şi la Simeon²⁰⁵, la Zaharia²⁰⁶, la îngerii şi la păstori²⁰⁷. Toate acestea sunt îndestulătoare pricini pentru cei ce vor să examineze mai de aproape lucrurile, ca să descopere cele petrecute în Betleem. Dacă magii, care veniseră din Persia, au cunoscut locul naşterii lui Hristos, apoi cu mult mai uşor puteau să-l afle locuitorii Ierusalimului. La început, la naştere, Hristos S-a arătat iudeilor prin multe minuni; dar pentru că iudeii n-au voit să-L vadă, a stat un timp ascuns; apoi, printr-un alt început, S-a descoperit cu mai multă strălucire²⁰⁸. Acum nu magii, nici steaua, ci Tatăl L-a propovăduit de sus; şi Duhul S-a pogorât atrăgând glasul acela peste capul Celui botezat; şi Ioan, cu toată îndrăzneaţa, striga de-a lungul întregii Iudei, umplând cu învăţătura sa ținuturile locuite şi nelocuite; şi mărturia minunilor şi pământul şi marea şi toată zidirea slobozeau strălucit glasul despre El, La naşterea Sa s-au petrecut atâtea minuni câte puteau să arate în linişte pe Cel venit pe lume. Şi ca să nu spună iudeii: „Nu ştim când S-a născut şi nici în ce loc”, Dumnezeu a rânduit venirea magilor şi celelalte pe care le-am spus. Deci iudeii nu pot avea nici o scuză că n-au cercetat cele ce se petrecuseră.

II

Uită-te cât de precise sunt cuvintele profeţiei! Profetul n-a spus: „Va locui în Betleem”, ci „*din tine va ieşi*”²⁰⁹. Deci profeţia spune că se va naşte acolo. Dar unii iudei au neruşinarea să spună că aceste cuvinte s-au spus despre Zorobabel. Cum s-ar putea susţine asta? Doar „*ieşirile lui*” n-au fost „*dintru început, din zilele veacului!*”²¹⁰. Cum s-ar putea aplica lui Zorobabel cuvintele de la începutul profeţiei „*din tine va ieşi*”, când Zorobabel nu s-a născut în Iudeea, ci în Babilon? De aceea a şi fost numit Zorobabel, pentru că acolo s-a născut. Cei care cunosc limba siriană înţeleg cuvântul Zorobabel. Pe lângă cele spuse şi timpul de mai târziu întăreşte mărturia. Căci ce spune profeţia?

„*Şi tu, Betleeme, nicidecum nu eşti cel mai mic între domnii lui Iuda*”²¹¹.

Profetul arată pricina strălucirii Betleemului spunând că „*din tine va ieşi*”. Şi nimeni altcineva n-a făcut strălucit şi vestit locul acela, ci numai Hristos. După ce S-a născut, vin să vadă ieslea şi locul colibeii oameni de la marginile lumii. Acest lucru l-a arătat mai dinainte profetul spunând: „*Nicidecum nu eşti cel mai mic între domnii lui Iuda*”, adică între conducătorii de seminţii. Prin aceste cuvinte a cuprins şi Ierusalimul. Dar nici așa iudeii n-au luat în seamă profeţia, deşi folosul îi privea pe ei. Aceasta e pricina că profeţii nu vorbesc la început atât de vrednicia lui Hristos cât de binefacerile făcute de Hristos iudeilor. Când Fecioara a născut, îngerul zice: „*Vei chema numele Lui: Iisus*”; şi adaugă: „*că El va mântui pe poporul Său de păcatele sale*”²¹². Iar magii n-au spus: „Unde este Fiul

²⁰⁵ Luca 2, 25-38.

²⁰⁶ Luca 1, 5-25.

²⁰⁷ Luca 2, 8-18.

²⁰⁸ Matei 3, 13-17.

²⁰⁹ Miheia 5, 2.

²¹⁰ Miheia 5, 2.

²¹¹ Matei 2, 6.

²¹² Matei 1, 21.

lui Dumnezeu”, ci: „*Cel ce S-a născut, împăratul iudeilor*”²¹³. În profeție iarăși nu s-a spus: „Din tine va ieși Fiul lui Dumnezeu”, ci „*povățuitor Care va păstori pe poporul Meu Israel*”. Că profetul trebuia să vorbească la început cu mai mult pogorământ, și ca să nu-i scandalizeze, dar să și propovăduiască mântuirea lor, spre a-i atrage mai mult. Primele mărturii, cele din timpul de după naștere, nu spun ceva deosebit despre Hristos, cum spun mărturiile despre minunile săvârșite mai târziu de El, care vorbesc mai lămurit despre slava Lui. Ascultă ce spune profetul despre copiii care-l cântau imne după săvârșirea multelor Sale minuni: „*Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvârșit laudă*”²¹⁴; și iarăși: „*Că vor vedea cerurile, lucrul degetelor Tale*”²¹⁵. Aceste din urmă cuvinte îl arată Creator al universului. Profeția spusă despre El după înălțare, îl arată de aceeași cinste cu Tatăl: „*Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea*”²¹⁶, iar Isaia spune: „*Cel ce S-a ridicat să conducă neamurile; în El vor nădăjdui neamurile*”²¹⁷.

- Dar pentru ce, m-ar putea întreba cineva, profetul Miheia spune ca Betleemul nu este cel mai mic între domnii lui Iuda, când satul acesta a ajuns vestit nu numai în Palestina, ci în toată lumea?

- Cuvântul profetului a fost adresat deocamdată iudeilor; de aceea a și adăugat: „*Va păstori pe poporul Meu Israel*”, cu toate că a păstorit lumea întreagă. Dar, după cum am spus, profetul nu vrea să scandalizeze deocamdată pe iudei, dar le descoperă că va păstori și pe toate celelalte neamuri.

- Dar pentru ce profetul spune că va păstori pe poporul iudeu, când nu l-a păstorit?

- Dar asta mai cu seamă s-a și întâmplat! Spunând aici „*Israel*” a arătat pe iudeii care au crezut în El, iar Pavel, interpretând acest loc, spunea: „*Nu toți din Israel sunt Israel, ci numai câți s-au născut prin credință și făgăduință*”²¹⁸. Iar dacă nu i-a păstorit pe toți, e păcatul și vina lor. Ar fi trebuit să l se închine împreună cu magii și să slăvească pe Dumnezeu, că a venit peste ei un timp ca acela care să le dezlege toate păcatele lor. Și doar nu auziseră nimic de judecată, nici de pedepse, ci de un păstor liniștit și blând! Dar ei fac dimpotrivă: se tulbură, se frământă și mai târziu pun la cale fel de fel de viclenii.

„*Atunci Irod chemând în ascuns pe magi, i-a întrebat cu de-amănuntul despre vremea în care s-a arătat steaua*”²¹⁹.

Irod căuta să omoare pe Cel născut; dar asta nu mai e furie, ci curată nebunie; căci cele spuse și cele întâmplate erau de ajuns să-l oprească de la orice încercare ca aceasta. Cele întâmplate nu erau fapte omenești; nu erau fapte omenești ca o stea să cheme din înaltul cerului pe magi, să-i pornească pe niște barbari într-o călătorie atât de îndepărtată spre a se închina Celui aflat în scutece și în iesle și ca profeții să-L prezică de demult; toate acestea, precum și toate celelalte, erau fapte mai presus de om. Totuși Irod n-a ținut seama de nici una din ele.

III

Așa e răutatea! Cade în groapa săpată de ea însăși; încearcă lucruri imposibile. Uită-te la nebunia lui Irod! De credea profeția și de-o socotea de neschimbat, trebuia să știe

²¹³ Matei 2, 2.

²¹⁴ Matei 2, 6.

²¹⁵ Ps. 8, 2.

²¹⁶ Ps. 8, 3.

²¹⁷ Ps. 109, 1.

²¹⁸ Rom. 9, 6-7.

²¹⁹ Matei 2, 7.

lămurit că încerca ceva cu neputință; și iarăși, de nu credea profeția și nu se aștepta să se înfăptuiască spusele ei, atunci n-ar fi trebuit să se teamă și să se înfricoșeze și nici să pună la cale viclenia. Deci și într-un caz și în altul viclenia lui era de prisos. Apoi era o nebunie fără margini să-și închipuie că magii au să-l prefere pe el în locul Celui născut, pentru Care făcuseră atâta drum. Când magii ardeau atâta de dragul Pruncului, înainte de a-L vedea, cum mai putea Irod nădăjdui să-i convingă să-L trădeze după ce-L văzuseră și fuseseră încredințați și de profeție? Și totuși, deși erau atâtea motive care să-l oprească de la acest gând, Irod a încercat: „*Și chemând în ascuns pe magi, i-a întrebat*”. Își închipuia că iudeii vor căuta să scape Pruncul; nici Irod nu-și putea închipui ca iudeii să alunece în atâta nebunie, încât să vrea să dea în mâinile vrăjmașilor pe apărătorul lor, pe mântuitorul lor, pe Cel ce a venit pentru eliberarea poporului. Irod, deci, îi cheamă în ascuns și-i întreabă, nu de timpul în care S-a născut Pruncul, ci de timpul în care s-a arătat steaua, întinzând cu multă dibăcie cursa. După părerea mea steaua trebuie să se fi arătat cu multă vreme înainte de nașterea Pruncului, pentru că magii au trebuit să facă multă vreme pe drum ca să ajungă în Palestina chiar în momentul nașterii; că trebuia să l se închine Lui pe când era în scutece. Deci steaua li s-a arătat cu mult mai înainte, pentru a arăta că nașterea Lui este minunată și neobișnuită. Dacă li s-ar fi arătat în răsărit chiar în momentul în care S-a născut Pruncul în Palestina, magii n-ar mai fi ajuns să-L vadă înfășat în scutece, deoarece călătoria le lua mult timp. Să nu ne minunăm deloc, deci, dacă Irod a poruncit să fie uciși pruncii de doi ani și mai mici²²⁰; mânia și teama îl fac să mărească timpul, pentru mai multă siguranță, ca să nu-i scape nimeni.

Așadar, Irod a chemat pe magi și le-a spus:

„*Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc; și dacă-L veți afla, vestiți-mă, ca și eu venind să mă închin Lui*”²²¹.

Ai văzut cât de lipsit de judecată a fost Irod? Dacă vorbești drept, pentru ce întrebă în ascuns pe magi? Iar dacă vrei să pui la cale o nelegiuire, pentru ce nu-ți dai seama că magii vor descoperi viclenia ta tocmai pentru că i-ai întrebat într-un ascuns? Dar, după cum am spus, când un om e stăpânit de răutate face prostii din ce în ce mai mari. Irod n-a spus: „Mergeți de aflați de împărat”, ci: „*de Prunc*”. Nici numele de împărat nu voia să-l rostească. Dar magii, datorită bunei lor credințe, nu și-au dat seama de asta; că nu-și puteau închipui că Irod ar putea merge atât de departe cu răutatea încât să încerce a vicleni împotriva unei rânduieli atât de minunate a lui Dumnezeu. Au plecat, deci, magii fără nici o bănuială, gândindu-se la cele ce știau ei și la cele ce auziseră de la alții.

„*Și iată steaua, pe care o văzuseră în răsărit, mergea înaintea lor*”²²².

Că pentru asta s-a și ascuns steaua, ca magii, pierzându-și călăuza, să fie siliți să întrebe pe iudei și să se facă tuturor cunoscută nașterea lui Hristos. După ce au întrebat și după ce au avut dascăli pe dușmanii lui Hristos, steaua iar s-a arătat. Uită-te cât de minunat se desfășoară lucrurile! Din mâna stelei îi ia de mână pe magi poporul și împăratul; iar aceștia îl aduc pe profet ca să-i învețe cele ce se petreceau în Betleem. Iar mai târziu din mâna profetului îi ia îngerul, care-i învață totul. Deci de la Ierusalim la Betleem steaua le arată drumul; că steaua i-a însoțit de acolo iarăși. Și s-a făcut aceasta ca să afli și de aici că steaua nu era o stea ca toate celelalte, că nici o stea nu merge cum a mers această stea. Și nu numai că merge, dar mergea înaintea lor, îi trăgea după ea și-i

²²⁰ Matei 2, 16.

²²¹ Matei 2, 8.

²²² Matei 2, 9.

călăuzea în miezul zilei.

IV

Poate că cineva ar întreba:

- Dar de ce mai aveau nevoie de stea de vreme ce cunoșteau locul nașterii?

- Ca să le fie arătat și Pruncul. Asta n-o știau! Casa nu era mare; iar Mama Pruncului era lipsită de strălucire și necunoscută. Trebuia, deci, ca steaua să-i ducă chiar la locul unde S-a născut. De aceea, îndată ce-au ieșit din Ierusalim s-a arătat steaua și nu s-a oprit înainte de a ajunge la ieslea nașterii. Minunea a urmat minunii. Amândouă erau pline de minune: și închinarea magilor și mergerea stelei înaintea lor; erau îndestulătoare să atragă chiar pe cei cu totul împietriți la suflet. Dacă magii ar fi spus că au auzit de nașterea Pruncului din gura profeților sau că îngerii au vorbit cu ei îndeosebi, n-ar fi fost crezuți; dar așa, steaua arătată pe cer a închis gura tuturor, chiar a celor mai nerușinați. Mai mult: când steaua a ajuns deasupra Pruncului, steaua s-a oprit. Iar ca o stea, când să se ascundă, când să se arate și în sfârșit să se oprească după ce iar s-a arătat, înseamnă că era o stea cu o putere mai mare decât a unei stele obișnuite. Asta a întărit și mai mult credința magilor. De aceea s-au și bucurat. S-au bucurat că au găsit ce căutau; s-au bucurat că au ajuns vestitorii adevărului; s-au bucurat că n-au făcut în zadar atâta cale. Atât de mare le era dorul de Hristos! Și venind steaua s-a oprit chiar deasupra capului Pruncului, arătând că dumnezeiesc este Pruncul. Oprindu-se, steaua i-a făcut să se închine Pruncului, nu ca niște simpli barbari, ci ca unii din cei mai înțelepți dintre barbari. Vezi ce rost mare a avut steaua? În afară de profeție și de interpretarea arhierilor și cărturarilor magii au dat atenție și stelei.

Să se rușineze Marcion²²³, să se rușineze Pavel din Samosata²²⁴, care nu vor să vadă ce-au văzut magii, strămoșii Bisericii!²²⁵ Nu mi-i rușine să-i numesc strămoși ai Bisericii! Să se rușineze Marcion, când vede că Dumnezeu este închinat în trup! Să se rușineze Pavel, când vede că nu este închinat numai ca simplul om! Că este Dumnezeu în trup o arată scutecele și ieslea; iar că magii nu l-au închinat ca unui simplul om, o arată darurile acelea atât de bogate aduse de ei lui Hristos, pe când era încă Prunc, daruri care de obicei se aduc numai lui Dumnezeu. Să se rușineze și iudeii împreună cu Marcion și Pavel, când văd că le-o iau înainte barbarii și magii și când nici după aceștia nu înțeleg să vină să se închine lui Hristos! Că tot ce s-a făcut atunci a fost o preînchipuire a celor viitoare! Chiar de la început, de la nașterea lui Hristos, s-a arătat că neamurile păgâne o vor lua-o înaintea poporului iudeu.

- Atunci pentru ce, ar putea întreba cineva, pentru ce Hristos na spus de la început apostolilor, ci mai târziu: „*Mergând, învățați toate neamurile*”?²²⁶

- Pentru că, așa cum am spus și mai înainte, închinarea magilor era o preînchipuire și mai înainte-vestire a celor viitoare. Trebuia ca iudeii să vină întâi la Hristos; dar când de bunăvoie și-au trădat propria lor binefacere, lucrurile au luat o altă întorsătură. Nici la

²²³ Marcion, eretic din secolul al doilea, predica antiteza dintre dreptate și har, lege și Evanghelie, iudaism și creștinism. După el totul își are originea în două principii veșnice și necreate: un Dumnezeu bun și un Dumnezeu drept, dar rău, creatorul lumii materiale și autorul Vechiului Testament.

²²⁴ Pavel din Samosata, episcop al Antiohiei, eretic din sec. III, condamnat de trei sinoade ținute în Antiohia între 264 și 268, tăgăduia Dumnezeirea lui Hristos.

²²⁵ Sf. Ioan Gură de Aur numește pe magi strămoși ai Bisericii, pentru că, înainte de întemeierea Bisericii, magii au propovăduit pe Hristos.

²²⁶ Matei 28, 19.

naștere nu trebuia să vină magii înaintea iudeilor; nici nu trebuia ca niște oameni de la o așa depărtare să le-o ia înaintea celor care locuiau chiar în Ierusalim și nici nu trebuia ca niște oameni, care nici nu auziseră de profeți, să alerge înaintea celor ce cunoșteau din copilărie profețiile. Dar pentru că și-au ignorat cu totul propriul lor bine, perșii o iau înaintea ierusalimlenilor, lucru pe care îl spune și Pavel: „*Trebuia să vă grăim vouă mai întâi cuvântul Domnului; dar pentru că v-ați judecat pe voi nevrednici, iată ne întoarcem la neamuri*”²²⁷. Iudeii ar fi trebuit să alerge după ce au auzit de la magi, dacă mai înainte nu crezuseră; dar n-au voit. De aceea, pe când iudeii dormeau, păgânii au alergat înaintea lor.

V

Să căutăm²²⁸ deci să fim și noi ca magii! Să ne liberăm de obiceiurile cele păgânești, să ne depărtăm mult de ele, ca să vedem pe Hristos; că și magii nu l-ar fi văzut dacă nu s-ar fi depărtat mult de țara lor. Să ne depărtăm de lucrurile cele pământești, că și magii, atâta vreme cât erau în Persia, vedeau numai steaua; dar când s-au depărtat de Persia au văzut pe Soarele dreptății; dar, mai bine spus, nici steaua n-ar fi văzut-o dacă nu s-ar fi ridicat de-acolo cu râvnă. Să ne ridicăm, dar, și noi. Lasă-i pe toți ceilalți să se tulbure! Noi să alergăm la casa Pruncului! Să nu ni se potolească dorul chiar dacă împărați, popoare și tirani ne-ar tăia drumul! Așa, vom depărta din calea noastră toate greutățile. Că și magii n-ar fi scăpat de primejdia ce le venea din partea împăratului, dacă n-ar fi văzut Pruncul. Înainte de a-l vedea, erau înconjurați din toate părțile de frică, de primejdii, de tulburări; după ce l s-au închinat, liniște și siguranță! Acum nu-i mai primește steaua, ci îngerul, că, prin închinare ajungând preoți, l-au adus și daruri. Părăsește, dar, și tu poporul iudeu, orașul tulburat, pe tiranul ucigaș, nălucirea cea lumească, grăbește-te spre Betleem, unde este casa pâinii celei duhovnicești. Ești păstor? Vino și vei vedea pe Prunc în colibă! Ești împărat? Nu vii să-l vezi? Atunci nu ți-i de folos porfira împărătească! Ești mag? Asta nu te împiedică deloc, numai dacă vii să-l cinstești și săi te închini Lui, nu ca să calci în picioare pe Fiul lui Dumnezeu! Fă aceasta cu cutremur și cu bucurie! Pot sta împreună bucuria și cutremurul! Vezi să nu fii ca l-rod și să spui: „*Că venind, să mă închin Lui*” și venind să vrei să-l ucizi! Că lui Irod se aseamănă toți cei care se împărtășesc cu nevrednicie cu sfintele taine! „*Unul ca acesta, spune Pavel, va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului*”²²⁹, pentru că au în ei înșiși pe mamona, pe tiranul pe care-l supără împărăția lui Hristos, tiran mai nelegiuit decât Irod. Mamona vrea să stăpânească și trimite pe cei ai lui să se închine lui Hristos numai de formă, dar îl junghie când l se închină. Să ne temem, dar, ca nu cumva să avem chip de rugători și de închinători, dar cu fapta să facem cele potrivnice. Când vrem să ne închinăm, să aruncăm totul din mâini! De avem aur să-l dăm lui Hristos, să nu-l îngropăm în pământ! Dacă barbarii aceia l-au adus atunci aur ca să-l cinstească, cine ești tu de nu dai nimic celui ce are nevoie de ajutor? Aceia au făcut atâta drum ca să vadă pe Cel născut, dar tu ce apărare mai poți avea când n-ai de trecut nici o uliță ca să cercetezi pe un bolnav sau pe un întemnițat? Ni-i milă negreșit de bolnavi, de întemnițați și de vrăjmași, dar tu n-ai milă nici de Stăpânul și Binefacătorul tău! Magii l-au adus aur, dar tu abia de-l dai o pâine! Magii au văzut steaua și s-au bucurat, dar tu vezi chiar pe Hristos, străin și gol, și nu-ți tresare inima! Care

²²⁷ Fapte 13, 46.

²²⁸ De aici începe partea morală: *Cei ce se împărtășesc cu nevrednicie se vatămă pe ei înșiși: despre milostenie; să fugim de sminteli.*

²²⁹ I Cor. 11, 27.

dintre voi cei de față, care ați fost încărcăți cu atâtea binefaceri, ați făcut o cale atâta de lungă de dragul lui Hristos, ca barbarii aceia, dar mai bine spus, mai filozofi decât filozofii? Dar pentru ce vorbesc de cale lungă? Multe femei de ale noastre sunt atât de trândave încât nu merg nici o uliță ca să vadă pe Hristos în ieslea cea duhovnicească, dacă nu sunt purtate de catări! Alții, deși pot merge pe picioarele lor, totuși în loc să vină la biserică preferă afacerile și teatrele. Barbarii aceia, înainte de a-L vedea, au făcut atâta cale de dragul lui Hristos; tu, însă, nici după ce L-ai văzut n-ai râvna lor, ci-L lași pe Hristos și dai fuga să vezi pe actori - că iarăși vorbesc de cele ce-am vorbit în cuvântul de mai înainte -, îl vezi pe Hristos culcat în iesle și-L părăsești ca să vezi femei pe scenă. De câte trăsnete nu-s vrednice astfel de purtări?

VI

Spune-mi, te rog: Dacă ți-ar făgădui cineva să te ducă la palatul împărătesc ca să-ți arate pe împărat pe tron, ai alege oare teatrul în locul împăratului? Și totuși într-un palat împărătesc n-ai nimic de câștigat! Aici însă, în biserică, izvor de foc duhovnicesc izvorăște din masa aceasta; și tu o lași și alergi la spectacol ca să vezi femei care fac baie în pielea goală, să vezi cum sunt batjocorite femeile, și-L părăsești pe Hristos Care stă lângă izvor? Și acum stă Hristos lângă izvor, nu vorbind cu samarineanca, ci cu tot orașul. Dar poate că și acum Hristos vorbește tot numai cu samarineanca. Că nici acum nu-i nimeni lângă El, ci unii numai cu trupurile, iar alții nici cu atât. Totuși Hristos nu pleacă, ci rămâne și cere de la noi de băut, nu apă, ci sfințenie; căci cele sfinte le dă El sfinților. Nu ne dă apă de izvor, ci sânge viu, care nu-i simbol al morții, ci pricină a vieții. Tu, însă, părăsești izvorul sângelui, potirul cel înfricoșător, și te duci la izvorul cel drăcesc, ca să vezi femei desfrânate făcând baie în pielea goală, ca să ți se înece sufletul. Că apa aceea este un ocean de desfrânare; nu învăluiește cu apă trupurile, ci îneacă sufletele. Femeia își cufundă trupul gol în baie, dar tu, când o vezi, te scufunzi în adâncul desfrânării. Așa e mreaja diavolului; nu îneacă pe cei care înoată, ci mai ales pe cei care stau sus în porticele din jurul bazinului de înot; îi îneacă mai cumplit decât pe Faraon, care a fost înecat atunci cu caii și căruțele lui. Dacă ar fi cu puțință să vedeți sufletele înecate, v-aș arăta multe suflete plutind moarte la suprafața acestor ape, așa cum odinioară pluteau la suprafața Mării Roșii trupurile egiptenilor. Dar ceea ce-i mai cumplit decât toate este că oamenii numesc o pieire ca aceasta desfrățare, iar oceanul acesta al pierzaniei loc de plăcere, deși poți străbate Marea Egee și Marea Tireniană mai cu ușurință și în mai multă siguranță decât priveliștea aceasta. Mai întâi diavolul ține toată noaptea sufletele în așteptare; apoi după ce le-a arătat ce așteptau, le înlănțuiește și le face prizoniere. Să nu-ți închipui că ești lipsit de păcat dacă nu te-ai apropiat de o desfrânată; poftindu-o ai săvârșit totul. Că, fiind stăpânit de poftă, îți ațâți și mai mult flacăra. Iar dacă spui că aceste spectacole nu te vatămă, atunci ești vrednic de mai mare osândă pentru că, încurajând prin prezența ta astfel de spectacole, smintești și pe alții, iar ție îți faci de rușine obrazul și odată cu obrazul sufletul.

Dar ca să nu vă țin numai de rău, haide să vă dau și un mijloc de îndreptare.

- Care?

- Vreau să vă încredințez soțiilor voastre, ca ele să vă instruiască. Ar fi trebuit, după legea lui Pavel, ca voi să fiți dascălii lor! Dar, pentru că, prin păcat, s-a stricat ordinea și a ajuns capul jos, iar trupul sus, să alegem cealaltă cale. Dacă ți-i rușine ca nevasta ta să-ți fie dascăl, fugi de păcat și vei putea să te urci iute pe tronul ce ți l-a dat Dumnezeu! Dar

atâta vreme cât trăiești în păcat, Scriptura te trimite nu numai la femeie, ci chiar la animalele cele mai de jos. Nu se rușinează să te trimită pe tine, om înzestrat cu rațiune, să fii ucenicul furnicii²³⁰. Cu asta nu învinuiesc Scriptura, ci pe cei ce-și trădează noblețea lor de oameni. Așa voi face și eu! Te voi da acum pe mâna soției tale! De o vei disprețui, te voi trimite la școala celor necuvântătoare și-ți voi arăta câte păsări, câți pești, câte patrupede, câte târâtoare sunt mai cuviincioase și mai înțelepte decât tine. Dacă nu-ți place și îți este rușine cu o astfel de apropiere, ridică-te la cinstea ta de om, fugi de oceanul iadului, de râul cel de foc, de spectacolul de la baie! Că baia aceea dă naștere oceanului iadului și aprinde acel adânc al flăcării.

VII

Dacă omul „care se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut desfrânare”²³¹, cum să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă rușine aceste femei, care fac baie în pielea goală, pe toți cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta, însă, face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsând trupurile vii.

Când e vorba de întâietate, pretindeți că stați în fruntea întregii lumi, pentru că orașul vostru²³² este cel dintâi care și-a pus pe cap cununa cu numele de creștin²³³. Dar nu vi-i rușine ca la întrecerea în cumințenie să fiți în urma celor mai din urmă orașe?

- Da, ne este rușine, îmi veți răspunde. Și ce ne poruncești să facem? Să ne ducem în munți și să ne facem călugări?

- De aceea suspin, că socoti că numai călugărilor li se potrivește buna-cuviință și cumințenia, deși Hristos a dat legile Sale pentru toți oamenii. Când a spus „cel care se uită la o femeie spre a o pofti” n-a spus aceste cuvinte numai călugărului, ci și omului însurat. Că muntele acela, Muntele Fericirilor, era atunci plin de oameni însurați. Gândește-te, deci, la priveliștea aceea, urăște priveliștea cea drăcească de la baie, și nu osândi greutatea cuvântului meu! Nu te împiedic să te căsătorești, nici nu te opresc să te distrezi, dar vreau să faci asta cu cumințenie, nu cu rușine, nu cu osândă, nu cu mii și mii de păcate. Nu legiuiesc

să te duci în munți și în pustie, ci să locuiești în mijlocul orașului, dar cinstit, blând și cuminte. Cu toții avem aceleași legi de împlinit ca și monahii, în afară de legea căsătoriei; dar mai bine spus, chiar și în această privință Pavel ne poruncește să fim în toate ca monahii, spunând: „Chipul lumii acesteia trece”²³⁴, așa că aceia care au femei să fie ca și cum n-ar avea²³⁵. Nu-ți poruncesc, deci, să locuiești în creierii munților, deși aș dori-o, pentru că orașele noastre fac ce făceau sodomienii; dar nu silesc pe nimeni. Rămâi în casa ta, lângă copiii tăi, lângă soția ta, dar îți cer: nu-ți insulta soția, nu-ți bate joc de copii, nu aduce în casa ta stricăciunea de la teatre și băi. N-auzi, oare, pe Pavel spunând că „bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia”²³⁶, dând aceeași lege la amândoi? Îți mustri cu asprime soția dacă se duce des la biserică, dar tu îți petreci toată ziua la teatru

²³⁰ Prov. 6, 6.

²³¹ Matei 5, 28.

²³² Antiohia.

²³³ Fapte 11, 26.

²³⁴ I Cor. 7, 31.

²³⁵ I Cor. 7, 29.

²³⁶ I Cor. 7, 4.

și nu te socotești vrednic de mustrare! Ții foarte mult ca femeia să-ți fie cinstită, ba faci și lucruri de prisos și depășești măsura, neîngăduindu-i să iasă din casă nici pentru treburile neapărat trebuincioase; dar când e vorba de tine, socotești că ți-i îngăduit totul!

Dar nu ți-o îngăduie Pavel, care a dat și femeii aceeași putere, că spune: „*Bărbatul să dea femeii cinstea cuvenită*”²³⁷. Ce cinste-i dai când o insulti în ce are ea mai scump și dai desfrânatelor trupul tău, care-i al ei? Știi doar că trupul tău este al ei! Ce cinste-i dai când aduci în casă gâlceavă și război? Ce cinste-i dai când faci în oraș fapte pe care povestindu-le acasă fac să roșească soția care te ascultă, fiica ta care-i de față; dar înainte de ele te faci tu însuți de rușine. Trebuie neapărat sau să taci sau să te faci în așa hal de râs povestind niște necuviințe, pentru care de le-ar povesti slugile tale, ai avea tot dreptul să le biciuiești. Spune-mi: Mai poți avea vreun cuvânt de apărare când te uiți cu atâta patimă la niște spectacole de care nu-i frumos nici să vorbești de ele, când preferi aceste spectacole, pe care nu-i cu cale nici să le povestești?

Deocamdată, dar, ca să nu vă obolesc, îmi opresc aici cuvântul. Dar dacă veți stăruii în aceleași fapte, îmi voi ascuți mai mult cuțitul și-l voi înfige mai adânc. Nu voi înceta până nu voi distruge acest teatru al diavolului, până nu voi face curată adunarea Bisericii. Așa ne vom scăpa și de rușinea de acum și vom dobândi și viața cea viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

²³⁷ 1 Cor. 7, 3.

OMILIA VIII

„Și intrând în casă au văzut Pruncul cu Maria Mama Lui; și căzând s-au închinat Lui; și deschizând vistierile lor, l-au dat daruri: aur, tămâie și smirnă”²³⁸.

1

- Pentru ce evanghelistul Luca a spus că Pruncul era culcat în iesle?²³⁹ Pentru că Mama Lui îndată ce L-a născut L-a culcat acolo, că erau mulți oameni veniți în Betleem să se înscrie și n-au putut găsi casă. Aceasta o arată Luca când zice: „Pentru că nu era loc, L-au culcat”²⁴⁰. După aceea Mama L-a ridicat de acolo și-L ținea pe genunchi.

Când Maria a ajuns în Betleem, au și apucat-o durerile nașterii, ca să afli și de aici toată rânduiala; că toate acestea nu s-au petrecut obișnuit și la întâmplare, ci s-au împlinit potrivit proniei dumnezeiești și profețiilor.

- Dar ce i-a făcut pe magi să l se închine? Fecioara nu era cu vază, nici casa nu era strălucită și nici altceva din cele văzute nu erau în stare să trezească uimirea și să atragă privirile. Apoi magii nu numai că l s-au închinat, ci, deschizând vistieriile lor, l-au adus daruri; și daruri nu ca unui om, ci ca unui Dumnezeu. Că tămâia și smirna sunt simboluri ale lui Dumnezeu. Ce i-a făcut, dar, pe magi să se închine Lui?

- Aceea ce i-a făcut să plece din țara lor și să facă un drum atât de lung, anume: steaua și lumina pusă de Dumnezeu în sufletul lor; ele i-au călăuzit treptat spre o cunoaștere mai desăvârșită a lucrurilor. De n-ar fi fost asta, nici nu l-ar fi arătat Pruncului o cinste atât de mare, când toate cele din jurul Lui erau sărăcicioase. Nimic din cele văzute de ei nu era strălucitor și mare, ci o iesle, o colibă și o Mamă săracă, ca să vezi descoperită filozofia magilor, ca să cunoști că n-au venit la El ca la simplu om, ci ca la Dumnezeu și binefăcător. De aceea nu i-a smintit nimic din cele văzute, ci l s-au închinat

²³⁸ Matei 2, 11.

²³⁹ Luca 2, 7.

²⁴⁰ Luca 2, 7.

și l-au adus daruri, lipsite de toată greutatea legii iudaice; că nu l-au jertfit oi și viței, ci daruri care erau aproape de filozofia Bisericii noastre, adică: credință, ascultare și dragoste.

„Luând înștiințare prin vis să nu se mai întoarcă la Irod, s-au dus în țara lor pe altă cale”²⁴¹.

Vezi și de aici credința magilor! Nu s-au revoltat, ci sunt supuși și de bună credință; nu s-au tulburat și nici n-au spus în ei înșiși: „Dacă Pruncul Acesta este mare și are vreo putere, pentru ce să fugim și să plecăm pe ascuns? Pentru ce ne trimite îngerul din oraș ca pe niște fugari și surghiuniți, când noi am venit aici în văzul tuturor cu îndrăznire și am înfruntat atâta popor și furia împăratului?” Magii n-au spus și nici n-au gândit asta! Da, atunci mai cu seamă crezi, când nu cauți să afli pricina celor ce ți se poruncesc, ci simplu împlinești poruncile.

„Dar după ce au plecat ei, iată îngerul Domnului se arată lui Iosif în vis, zicând: «Sculându-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt»”²⁴².

Se cuvine acum să fii nedumerit și cu privire la magi și cu privire la Prunc. Dacă magii nu s-au tulburat, ci au primit totul cu credință, merită să ne întrebăm: pentru ce magii, fiind acolo, n-au salvat din mâinile lui Irod și pe Prunc odată cu salvarea lor, ci ei fug în Persia, iar Pruncul în Egipt împreună cu Mama Lui? Dar ce? Trebuia să cadă Pruncul în mâinile lui Irod, și căzând să nu fie ucis? Dar atunci nu s-ar mai fi crezut că a luat trup, n-ar mai fi fost crezută măreția tainei întrupării! Dacă întâmplându-se, după rânduială omenească, acestea și altele multe, au cutezat totuși unii să spună că este un basm întruparea Domnului, la ce rătăcire de la credință nu s-ar fi ajuns dacă toate le-ar fi săvârșit Domnul în chip dumnezeiesc și potrivit puterii Lui? Dar așa, pe magi îi trimite degrab în Persia, îi face în același timp și dascăli în țara perșilor și-i scapă și de furia tiranului, ca Irod să afle că încearcă lucruri cu neputință de îndeplinit, ca să-și potolească mânia și să se depărteze de la această deșartă osteneală.

Vrednică de puterea lui Dumnezeu este nu numai biruirea dușmanilor pe față, ci și biruirea lor prin înșelăciune. Așa a înșelat Dumnezeu și pe egipteni, pe când erau iudeii în Egipt; Dumnezeu putea să treacă pe față bogăția egiptenilor în mâinile iudeilor, dar a poruncit ca luarea bogățiilor lor să se facă pe ascuns și cu înșelăciune. Iar prin aceasta Dumnezeu i-a înfricoșat pe dușmani tot atât de mult ca și cu celelalte minuni săvârșite în Egipt.

II

Ascaloniții și cei de alt neam, când au luat chivotul legii și au fost pedepsiți de Dumnezeu, au fost sfătuiți de vrăjitori să nu mai lupte și să nu mai stea împotriva lui Dumnezeu, spunându-le, în afară de alte minuni făcute de Dumnezeu, și aceasta: „Pentru ce vă învârtoșați inimile voastre, cum și-au învârtoșat egiptenii și Faraon inimile lor? Oare nu după ce Domnul i-a înșelat, atunci au eliberat poporul Lui și au plecat?”²⁴³ Vrăjitorii au grăit așa pentru că au socotit că și înșelăciunea aceasta nu este cu nimic mai prejos de celelalte minuni făcute de Dumnezeu pe față în Egipt spre dovedirea puterii și măreției Sale. Același lucru l-a făcut Dumnezeu și acum, îndestulător să înspăimânte pe Irod. Gândește-te cât trebuie să fi suferit, cât trebuie să se fi mâniat Irod când s-a văzut înșelat

²⁴¹ Matei 2, 12.

²⁴² Matei 2, 13.

²⁴³ I Regi 6, 6.

de magi și atât de batjocorit. Și ce-i dacă Irod n-a ajuns mai bun? Nu-i Dumnezeu de vină, Care a dat poruncă magilor și Pruncului să plece, ci covârșitoarea lui furie; Irod e de vină, pentru că n-a ascultat de cei ce puteau să-l sfătuiască și să-l îndepărteze de la răutatea lui, el care a mers și mai departe, ca să-i fie și mai cumplită pedeapsa pentru o nebunie ca aceasta.

- Dar pentru ce a fost trimis Pruncul în Egipt? ar putea întreba cineva.

- Pricina o spune chiar evanghelistul:

„Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin prorocul: «Din Egipt am chemat pe Fiul Meu»²⁴⁴.

S-au vestit mai dinainte întregii lumi începuturile unor bune nădejdi. Babilonul și Egiptul, mai mult decât orice altă țară, erau pârjolite de flacăra necredinței; și Dumnezeu, pentru a arăta chiar de la început că va îndrepta și va face mai bune aceste două țări, iar prin ele vestind întregii lumi să aștepte aceleași bunătăți, a trimis pe magi în Babilon, iar El S-a dus în Egipt cu Mama Lui.

Pe lângă cele spuse, mai învățăm de aici și un alt lucru, nu de mică importanță pentru a ne întări filozofia noastră.

- Care?

- Acela anume că Hristos chiar de la început a fost întâmpinat de vrăjmășie și ispite. Iată că s-a întâmplat aceasta chiar de pe când era în fașă! Abia Se născuse și tiranul se înfurie; vine apoi fuga și strămutarea în Egipt; iar Mama, fără să fi făcut vreun rău, fuge în țară barbară. Toate, ca și tu auzindu-le, să nu te tulburi, când, învrednicit cu o slujire duhovnicească, vezi că suferi necazuri cumplite și înduri multe primejdii, atunci să nu zici: „Ce înseamnă asta? Ar fi trebuit să fiu încununat și laudat, să fiu slăvit și strălucit, pentru că am împlinit porunca Stăpânului!” Nu, ci ai curaj, știind bine că urmarea firească a îndeletnicirilor duhovnicești este a întâlni la tot pasul numai încercări. Iată, încercări au venit nu numai peste Mamă și peste Prunc, ci și peste barbarii aceia. Ei au plecat pe ascuns ca niște fugari, iar Mama, care nu trecuse niciodată pragul casei, primește poruncă să îndure greutățile unei călătorii atât de lungi, pentru această naștere minunată și pentru duhovniceștile ei dureri de naștere.

Dar iată încă un lucru minunat! Palestina prigonește pe Prunc, iar Egiptul îl primește și scapă pe Cel prigonit. Amândouă țările au fost tipuri nu numai pentru fiii patriarhului Iacov, ci și pentru însuși Stăpânul. Că multe din cele ce aveau să se întâmple mai târziu cu Domnul au fost vestite mai dinainte de Scriptură, cum a fost cu asina și cu mănzul ei.

Îngerul, dar, s-a arătat, dar n-a vorbit cu Maria, ci cu Iosif.

- Și ce-i spune?

- „Sculându-te, ia Pruncul și pe Mama Lui”. Acum nu mai spune: „Pe femeia ta”²⁴⁵, ci „pe Mama Lui”. După ce nașterea s-a săvârșit, după ce bănuiala a dispărut, iar bărbatul s-a încredințat, îngerul îi vorbește deschis; nu-L mai numește pe Prunc copilul lui, nici pe Fecioară femeia lui, ci: „Ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt”. Ii spune și pricina fugii: „Că Irod vrea să caute sufletul Pruncului”²⁴⁶.

²⁴⁴ Matei 2, 15.

²⁴⁵ Matei 1, 20.

²⁴⁶ Matei 2, 13.

III

Iosif auzind nu s-a revoltat, nici n-a spus îngerului: „Nu mai înțeleg nimic! Nu spunea mai înainte că va mântui pe poporul Său, iar acum că nu Se poate mântui nici pe El, ci trebuie să fugim, să plecăm în străinătăți, să ne mutăm departe de țara noastră? Una ai făgăduit și alta se întâmplă!” Dar Iosif n-a grăit așa. Era bărbat credincios; nu l-a întrebat nici de timpul întoarcerii. Îngerul îi spusese atât doar că are să se întoarcă: „*Stai acolo până ce-ți voi spune!*”²⁴⁷. Nici asta nu-l supără, ci ascultă, se supune, răbdând cu bucurie toate încercările. Și iubitorul de oameni Dumnezeu a presărat și bucurii printre aceste necazuri. Așa face și cu toți sfinții. Nu le dă numai primejdii, nici numai liniște necurmată, ci urzește viața dreptilor și cu unele și cu altele. Așa a făcut și cu Iosif. Și iată cum! Iosif a văzut pe Fecioară însărcinată; asta l-a tulburat, l-a neliniștit cumplit; o bănuie pe Fecioară de desfrâu; dar îndată apare îngerul, îi risipește bănuiala, îi curmă teama; iar când vede pe Prunc născut se bucură nespuse de mult; acestei bucurii îi urmează din nou nu mică primejdie: tulburarea Ierusalimului, furia împăratului, care căuta pe Cel născut; dar acestui necaz îi urmează iarăși o altă bucurie: steaua și închinarea magilor. După această bucurie, însă, frică și primejdie: „*Irod caută sufletul Pruncului*”. Pruncul trebuie să fugă și să se ducă în altă țară ca orice om; deocamdată nu trebuie să facă minuni; dacă ar fi făcut minuni din pruncie, n-ar mai fi fost socotit om. Pentru același motiv nici templul trupului Său n-a fost plăsmuit necondiționat de nimic, ci au loc zămisirea, purtarea în pântece nouă luni, durerile nașterii, nașterea, hrănirea cu lapte, tăcere în tot timpul copilăriei, așteptarea vârstei cuvenite bărbaților, pentru ca prin toate să fie primită taina întrupării.

- Atunci, ar întreba cineva, pentru ce s-au făcut la nașterea Sa minunile care s-au făcut?

- S-au făcut pentru Mama Lui, pentru Iosif, pentru Simeon, care avea să plece de pe lumea asta, pentru păstori, pentru magi, pentru iudei. Că dacă iudeii ar fi privit cu multă luare-aminte la cele petrecute, ar fi cules mare folos din ele pentru cele viitoare.

Să nu te tulburi dacă profeții nu vorbesc de magi! Că profeții nici n-au prezis totul, nici n-au trecut pe toate sub tăcere. După cum te minunezi mult și te tulburi când vezi că se întâmplă fapte de care n-ai auzit nimic, tot așa, dacă ai fi știut totul, te-ai fi pus pe dormit și n-ai mai fi dat nici o atenție evangheliștilor.

Iar dacă iudeii pun la îndoială profeția lui Osea, spunând că aceste cuvinte: „*Din Egipt am chemat pe Fiul Meu*”²⁴⁸ au fost spuse despre ei, le voi răspunde că profețiile au această lege: multe profeții sunt spuse adeseori de unii, dar sunt împlinite de alții. De pildă cuvintele: „*Îi voi împărți pe ei în Iacov și-i voi risipi în Israel*”²⁴⁹ s-au spus de Simeon și Levi, dar s-au împlinit pe timpul urmașilor lor. La fel cu spusele lui Noe despre Canaan²⁵⁰, s-au împlinit cu gabaoniții, strănepoții lui Canaan. Același lucru îl poți vedea și cu Iacov; binecuvântarea lui Isaac dată lui Iacov, care glăsuiește așa: „*Fii domn fratelui tău și se vor închina ție fiii tatălui tău*”²⁵¹, nu s-a împlinit cu Iacov, ci cu urmașii lui. Cum ar fi putut să se îplinească cu Iacov, când Iacov se temea, tremura în fața fratelui său și i s-a închinat

²⁴⁷ Matei 2, 13.

²⁴⁸ Osea 11, 2.

²⁴⁹ Fac. 49, 7.

²⁵⁰ Fac. 9, 25-26.

²⁵¹ Fac. 27, 29.

lui de nenumărate ori? Tot așa și cu privire la proorocia lui Osea. Cine poate fi numit cu adevărat Fiul lui Dumnezeu? Cel care s-a închinat vițelului de aur, cel care a slujit lui Beelfegor, cel care a jertfit pe fiii lui demonilor sau Cel ce este prin fire Fiu și cinstește pe Cel Ce L-a născut? Deci dacă Fiul Său n-ar fi fost chemat din Egipt, profeția n-ar fi primit sfârșitul potrivit.

IV

Iată că și evanghelistul a lăsat să se înțeleagă același lucru când a spus: „*Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul*”²⁵², arătând că nu s-ar fi împlinit profeția dacă Hristos n-ar fi venit.

Chemarea din Egipt a Fiului lui Dumnezeu a făcut-o și pe Fecioară mare și strălucită. Dacă tot poporul iudeu socotea o laudă ieșirea lui din Egipt, apoi și Fecioara putea să socotească laudă chemarea Sa din Egipt. într-adevăr iudeii se făleau și se mândreau cu plecarea lor din Egipt, lucru pe care și profetul îl lasă să se înțeleagă, când zice: „*N-am scos, oare, pe cei de alt neam din Capadochia și pe asirieni din groapă?*”²⁵³. Este și pentru Fecioară o prerogativă chemarea din Egipt! Dar mai bine spus, ducerea în Egipt și întoarcerea din Egipt a poporului iudeu și a patriarhului Iacov a fost o preînchipuire a ducerii și întoarcerii Fecioarei din Egipt. Iudeii s-au dus în Egipt, ca să scape de moarte; îi amenința foametea; Pruncul S-a dus, tot ca să scape de moarte; îl amenința ura lui Irod. Ducându-se iudeii în Egipt, au scăpat de foamete; ducându-Se Pruncul, a sfințit, prin ducerea Lui, toată țara. Iată cum prin fapte de mică însemnătate se descoperă Dumnezeirea.

Când îngerul le-a spus: „*Fugi în Egipt*”, nu le-a făgăduit că-i va întovărăși, nici la ducere, nici la întoarcere. A lăsat să se înțeleagă că au un mare tovarăș de drum. Pruncul născut.

Pruncul, la arătarea Sa, a schimbat deodată toate lucrurile: vrăjmașii slujesc tainei întrupării; magii și barbarii își părăsesc falsa lor credință strămoșească și vin să l se închine; împăratul August slujește nașterii din Betleem, prin porunca înscrierii; Egiptul scapă de moarte pe Pruncul fugăr și vrăjmașit și are prilejul să și-L facă prieten, pentru ca atunci când va auzi pe apostoli predicându-L pe Hristos, să se laude că a fost cea dintâi țară care L-a primit pe când era Prunc. Prerogativa aceasta o avea numai Palestina; dar Egiptul a ajuns mai înflăcărat decât Palestina.

Du-te²⁵⁴ acum în pustiul Egiptului și vei vedea că pustiul acesta a ajuns mai frumos decât o grădină; vei vedea nenumărate cete de îngeri în trup omenesc, popoare de mucenici, roiuri de fecioare; vei vedea că tirania diavolului a fost surpată și că strălucește împărăția lui Hristos; vei vedea că Egiptul, mama poezilor, înțelepților și magilor, descoperitoare a tot felul de vrăjitorii, țara care le-a răspândit și altor țări, se mândrește acum cu pescarii, disprețuiește pe poeți, pe înțelepți și magi și pune în frunte pretutindeni crucea, pe vameș și pe Pavel, făcătorul de corturi. Nu sunt numai orașele pline de aceste bunătăți, ci și pustiile; ba mai mult ele decât orașele. Poți vedea în tot locul în țara aceea armata lui Hristos, turma cea împărătească, traiul și viețuirea puterilor celor de sus. Și nu numai la bărbați, ci și la femei. Femeile filozofează nu mai puțin decât bărbații; nu iau în

²⁵² Matei 2, 15.

²⁵³ Amos 9, 7.

²⁵⁴ De aici începe partea morală: *Despre viața monahilor.*

mână scutul, nu se urcă pe cal, așa precum porunceau înțelepții legiuitori și filozofi greci, ci duc o luptă cu mult mai grea. Lupta este comună și lor și bărbaților; luptă împotriva diavolului și împotriva puterilor lui, iar gingășia firii femeiești nu-i o piedică în aceste lupte. Că soarta acestor lupte nu-i hotărâtă de trup, ci de voință. De aceea, de multe ori, femeile au luptat mai bine decât bărbații și au avut victorii mai strălucite. Nu-i atât de frumos cerul cu puzderia lui de stele, cât e de frumos pustiul Egiptului, care ne arată la tot pasul chiliile monahilor.

V

Cine cunoaște vechiul Egipt, Egiptul cel înnebunit, cel ce lupta împotriva lui Dumnezeu, Egiptul care se închina pisicilor și se temea și tremura în fața unei cepe, acela își dă seama bine de puterea lui Hristos; dar mai bine spus, nici n-avem nevoie de aceste vechi istorii, că se văd și acum rămășițele rătăcirii de odinioară, dovada nebuniei lor de mai înainte. Și totuși locuitorii Egiptului, care ajunseseră în vechime la o atât de mare nebunie, astăzi toți filozofează despre cer și despre lucrurile cele mai presus de cer, râd de obiceiurile strămoșești, îi caină pe străbuni și nu pun nici un preț pe filozofi. Însăși viața i-a învățat că înțelepciunea vechilor filozofi nu era altceva decât o născocire de babe bețive și că adevărata filozofie, vrednică de ceruri, este filozofia propovăduită de pescari. De aceea locuitorii Egiptului, pe lângă curăția dogmelor arată mare râvnă și pentru viața creștină. S-au despărțit de toate averile, s-au răstignit cu totul pentru lume și merg încă și mai departe că își agonisesc, cu lucrul mâinilor lor, hrana cea de trebuință. Nu pretind, pentru că postesc și priveghează, să stea degeaba toată ziua, ci nopțile și le petrec în sfinte cântări și privegheri, iar zilele și le cheltuiesc împletind rugăciunea cu lucrarea mâinilor, urmând râvna apostolului Pavel. Că își spun ei: „Dacă Pavel, spre care sunt ațintiți ochii întregii lumi, lucra în atelier și avea o meserie ca să hrănească pe cei lipsiți, și dacă nici nopțile nu da odihnă mâinilor sale, cu mult mai mult este drept ca noi, care am îmbrățișat pustia, care n-avem nimic comun cu zgomotul orașului, să întrebuițăm răgazul liniștii în lucrarea cea duhovnicească!”

Să ne rușinăm, dar, cu toții, și bogații și săracii, când cei ce n-au nimic în afară de trup și de mâini se silesc și se sârguiesc ca prin munca mâinilor lor să aibă un câștig pentru a veni în ajutorul celor nevoiași, iar noi, care avem îngrămădite în casa noastră averi cu nemiluita, nu dăm la săraci nici ce ne prisosește. Spune-mi, te rog, ce cuvânt de apărare mai putem avea, ce iertare? Și totuși gândește-te că mai înainte acești oameni erau și iubitori de averi și lacomi la mâncare, în afară de alte păcate; că în Egipt erau căldările de carne, de care-și aminteau iudeii, în Egipt era cumplită tirania pântecelui; dar, pentru că au voit, s-au schimbat, au primit focul lui Hristos și s-au mutat dintr-o dată de pe pământ la cer, fiind mai înfierbântați decât alții în dragostea de Hristos, mai porniți decât alții împotriva mâniei și a plăcerilor trupești; iar prin bunătatea lor și prin lipsa totală de simțire față de patimi, datorită filozofiei lor imită puterile cele netrupești. Cine a fost în Egipt știe ce spun.

Iar dacă cineva dintre voi n-a călcat niciodată în chiliile monahilor egipteni, să se gândească la omul care până astăzi este pe buzele tuturor, pe care l-a odrăslit Egiptul după ce au propovăduit apostolii, la fericitul și marele Antonie, și să se gândească la aceea că el a trăit tot în țara în care a trăit și Faraon; totuși asta nu l-a vătămat, ci a fost învrednicit de vedenie dumnezeiască și a dus o viață așa cum o cer legile lui Hristos. Și poți afla totul cu de-amănuntul dacă citești cartea care cuprinde istoria vieții Marelui

Antonie²⁵⁵, în care vei găsi și multe profeții ale lui: a prezis de cei care vor împărtăși rătăcirile lui Arie și a vorbit de vătămarea pe care o vor aduce arienii asupra Bisericii, Dumnezeu arătându-i-le pe acestea și punându-i înaintea ochilor pe toate cele viitoare. Faptul că nici o școală filozofică n-a avut un om ca Marele Antonie este printre altele o dovadă a adevărului filozofiei noastre. Dar ca să nu vă mărginiți numai la cele auzite de la mine, plecați-vă și voi ochii pe literele cărții și veți afla totul cu de-amănuntul, iar multa sa filozofie vă va instrui. Vă mai rog încă un lucru: să nu trecem numai cu ochii peste cele scrise, ci să le și facem. Să nu spunem că nu ne putem schimba viața, punând scuza țara în care ne-am născut, creșterea ce-am primit-o sau păcatele strămoșilor. Că dacă vrem să fim cu luare-aminte asupra noastră înșine, nimic din acestea nu ne va fi piedică. Avraam a avut tată necredincios, dar nu i-a moștenit necredința; împăratul Iezechia a avut de tată pe Ahaz, și totuși a ajuns prietenul lui Dumnezeu; Iosif în mijlocul Egiptului de pe vremea aceea și-a împletit în jurul frunții cununile castității; cei trei tineri, în mijlocul Babilonului și în casa în care se întindeau mese sibaritice²⁵⁶, au arătat înaltă filozofie; Moise în Egipt și Pavel în întreaga lume; dar pentru nici unul din ei scuzele de care vorbeam n-au fost o piedică în calea virtuții.

Gândindu-ne și noi la toate acestea, să scoatem din mintea și sufletul nostru aceste gânduri și aceste scuze și să ne străduim pentru virtute până asudăm. Așa vom atrage asupra-ne și mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, îl vom îndupleca să ne ajute în ostenele noastre și vom dobândi și bunătățile cele veșnice, pe care face Dumnezeu ca noi toți să le dobândim cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

²⁵⁵ Scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare (+373).

²⁵⁶ Mese sibaritice, mese cu fel de fel de mâncăruri alese, care puteau să satisfacă pe deplin poftele gurmanzilor. Sibaritic, de la numele orașului Sibaris. Locuitorii acestui oraș decernau premii celor care născociau noi voluptăți; pentru a avea liniște au izgonit cocoșii din oraș și au îndepărtat atelierile care făceau zgomot.

OMILIA IX

„Atunci Irod, văzând că a fost amăgit de magi,
s-a mâniat foarte și trimitând a ucis pe toți pruncii
din Betleem și din toate hotarele lui, de doi ani și mai mici,
după vremea ce aflase de la magi”²⁵⁷.

1

Irod n-ar fi trebuit să se mânie, ci să se teamă, să se pocăiască și să vadă că încearcă lucruri cu neputință. Dar nu s-a pocăit. Când un om este nejudecat și nu vrea să se căiască, nu ia nici unul din lecurile date de Dumnezeu. Iată-l și pe Irod! La luptele de mai înainte adaugă altă luptă; adaugă ucideri lângă ucideri și se aruncă în toate chipurile în prăpastie, înnebunit de mânie și de invidie ca de un demon, nu mai ține seamă de nimic, ci se pornește cu furie împotriva neamului omenesc: dă drumul mâniei împotriva magilor, care și-au bătut joc de el, împotriva copiilor, care nu i-au făcut nici un rău; îndrăznește să dezlănțuie în Palestina o tragedie înrudită cu tragedia petrecută altădată în Egipt. Că spune Evanghelia: „Trimitând a ucis pe toți pruncii din Betleem și din toate hotarele lui, de doi ani și mai mici, după vremea ce aflase de la magi”.

Ascultați cu toată atenția cele ce vă voi spune! Despre pruncii aceștia mulți flecăresc multe, spunând că s-a făcut o nedreptate cu uciderea pruncilor. Unii își exprimă nedumerirea mai cu măsură, alții mai aspru și mai nebunește. Dar ca să scap pe unii de nebie, iar pe alții de nedumerire, îngăduiți-mi să stărui puțin asupra acestui lucru. Dacă aceștia aduc acuzația că a fost scăpat Pruncul cu prețul uciderii altor prunci, atunci vor acuza și pe Petru de uciderea ostașilor care îl păzeau. După cum aici, fugind Pruncul, au fost uciși alți prunci în locul celui căutat, tot așa atunci liberând îngerul pe Petru din temniță și din lanțuri, un alt tiran, cu același nume și cu aceleași purtări ca și tiranul

²⁵⁷ Matei 2, 16.

acesta, a ucis în locul lui Petru pe paznicii lui²⁵⁸.

- Ce vrei să spui? aş putea fi întrebat. Cu cele ce spui nu dezlegi nedumerirea, ci adaugi una nouă.

- Ştiu şi eu! De aceea şi amintesc toate faptele asemănătoare, ca să dau o singură dezlegare tuturor. Care-i dezlegarea? Ce răspuns potrivit şi bun pot să dau? Acesta: că nu Hristos a fost autorul uciderii prunci-or, ci cruzimea lui Irod împăratul, după cum nici Petru n-a fost autorul uciderii paznicilor, ci nebunia lui Irod Agripa. Dacă Irod Agripa ar fi văzut zidul găurit sau uşile sfărâmate, ar fi putut acuza de neglijenţă pe ostaşii care-l păzeau pe Petru; dar aşa toate rămăseseră în starea lor de mai înainte, iar lanţurile la mâinile paznicilor, că fuseseră legaţi împreună cu Petru. Deci Irod, dacă ar fi judecat drept cele petrecute, s-ar fi putut gândi că liberarea lui Petru nu se datora puterii omeneşti, nici vicleniei, ci unei minunate puteri dumnezeieşti; ar fi trebuit să se închine lui Dumnezeu, Care a făcut acestea, şi nu să omoare paznicii. Dumnezeu a făcut aşa tot ce a făcut, ca nu numai să nu dea morţii pe paznici, ci prin ei să călăuzească şi pe împărat spre adevăr. Dacă Irod a fost un nepriceput, ce vină are înţeleptul Doctor al sufletelor, Care a făcut totul spre a-l vindeca, dacă bolnavul s-a împotrivit? Acelaşi lucru trebuie spus şi de uciderea pruncilor. „Pentru ce te-ai mâniat, Iroade, că ai fost amăgit de magi? Nu ştiai că dumnezeiască era naşterea? N-ai chemat tu pe arhierei? N-ai adunat tu pe cărturari? N-ai adus odată cu aceia la scaunul tău de judecată şi pe profetul, care a prezis de mult această naştere? N-ai văzut că sunt de acord cele noi cu cele vechi? N-ai auzit că şi steaua a slujit naşterii Pruncului? Nu te-a ruşinat râvna magilor? Nu te-a minunat îndrăznirea lor? Nu te-a înfiorat adevărul rostit de prooroc? N-ai înţeles din cele spuse mai înainte de profet pe cele întâmplare mai pe urmă? Pentru ce n-ai socotit în tine însuşi din toate acestea, că cele petrecute nu se datoresc amăgirii magilor, ci puterii dumnezeieşti, care a rânduit aşa lucrurile? Dar chiar dacă ai fi fost amăgit de magi, ce-ai avut cu pruncii, care nu ți-au făcut nici un rău?”

II

Mi s-ar putea, însă, spune:

- Da! L-ai lăsat pe Irod fără cuvânt de apărare şi ai dovedit că e un ucigaş! Dar n-ai răspuns, însă, la întrebarea că n-a fost o nedreptate uciderea pruncilor. Da, Irod a făcut un lucru nedrept! Dar pentru ce Dumnezeu i-a îngăduit?

- Ce voi răspunde la aceasta? Ceea ce nu încetez să spun mereu şi în biserică şi în oraş, pretutindenea; ceea ce vreau să vă între adânc în minte. Este un principiu care dezleagă toate nelămuririle de felul acesta.

- Care-i principiul şi care-i răspunsul?

- Sunt mulţi oameni care fac nedreptăţi, dar nu-i nici unul care să sufere vre o nedreptate. Dar ca să nu vă tulbure prea multă vreme enigma aceasta, vă voi spune iute şi dezlegarea ei. Orice nedreptate, pe care o suferim de la cineva, este socotită de Dumnezeu fie pentru izbăvire de păcate, fie pentru răsplătire. Ca să fiu mai înţeles, vă voi da o pildă. Să presupunem că o slugă datorează o sumă mare de bani stăpânului său; apoi sluga aceea este atacată de nişte oameni nedrepţi, care-i răpesc o parte din avere. Acum, dacă stăpânul, care putea împiedica pe răpitor şi lacom, nu-i completează ce i s-a răpit, ci-l socoteşte dator cu toată suma împrumutată, înseamnă că stăpânul a nedreptăţit pe sluga

²⁵⁸ Fapte 12, 19.

aceea? Nicidecum! Dar dacă îi dă încă mai mult? Oare sluga n-a câștigat mai mult! Negreșit! Tot așa trebuie să privim și nedreptățile pe care le suferim. Că pentru necazurile pe care le suferim pe nedrept sau căpătăm iertare de păcatele noastre, sau primim cununi mai strălucitoare, de nu avem prea multe păcate. Ascultă-l pe Pavel, care grăiește așa de des-frânatul din Corint: „Să dați pe unul ca acesta satanei spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuie”²⁵⁹.

- Ce dovedești cu asta? aș putea fi întrebat. A fost vorba de cei nedreptățiți de alții, nu de cei îndreptați de învățătorii lor!

- Nu-i nici o deosebire! Întrebarea era: dacă e o nenorocire să suferi răul sau nedreptatea. Dar ca să aduc cuvântul mai aproape de ceea ce vreau să spun, amintiți-vă de David. David a văzut pe Semei că îl atacă, că se bucură de nenorocirea lui și că îl umple de ocări; când generalii săi au vrut să-l omoare pe Semei, David i-a împiedicat zicând: „Lăsați-l să blesteme, ca să vadă Domnul smerenia mea; și-mi va răsplăti mie cu bine pentru blestemul acesta în ziua aceasta”²⁶⁰; iar în Psalmi, cântând, spunea: „Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit și cu ură nedreaptă m-au urât, și-mi iartă toate păcatele mele”²⁶¹. Iar săracul Lazăr a avut parte de odihnă, tocmai pentru că a suferit nenumărate necazuri în viața aceasta. Așadar nu sunt nedreptățiți cei care suferă nedreptăți dacă îndură cu curaj tot ceea ce suferă, ci câștigă chiar mai mult fie că sunt încercați de Dumnezeu, fie că sunt biciuiți de diavol.

Poate că mi s-ar pune și această întrebare:

- Dar ce păcat făcuseră pruncii aceia ca să-l ispășească? Poți spune asta de niște oameni în vârstă, care, de bună seamă, au făcut multe păcate, dar pruncii aceia, care au murit în fragedă vârstă și au suferit o astfel de nedreptate, ce păcate au avut de șters ca să sufere așa de cumplit?

- Dar nu m-ai auzit că am spus că dacă cineva suferă aici pe pământ necazuri și nedreptăți, fără să fi făcut păcate, suferința de aici se preface dincolo în răsplată? Cu ce au fost vătămați pruncii uciși, când au fost duși degrabă spre limanul cel neînvălurat?

Dar se poate ca cineva să-mi spună:

- Dacă pruncii ar fi trăit, ar fi săvârșit poate fapte de virtute!

- Dar tocmai pentru că au murit așa, au un spor de răsplată. De altfel Dumnezeu nici n-ar fi îngăduit să fie răpiți înainte de vreme, dacă pruncii aceștia aveau să fie niște oameni de ispravă. Dacă Dumnezeu suferă cu atâta îndelungă răbdare pe cei care trăiesc neconținut în păcat, apoi cu atât mai mult n-ar fi îngăduit ca acești prunci să fie în acest chip smulși din viață, dacă știa că au să săvârșească fapte mari.

III

Aceste cuvinte am avut a vi le spune; și nu sunt toate, ci mai sunt și altele mai tainice, pe care le știe bine Cel ce le-a rânduit. Lăsând, dar, pe seama Lui înțelegerea mai adâncă a acestora, să mergem mai departe, iar din suferințele altora să învățăm să îndurăm totul cu curaj.

Nu mică jale s-a abătut atunci asupra Betleemului! Pruncii erau răpiți de la sânul mamelor și duși să fie uciși pe nedrept. Dar dacă ești încă mic la suflet și nu te poți înălța la filozofia uciderii pruncilor, află sfârșitul împăratului ucigaș și liniștește-te puțin. Foarte

²⁵⁹ I Cor. 5, 5.

²⁶⁰ II Regi 16, 11-12.

²⁶¹ Ps, 24, 20, 19.

curând a venit peste el pedeapsa. Dumnezeu i-a dat o osândă pe măsura nelegiuirii lui; și-a sfârșit viața cu o moarte mai groaznică și mai jalnică decât moartea pruncilor și a suferit și alte multe rele pe care le veți afla de citiți istoria lui Iosif Flaviu. Am socotit că nu e nevoie să le amintesc aici, ca să nu lungesc cuvântul și să nu întrerup șirul ideilor.

„Atunci s-a împlinit ceea ce s-a zis de Ieremia profetul, care spune: «Glas din Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă, Rahila plângând pe fiii ei și nu voia să se mângâie, pentru că nu mai sunt»²⁶².

Dar pentru că v-ați cutremurat când evanghelistul a povestit uciderea silnică, nedreaptă, crudă și nelegiuită a pruncilor, vrea acum să vă mângâie iarăși, spunându-vă că Dumnezeu n-a împiedicat nelegiuirea, pentru că nu putea sau nu știa, ci a și știut-o și a și prezis-o prin profetul Ieremia. Nu te tulbura, deci, nici nu-ți pierde curajul, când e vorba de tainica purtare de grijă a lui Dumnezeu, pe care o poți vedea mai ales și în cele ce le lucrează și în cele ce le îngăduie. Asta a lăsat-o să se înțeleagă și altădată, pe când vorbea cu ucenicii Săi. Le-a spus mai dinainte că au să fie duși înaintea judecății, că au să fie târați la moarte, că au să se războiască și să ducă luptă neîmpăcată cu toată lumea²⁶³; dar, pentru a le întări sufletul și a-i mângâia, le spune: „Nu se vând, oare, două păsări la un ban? Și nici una din ele nu cade pe pământ fără știrea Tatălui vostru Celui din ceruri”²⁶⁴. A spus acestea ca să arate că nimic nu se întâmplă fără știrea Lui, ci le știe pe toate, dar nu le lucrează pe toate. Cu alte cuvinte a spus așa: „Nu vă temeți, nici nu vă tulburați! De vreme ce Tatăl vostru știe ce suferiți și poate să și oprească suferința voastră, atunci este lămurit că nu pune capăt suferinței voastre pentru că vă poartă de grijă și pentru că se îngrijește de voi!” La fel trebuie să gândim și noi despre încercările noastre; și îndestulătoare mângâiere vom primi.

- Dar ce legătură este între Rahila și Betleem? ar putea să mă întrebe cineva. Profeția spune doar atât: „Rahila plângând pe fiii ei”. Apoi ce legătură este între Rama și Rahila?

- Rahila a fost mama lui Veniamin; când a murit a fost îngropată în hipodromul de lângă Betleem²⁶⁵. Și pentru că mormântul era aproape de Betleem, pe care Rahila l-a dat moștenire fiului ei Veniamin - că Rama aparținea seminției lui Veniamin - pe bună dreptate profetul Ieremia numește pe pruncii uciși fiii Rahilei și din pricină că ea este începătoarea seminției lui Veniamin și din pricină că mormântul ei este aproape de Betleem. Apoi ca să arate că uciderea pruncilor era o rană dureroasă și de nevindecat, profetul spune: „Nu voia să se mângâie, pentru că nu mai sunt”. Și din aceste cuvinte învățăm tot ce spuneam mai înainte, anume să nu ne tulburăm niciodată când cele ce se întâmplă în viață sunt în aparență contrare făgăduinței lui Dumnezeu. Iată, Hristos a venit pentru mântuirea poporului Israel, dar, mai bine spus, pentru mântuirea lumii și chiar de la nașterea Sa lucrurile s-au petrecut cu totul împotriva celor făgăduite. Mama fuge, patria este bântuită de mari nenorociri, se pune la cale cea mai grozavă dintre ucideri, jale mare, plângere și bocete pe toate drumurile. Dar nu te tulbura! Dumnezeu totdeauna obișnuiește să-și îplinească planurile Sale prin contrarii și tocmai prin asta ne dă cea mai mare dovadă a puterii Sale. Tot așa îi povățuia și pe ucenicii Săi și-i pregătea să săvârșească toate, rânduind contrariile prin contrarii, pentru ca să fie mai mare minunea. Apostolii au fost biciuiți, prigoniți, au suferit nenumărate rele, dar, deși biciuiți și

²⁶² Matei 2, 17-18.

²⁶³ Matei 10, 17-22.

²⁶⁴ Matei 10, 29.

²⁶⁵ Fac. 48, 7.

prigoniți, au biruit pe cei ce-i biciuiau și-i prigoneau.

„Iar după ce a murit Irod, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicând:

«Sculându-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și mergi în pământul lui Israil»²⁶⁶.

Îngerul n-a mai spus: „Fugi”²⁶⁷, ci „Mergi”.

IV

Ai văzut că după necazuri a venit liniștea? Apoi după primejdie iarăși liniște? A părăsit Egiptul, s-a întors în țara Lui și a văzut junghiat pe ucigașul pruncilor. Când a ajuns acasă, găsește iarăși rămășițele vechilor primejdii, pe fiul tiranului, viu și pe tron.

- Cum se face că Arhelau domnea în Iudeea, când conducător era Pilat din Pont?

- Irod murise de curând și țara nu se împărțise încă în mai multe părți; dar pentru că Irod murise de curând, domnea deocamdată fiul în locul lui Irod tatăl său. Fratele lui Irod se numea tot Irod și de aceea evanghelistul a adăugat:

„În locul lui Irod, tatăl său”²⁶⁸.

- Dar dacă se temea să se ducă în Iudeea, pentru că era condusă de Arhelau, trebuia să se teamă să se ducă și în Galileea din pricina lui Irod.

- Odată cu schimbarea locului i s-a pierdut și urma Pruncului. Betleemul și hotarele lui fuseseră puse sub urmărire, iar Arhelau socotea că odată, ce au fost junghiați pruncii se pusese capăt oricărei primejdii, deoarece, credea el, trebuia ca odată cu cei mulți să fi fost ucis și Pruncul căutat. De altfel Arhelau, văzând cât de jalnic și-a sfârșit tatăl său viața, a căutat să trăiască mai cucernic și să lupte împotriva nelegiuirilor.

A venit, deci, Iosif în Nazaret, fugind și de primejdie, dar în același timp și bucuros că va locui în patria sa. Și ca să fie Iosif și mai încredințat, îngerul îl înștiințează în vis să se ducă „în părțile Galileii”²⁶⁹. Luca spune, însă, că nu s-a dus în Galileea prin înștiințare îngerească, ci că s-a întors în Nazaret după ce s-au îndeplinit legile pentru curățire²⁷⁰. Ce putem spune? Luca vorbește aici de timpul de dinaintea fugii în Egipt. Că Iosif nici n-ar fi plecat de acolo înainte de curățire, ca să nu fie într-o călătorie de lege, ci a rămas să se curețe, să vină în Nazaret și de acolo să se pogoare în Egipt. Mai târziu, după ce s-au întors din Egipt și erau în Iudeea, îngerul le-a poruncit să se ducă în Nazaret. Înainte, când s-au dus în Nazaret după curățire, n-au fost înștiințați de înger să se ducă acolo, ci au făcut asta de buna lor voie, pentru că doreau să se ducă în țara lor; că nu veniseră pentru altceva în Betleem, ci numai ca să se înscrie - de altfel nici nu aveau unde sta -, iar după ce au terminat lucrurile pentru care veniseră s-au înapoiat în Nazaret. Iar după întoarcerea din Egipt îngerul îi trimite acasă; nu fără motiv, ci întemeiat pe o profeție:

„Ca să se plinească ceea ce s-a zis de profeți, că Nazarinean se va chema”²⁷¹.

- Care profet a spus aceasta?

- Nu întreba, nici nu iscodi! Multe din cărțile profeților au dispărut. Poți vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători și adesea abătându-se de la credința în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărți să se piardă, iar pe altele le-au ars și le-au rupt. Ieremia istorisește că iudeii au ars unele cărți profetice²⁷², iar autorul cărții a patra a Regilor

²⁶⁶ Matei 2, 19, 20.

²⁶⁷ Matei 2, 13.

²⁶⁸ Matei 2, 22.

²⁶⁹ Matei 2, 22.

²⁷⁰ Luca 2, 39.

²⁷¹ Matei 2, 23.

²⁷² Ieremia 36, 23.

spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva și pierdut acolo²⁷³. Dacă pe vremea când nu era nici un barbar în țara lor au aruncat cărțile, apoi cu mult mai mult când au venit peste ei barbarii.

Pentru că profeții L-au numit mai înainte Nazarinean, de aceea și apostolii în multe ocazii îl numesc la fel.

- Prin urmare, ar spune cineva, profeția aceasta a pus în umbră profeția despre Betleem?

- Nicidecum, aceasta mai cu seamă a dat imbold și a deșteptat interesul pentru cercetarea celor spuse în Scriptură despre Hristos. De pildă Natanail cercetează Scriptura cu privire la Hristos și spune: „*Din Nazaret poate fi ceva bun?*”²⁷⁴. Că Nazaretul era într-adevăr un sat necunoscut; dar, mai bine spus, nu numai Nazaretul, ci toată Galileea. De aceea spuneau fariseii: „*Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat profet*”²⁷⁵. Și totuși Hristos nu Se rușinează să Se numească galileean, arătând prin asta că nu are nevoie de nimic din cele omenești. Pe ucenici îi alege tot din Galileea. Totdeauna caută să curme scuzele celor ce voiau să trăiască nepăsători, arătând că n-avem nevoie de nimic din cele din afară, dacă vrem să fim virtuoși. De aceea Hristos nici casă n-a avut. „*Fiul omului, spune El, n-are unde să-și plece capul*”²⁷⁶. Când Irod se pornește cu ură împotriva Lui, fuge; când Se naște, este culcat în iesle, locuiește într-o casă străină; Mama Lui, o femeie din popor; prin toate acestea ne învață să nu ne rușinăm de unele ca acestea, ci să călcăm în picioare, chiar de la început, mândria omenească și să săvârșim fapte de virtute.

V

„Pentru ce te lauzi cu patria și neamul tău, ne spune Hristos, când îți poruncesc ca toată lumea să-ți fie străină și când poți ajunge atât de mare, încât toată lumea să nu fie vrednică de tine?”

Atât sunt de ușor de disprețuit, încât chiar filozofii greci nu puneau nici un preț pe ele; le numeau lucruri din afară și le dădeau cel din urmă loc.

- Totuși Pavel, mi-ai putea spune, pune preț pe strămoși și pe patrie, de pildă când spune: „*după alegere sunt iubiți, pentru părinții lor*”²⁷⁷.

- Spune-mi, te rog, când a spus Pavel aceste cuvinte, despre cine și cui?

- Creștinilor dintre păgâni, care se lăudau cu credința lor, care se ridicau împotriva iudeilor, iar prin mândria lor se îndreptau mai mult spre pieire. Unora le frânge mândria, iar pe alții îi mângâie, ca să-i facă să aibă aceeași râvnă ca și ceilalți. Pentru că atunci când vorbește de bărbații cei mari și vestiți, ascultă ce spune: „*Cei ce grăiesc unele ca acestea arată că își caută patrie. Și dacă s-ar fi gândit la patria din care au ieșit, ar fi avut vreme să se întoarcă; dar așa, doresc alta mai bună*”²⁷⁸. Și iarăși: „*În credință au murit aceștia toți, fără să fi primit făgăduințele, ci văzându-le de departe și îmbrățișându-le*”²⁷⁹. Iar Ioan Botezătorul spunea celor ce veneau la el: „*Nu începeți să ziceți: Avem tată pe Avraam!*”²⁸⁰.

Pavel iarăși: „*Că nu toți cei din Israel sunt israeliți, nici copiii trupului sunt copiii lui*

²⁷³ IV Regi 22, 8.

²⁷⁴ Ioan 1, 46.

²⁷⁵ Ioan 7, 52.

²⁷⁶ Luca 9, 58.

²⁷⁷ Rom. 11, 28.

²⁷⁸ Evr. 11, 14-16.

²⁷⁹ Evr. 11, 13.

²⁸⁰ Luca 3, 8.

*Dumnezeu*²⁸¹. Spune-mi, te rog, ce-au folosit fiii lui Samuil de pe urma vredniciei tatălui lor, dacă n-au fost și moștenitorii virtuții lui? Ce-au câștigat urmașii lui Moise, dacă n-au fost virtuoși ca el? Nu i-au urmat la conducerea poporului; îl numeau tatăl lor, dar conducerea poporului a trecut la altul, care i-a fost fiu prin virtute. Cu ce a fost vătămat Timotei, că a avut tată păgân?²⁸² Și iarăși, ce a câștigat fiul lui Noe de pe urma virtuții tatălui său, dacă din liber a ajuns rob?²⁸³ Vezi, dar, că nu-i de ajuns noblețea tatălui, pentru ca fiii să fie cu vază. Răutatea voinței biruie legile firii și face ca un fiu să piardă nu numai noblețea părintelui său, ci și libertatea. Dar Isav? Nu era, oare, fiul lui Isaac și nu-l avea pe tatăl lui sprijinitor? Da tatăl său și-a dat toată silința și dorea să-l binecuvânteze, iar Isav a făcut tot ce i s-a poruncit, ca să primească binecuvântarea. Și totuși, pentru că era rău, la nimic nu i-au folosit acestea, ci, deși era primul născut și avea și pe tatăl său alături de el, care făcea totul ca să-l binecuvânteze, a pierdut totul, pentru că n-a avut pe Dumnezeu cu el²⁸⁴. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Iudeii au fost fii ai lui Dumnezeu și nimic n-au câștigat din noblețea lor. Dacă unul care e fiu al lui Dumnezeu e pedepsit mai mult dacă nu face fapte vrednice de noblețea sa, atunci pentru ce-mi pui înaintea noblețea strămoșilor și străbunilor tăi? Nu numai în Vechiul Testament, ci și în Noul Testament vei găsi aceeași lege! Că spune Evanghelia: „*Tuturor celor ce L-au primit, le-a dat putere să ajungă fii ai lui Dumnezeu*”²⁸⁵. Și totuși Pavel a spus că mulți din acești fii nu vor avea nici un folos din înrudirea cu Tatăl: „*Dacă vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic*”²⁸⁶. Dacă Hristos nu folosește celor ce nu vor să fie cu luare-aminte asupra lor, cum le va fi de folos omul? Așadar să nu ne lăudăm nici cu noblețea neamului nostru, nici cu bogăția noastră, ci chiar să disprețuim pe cei ce se laudă cu ele! Nici să ne pierdem curajul de suntem săraci, ci cealaltă bogăție să o căutăm, bogăția în fapte bune! De acea sărăcie să fugim, de sărăcia care ne aruncă în păcat, din pricina căreia și bogatul acela era sărac, din pricina căreia n-a avut nici un strop de apă, cu toate că mult se ruga!²⁸⁷ Și cine-i atât de sărac printre noi încât să nu aibă nici apă? Nimeni! Chiar cei lihniți de foame pot avea un strop de apă; și nu numai un strop, ci chiar mai multă mângâiere. Bogatul acela, nu! Atât era de sărac! Și grozăvia cea mai mare e că n-a putut nicicând căpăta stropul de apă! Pentru ce, dar, ne minunăm de bogăție, când în cer nu ne poate duce? Spune-mi, te rog, dacă un împărat ar spune că bogații nu pot fi străluciți în palatele împărătești sau că nu se pot bucura de cinste, spune-mi, oare, nu și-ar arunca bogații cu dispreț averile? Ei bine, dacă disprețuim cu ușurință bogățiile, de știm că ele ne lipsesc de cinstea de a fi în palatele împărătești, cum nu vom arunca banii, cum nu ne vom depărta de averi când vedem că împăratul cerurilor strigă și ne spune în fiecare zi că încărcăți cu ele e greu să pășim pragul cel sfânt, să intrăm cu îndrăznire în împărăție?

VI

De²⁸⁸ ce iertare suntem vrednici, când cu multă râvnă ne îngărdim cu bogățiile, care pun zid în calea spre împărăție, când nu numai că le încuiem în sipe și lăzi, ba le mai

²⁸¹ Rom. 9, 6-8.

²⁸² Fapte 16, 1.

²⁸³ Fac. 9, 22-25.

²⁸⁴ Fac. 27, 33-35.

²⁸⁵ Ioan 1, 12.

²⁸⁶ Gal. 5, 2.

²⁸⁷ Luca 16, 24.

²⁸⁸ De aici începe partea morală: „*Împotriva bogățiilor și a iubitorilor de argint*”.

îngropăm și în pământ, în loc să le dăm să le păzească cerul? Te asemeni cu un plugar, care în loc să-și semene griul într-un pământ bun, lasă pământul cel bun și-și îngroapă tot griul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de gnu, iar griul să se strice.

Dar ce spun bogății când îi acuz așa?

- Nu mică ne este mângâierea, îmi răspund ei, când știm în siguranță averile noastre!

- Când nu le știi în siguranță, atunci ai mare mângâiere! Chiar dacă nu te temi de foame, trebuie să-ți temi averea și din alte pricini mai cumplite: moartea, războaiele, vicleniile. Dacă e foamete, poporul silit de stomac, își înarmează mâna împotriva casei tale. Dar, mai bine spus, când îți încui banii în lăzi, tu aduci foametea în orașe și pregătești casei tale un prăpăd mai cumplit ca foametea. Nu știi să fi murit cineva repede de foame; că poți găsi oricând ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăției, din pricina afacerilor, știu că mulți au fost uciși, unii în taină, alții în văzul mulțimii. Drumurile, tribunalele, orașele sunt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale și orașe? Și marea-i plină de sângele celor omorâți din pricina bogăției. Tiranul acesta nu s-a mărginit să stăpânească numai pământul, ci a năvălit cu multă furie și asupra mării. Unul pornește pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaș. Ce poate fi mai puțin credincioasă decât bogăția, când ea te pune pe drumuri, când îți primejduiește viața, când îți bagă cuțitul în inimă?" „Cui îi este milă, spune Scriptura, de împlânzitorul de șerpi mușcat de șarpe?”²⁸⁹ Cei ce cunosc cruda tiranie a bogăției ar trebui să fugă de robie și să se scape de această dragoste cumplită.

- Cum putem s-o facem? mă veți întreba, îndrăgostește-te de altceva! îndrăgostește-te de bogăția cea din ceruri! Cine se îndrăgostește de împărăția cerurilor disprețuiește lăcomia; cine-i rob al lui Hristos nu mai este rob al lui mamona, ci stăpân. Că bogăția obișnuiește să meargă după cel ce o alungă, dar fuge de cel ce-o urmărește. Nu cinstește atât pe cel ce-o urmărește cât pe cel ce o disprețuiește. De nimeni nu-și bate atâta joc cât de cel ce o dorește; și nu numai că-și bate joc, ci-l mai și înlănțuiește cu mii și mii de lanțuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanțuri! Pentru ce-ți robești sufletul tău, înzestrat cu rațiune, unei materii fără rațiune, mamă a mii și mii de răutăți? Dar ce batjocură! Eu lupt împotriva bogăției cu vorbele, iar ea luptă împotriva mea cu faptele! Îi poartă pretutindeni pe cei îndrăgostiți de ea și-i târăște ca pe niște robi cumpărați în piață și-i necinstește biciuindu-i. Poate fi, oare, o mai mare rușine și necinste? Dacă nu putem birui materia cea neînsuflețită, cum vom putea birui netrupeștile puteri? Dacă nu putem disprețui pământul cel netrebnic și pietrele cele de lepădat, cum vom putea înfrânge începătorile și puterile²⁹⁰, cum vom putea trăi curați la suflet și la trup? Dacă ne uimește argintul cel strălucitor, cum vom putea evita frumosul chip al aurului? Sunt unii atât de îndrăgostiți de această tiranie, încât suferă când văd aurul și spun glumind că le face bine la ochi vederea monezilor de aur. Dar nu glumi, omule, cu niște lucruri ca acestea! Că nimic nu vatămă atâta ochii, și cei trupești și cei sufletești, ca pofta monezilor de aur! Această dragoste cumplită a stins candelile fecioarelor acelea și le-a lipsit de Mire!²⁹¹ Vederea aurului, care, după cum spui, face bine la ochi, nu l-a lăsat pe ticălosul Iuda să audă glasul Domnului, ci i-a pus ștreangul de gât, i-a frânt în două trupul, iar apoi l-a

²⁸⁹ Înț. Sirah 12, 17.

²⁹⁰ Efes. 6, 12.

²⁹¹ Matei 25, 1-13.

trimis în iad²⁹². Poate fi ceva mai nelegiuit, poate fi ceva mai înfricoșător? Nu vorbesc de aur, ci de pofta deșartă și nebună după aur! Pofta aceasta scoate picătură cu picătură sângele din oameni, ucide și-i mai cumplită ca o fiară, sfâșiind pe cei ce-i cad în gheare; și ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfâșiiați să simtă sfâșierea. Ar trebui ca aceia care îndură niște suferințe ca acestea să întindă mâna la cei ce trec pe lângă ei și să-i cheme-n ajutor, dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfâșieri. Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare ca aceasta?

Gândindu-ne la toate acestea, să fugim de boala aceasta greu de vindecat. Să tămăduim mușcăturile ei și să stăm departe de o vătămare ca aceasta, ca să ducem și aici viață lipsită de primejdii și netulburată și să dobândim și comorile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfântul Duh slavă, putere, cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

²⁹² Fapte 1, 16-19.

OMILIA X
„În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul, propovăduind
în pustia Iudeii și zicând: Pocăiți-vă, că s-a apropiat
împărăția cerurilor”²⁹³.

1

În care „*acele zile*”? Nu atunci când Hristos era copil și s-a dus în Nazaret, ci după treizeci de ani; atunci a venit Ioan, precum mărturisește și Luca²⁹⁴.

- Dar, m-ar întreba cineva, pentru ce evanghelistul spune: „*În zilele acelea*”?

- Scriptura obișnuiește totdeauna să întrebuințeze această expresie, nu numai când vorbește de evenimente contemporane, ci și când vorbește de evenimente care se vor întâmpla după mulți ani, ca atunci de pildă când la Muntele Măslinilor s-au apropiat de Domnul ucenicii Lui și l-au cerut să le spună de a doua Sa venire și de căderea Ierusalimului²⁹⁵, deși știți câtă distanță de timp este între un eveniment și altul. După ce a vorbit de distrugerea orașului și și-a terminat cuvântul despre Ierusalim, voind să vorbească de sfârșitul lumii, a adăugat: „*Atunci vor fi și acestea*”. Prin cuvântul „*atunci*” n-a făcut contemporane cele două evenimente, ci a vrut să arate numai acel timp în care va avea loc sfârșitul lumii. Același lucru îl face și acum evanghelistul Matei când spune: „*În zilele acelea*”. A folosit aceste cuvinte, nu pentru a arăta zilele imediat următoare ducerii lui Iisus în Nazaret, ci zilele în care aveau să se întâmple evenimentele de care se pregătea să vorbească.

- Și pentru ce a venit Iisus după treizeci de ani să se boteze? m-ar întreba cineva.

- Pentru că după botezul acesta avea să pună capăt legii vechi. Și deoarece până la vârsta de treizeci de ani omul poate săvârși toate păcatele, de aceea Hristos a rămas până la această vârstă, ca să plinească toată legea, ca să nu spună nimeni că a desființat-o, pentru că n-a putut-o împlini. Nu ne asaltează toată viața aceleași patimi; în copilărie mai cu seamă naivitatea și zburdălnicia; în tinerețe plăcerea este mai puternică, iar după tinerețe vine și pofta de bani și de avere. De aceea Domnul a așteptat să treacă toate vârstele, ca în toate să împlinească legea; și așa vine la botez, adăugându-l ultimul la

²⁹³ Matei 3, 1-2.

²⁹⁴ Luca 3, 23.

²⁹⁵ Matei 24, 1-11.

plinirea celorlalte porunci. Că botezul era cea din urmă faptă a legii pe care trebuia să o îplinească. Hristos o spune El însuși. Ascultă: „Că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea”²⁹⁶. Cu alte cuvinte spune așa: „Am împlinit toate poruncile legii n-am călcat nici una. Și pentru că lipsea numai aceasta, am adăugat-o și pe ea; și așa am împlinit toată dreptatea”. Numește aici dreptate împlinirea tuturor poruncilor. Deci din cele spuse se vede că pentru asta a venit Hristos la botez.

- Dar pentru care pricină a izvodit Ioan botezul acesta?

- Nu l-a izvodit fiul lui Zaharia din capul lui, ci i-a venit acest gând inspirat de Dumnezeu; o spune Luca, zicând: „Cuvântul Domnului a fost către el”²⁹⁷, adică: poruncă. Dar chiar Ioan Botezătorul o spune: „Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: «Peste Care vei vedea Duhul pogorându-Se ca un porumbel și rămânând peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt»”²⁹⁸.

- Dar pentru ce a fost trimis să boteze?

- Tot Botezătorul ne răspunde la această întrebare, zicând: „Eu nu-L cunoașteam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezând cu apă”²⁹⁹.

Dacă asta e singura pricină, pentru ce Luca evanghelistul spune că Ioan „a venit în împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței spre iertarea păcatelor”³⁰⁰, deși botezul lui Ioan nu era spre iertarea păcatelor, ci darul acesta era al botezului dat de Hristos mai târziu; că în acesta ne-am îngropat împreună cu Hristos, iar omul nostru cel vechi atunci a fost răstignit împreună cu Hristos; înainte de cruce nu se vede nicăieri iertare de păcate, că iertarea se dă prin sângele lui Hristos. Pavel spune: „Dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit” nu prin botezul lui Ioan, ci „în numele Domnului nostru Iisus Hristos și în Duhul Dumnezeului nostru”³⁰¹. Iar în altă parte spune: „Ioan a predicat botezul pocăinței” - nu spune al iertării - „ca poporul să creadă în Cel ce vine după el”³⁰². Cum avea să dea iertare botezul lui Ioan, când încă nu fusese adusă jertfa, nu se pogorâse Duhul, nu fusese dezlegat păcatul, nu fusese îndepărtată vrăjmășia și nici blestemul nimicitor?

²⁹⁶ Matei 3, 15.

²⁹⁷ Luca 3, 2.

²⁹⁸ Ioan 1, 33.

²⁹⁹ Ioan 1, 31.

³⁰⁰ Luca 3, 3.

³⁰¹ I Cor. 6, 11.

³⁰² Fapte 19, 4.

Așadar ce înseamnă cuvintele: „spre iertarea păcatelor”?

Iudeii erau niște oameni nesocotiți; niciodată nu-și dădeau seama că păcătuiesc; erau vinovați de cele mai mari păcate și se laudau pe toate drumurile că sunt drepti. Asta mai cu seamă i-a pierdut și ia depărtat de credință. Muștrându-i pentru asta, Pavel le zicea: „Necunoscând îndreptățirea lui Dumnezeu și căutând să statornicească îndreptățirea lor, nu s-au supus îndreptățirii lui Dumnezeu”³⁰³. Și iarăși: „Ce vom zice, deci? Că paginii, care nu căutau îndreptățirea, au dobândit îndreptățirea, iar Israel, care urmărea legea îndreptățirii, n-a ajuns la legea îndreptățirii? Pentru ce? Pentru că nu o căutau din credință, ci ca din faptele legii”³⁰⁴. Așadar, pentru că aceasta era pricina păcatelor iudeilor, a venit Ioan, nu pentru altceva decât pentru a-i face să se gândească la păcatele lor. Acest lucru îl arată și chipul acestui botez, fiind botez de pocăință și de mărturisire. Același lucru îl arată și predica lui; nu spunea altceva decât: „Faceți roade vrednice de pocăință”³⁰⁵. Pentru că nerecunoașterea propriilor lor păcate, așa precum o arată și Pavel, i-a făcut pe iudei să se depărteze de Hristos; dar recunoașterea păcatelor le-a născut dorința de a căuta pe Răscumpărător și de a dori iertarea păcatelor. Acest lucru a venit să-l pregătească Ioan: să-i convingă să se pocăiască; nu ca să fie pedepsiți, ci, ajungând mai smeriți prin pocăință și osândindu-se pe ei înșiși, să alerge să ia iertare de păcate. Iată cât de precis o spune evanghelistul! După ce a spus: „A venit predicând botezul pocăinței în pustiul Iudeii”, a adăugat: „spre iertare”³⁰⁶ ca și cum ar fi spus: „l-am convins să se mărturisească și să se pocăiască de păcate, nu ca să fie pedepsiți, ci ca să primească mai ușor mai târziu iertarea”. Că dacă nu și-ar fi recunoscut păcatele, n-ar fi cerut nici harul; și necerându-l, n-ar fi dobândit iertare. Deci Ioan, prin botezul lui, deschidea cale celuilalt botez. De aceea și Pavel spunea: „Ca să creadă poporul în Cel ce vine după el”³⁰⁷, punând cu cele spuse și o altă pricină botezului lui Ioan. Că nu era cu putință ca Ioan, luându-l pe Hristos de mână, să meargă din casă în casă și să le spună: „în Acesta credeți!”, ci ca în fața și în văzul tuturor să se pogoare acel glas fericit și să se săvârșească toate celelalte.

Din pricina asta a venit Iisus la botez. Faima Botezătorului și noutatea faptei atrăgeau și chemau la Iordan tot Ierusalimul. Malurile Iordanului ajunseseră un mare teatru. Pe cei veniți acolo Ioan îi făcea să se smerească, convingându-i să nu se mai creadă grozavi; le arăta că sunt vinovați de cele mai mari păcate și că vor putea primi pe Cel ce vine, dacă se vor pocăi, lăsând pe strămoși în pace, nemălaudându-se cu ei. Viața lui Hristos era umbrită deocamdată și se credea că ar fi fost ucis odată cu pruncii din Betleem. Chiar dacă S-a mai arătat în lume la doisprezece ani, totuși îndată a trecut iarăși în umbră. De aceea trebuia ca ieșirea Sa în lume să se facă în chip strălucit, să aibă început măreț. Aceasta e pricina că atunci, pe malurile Iordanului, au auzit iudeii ce nu auziseră nici de la profeți, nici de la alții. Ioan le propovăduia cu strălucită voce, amintindu-le de ceruri și de împărăția cea de sus, nespunându-le nimic de pământ. Iar prin împărăția cerurilor Ioan Botezătorul înțelege întâia și a doua venire a lui Hristos.

- Dar ce legătură au toate acestea cu iudeii? L-ar putea întreba cineva pe Ioan. Nu înțeleg ce le spui!

³⁰³ Rom. 10, 3.

³⁰⁴ Rom. 9. 30-32.

³⁰⁵ Luca 3, 8.

³⁰⁶ Marcu 1, 4.

³⁰⁷ Fapte 19, 4.

- De asta le vorbesc așa, răspunde Ioan, ca prin neclaritatea spuse lor mele să le deștept curiozitatea și să vină să mă întrebe de Cel propovăduit.

Astfel Ioan a dat bune nădejdi celor ce veneau la el, încât mulți vameși și ostași îl întrebau ce trebuie să facă și cum să-și rânduiască viața. Era un semn că se desprind de lucrurile pământești, că-și ridică ochii spre lucruri mai mari și că visau la cele viitoare. Tot ce vedeau, tot ce auzeau le ridica la înălțime gândul.

III

Gândește-te ce privesc minunată era să vezi un om de treizeci de ani pogorându-se din pustie, fiu de arhiereu, neavând nevoie de vreun lucru omenesc, prin toate arătând sfințenia și având cu el pe proorocul Isaia. Alături de el era și Isaia, propovăduind și zicând: „Acesta este despre care am spus că va veni strigând și propovăduind totul cu strălucită voce în pustie!” Atâta râvnă puneau profeții pentru aceste lucruri, încât au vestit cu mult înainte nu numai pe Stăpânul lor, ci și pe cel ce avea să-l slujească. Isaia n-a vorbit numai de Ioan, ci și de locul în care avea să locuiască, de felul propovăduirii sale, de Cel pe Care avea să-L propovăduiască și de marea faptă ce acesta avea să-o săvârșească.

Iată că și profetul și Botezătorul exprimă aceleași idei, deși nu cu aceleași cuvinte. Profetul spune că Botezătorul va veni spunând:

„*Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui*³⁰⁸”.

Botezătorul când a venit a spus: „*Faceți roade vrednice de, pocăință*³⁰⁹”, cuvinte la fel cu ale profetului: „*Gătiți calea Domnului*”. Vezi că spusele profetului și predica lui Ioan arată unul și același lucru, că Ioan a venit să deschidă și să gătească calea Domnului? N-a venit să dăruiască un dar, adică iertarea păcatelor, ci să pregătească mai dinainte sufletele celor ce aveau să primească pe Dumnezeu tuturora. Luca spune chiar ceva mai mult, că n-a citat numai începutul profeției, ci întreaga profeție: „*Toată valea se va umple și tot muntele și dealul se vor smeri; cele strâmbe se vor îndrepta, iar cele colțuroase căi netede vor fi; și va vedea tot trupul mântuirea lui Dumnezeu*³¹⁰”. Ai văzut cum profetul, luându-o înainte, a spus totul: și alergarea poporului și schimbarea lucrurilor în mai bine și ușurința propovăduirii și pricina tuturor celor ce vor fi, chiar dacă pe toate le spune figurat?

Trebuia să grăiască așa, că spusele sale erau o profeție. Când a spus: „*Toată valea se va umple și tot muntele și dealul se vor smeri și cele colțuroase căi netede vor fi*”, arată că cei smeriți se vor înălța, cei mândri se vor smeri și că greutatea legii se va schimba în ușurința credinței. „Nu vor mai fi de acum sudori și osteneli, ne spune Ioan, ci har și iertare de păcate, care ușurează mult mântuirea”. Apoi adaugă și pricina ușurinței mântuirii, spunând: „*Tot trupul va vedea mântuirea lui Dumnezeu*”; nu numai iudeii și prozeliții, ci tot pământul și marea, tot neamul omenesc, că prin cuvintele: „*cele strâmbe*” a lăsat să se înțeleagă toți oamenii cu viață stricată: desfrânate, tâlhari, magi, care, fiind stricați mai înainte, au mers mai pe urmă pe calea cea dreaptă. Același lucru l-a spus și Hristos: „*Vameșii și desfrânatele intră înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu*³¹¹”, pentru că au crezut. Și profetul a arătat cu alte cuvinte același lucru, grăind așa: „*Lupii și mieii vor paște împreună*³¹²”. După cum mai înainte, prin văi și dealuri, indicând inegalitatea

³⁰⁸ Matei 3, 3; Isaia 40, 3.

³⁰⁹ Matei 3, 8.

³¹⁰ Luca 3, 5-6; Isaia 40, 4-5.

³¹¹ Matei 21, 31.

³¹² Isaia 65, 25.

moravurilor a vrut să spună că se va ajunge la o egalitate de gândire, tot așa și acum, arătând prin firea animalelor necuvântătoare felurile năravuri omenesti, a vrut să spună iarăși că oamenii vor ajunge la o armonie a drepte credințe. Iar Isaia dă și pricina: „*Va fi Cel ce se va scula să stăpânească neamurile; în El vor nădăjdui neamurile*”³¹³, la fel cum se spune și în Evanghelie: „*Va vedea tot trupul mântuirea lui Dumnezeu*”³¹⁴. Pretutindeni se arată că până la marginile lumii se va răspândi puterea și cunoștința acestor Evanghelii, că neamul omenesc se va schimba; din sălbatic și aspru va ajunge blând și pașnic.

„*Și acest Ioan avea îmbrăcămintea lui din peri de cămilă și cingătoarea de piele împrejurul mijlocului său*”³¹⁵.

Ai văzut că unele au fost spuse de profeți mai înainte, iar altele au fost lăsate evangheliștilor? De aceea Matei amintește și profețiile, dar adaugă și cele știute de el despre Ioan, socotind că nu este de prisos să vorbească și de îmbrăcămintea dreptului.

IV

Minunat și neobișnuit lucru era să vezi atâta răbdare într-un trup omenesc! Asta îi atrăgea mai cu seamă pe iudei, văzând în el pe marele Ilie, că prin cele ce vedeau atunci își aduceau aminte de fericitul prooroc; dar, mai bine spus, Ioan îi uimea și mai mult; Ilie locuia și în orașe și în case; Ioan, însă, din copilărie a trăit numai în pustie. Trebuia ca înainte Mergătorul Celui ce avea să pună capăt tuturor celor vechi, ca de pildă: oboselii, blestemului, întristării, sudorii, să aibă și el simbolurile unui dar atât de mare și să se arate mai presus de osânda legii vechi. Ioan n-a arat nici pământ, n-a tăiat nici brazdă, n-a mâncat nici pâinea în sudoarea feței, ci masa îi era improvizată, îmbrăcămintea mai simplă decât masa, iar locuința mai ușor de găsit decât îmbrăcămintea. N-avea nevoie de acoperiș, de pat, de masă, de nimic din toate acestea, ci arăta în trupul lui viață îngerească. De aceea și haina lui era de păr, pentru ca prin îmbrăcămintea lui să ne învețe să ne depărtăm de cele omenesti, să nu avem nimic cu pământul, ci să ne întoarcem la noblețea de la început, în care era Adam înainte de a avea nevoie de haine și de îmbrăcămintea. Astfel îmbrăcămintea lui era simbol al pocăinței și împărăției. Să nu mă întrebi de unde-și procura haină de păr și cingătoare, trăind în pustie! Că dacă ești nedumerit de asta, atunci te vei întreba și de altele mai multe. De pildă: Cum trăia în pustie pe ger și pe căldură, fiind plăpând la trup și fraged cu vârsta? Cum trupul său de copil a putut ține piept atâtor schimbări ale vremii, unei mese atât de sărăcicioase și tuturor celorlalte greutăți ale pustiei?

Unde-mi sunt acum filozofii greci, care în zadar și fără de rost imitau nerușinata filozofie cinică³¹⁶ - căci ce folos aveau că ședea într-un butoi³¹⁷ și se apucau apoi de fel de fel de blestemății -, care se împodobeau cu inele, pietre prețioase și aveau în casele lor slugi și slujnice și alte multe lucruri netrebnice, căzând dintr-o extremă în alta? Ioan Botezătorul n-a fost ca unul din aceștia, ci locuia în pustie ca în cer, arătând prin viața lui mare filozofie. Când s-a pogorât din pustie în orașe era ca un înger din cer: luptător al

³¹³ Isaia 11, 10.

³¹⁴ Luca 3, 6.

³¹⁵ Matei 3, 4.

³¹⁶ Întemeietorul filozofiei cinice este Antistene (444-365 î.Hr.), discipolul lui Socrate. Antistene susținea că știința este inutilă, că sănătatea, bogățiile, dregătoriile nu sunt adevăratul bine, de aceea trebuie disprețuite; omul are datoria să se silească să ajungă liber, înfrângându-și poftele; virtutea este binele suveran.

³¹⁷ Cum făcea filozoful cinic Diogene (413-327 î.Hr.), ucenicul lui Antistene.

bunei credințe, încununat al lumii, filozof al unei filozofii vrednice de ceruri. Și era așa când încă nu se pusese capăt păcatului, când încă nu încetase legea, când încă nu fusese legată moartea, când încă nu fuseseră sfărâmate porțile cele de aramă, ci când stăpâna încă vechea viețuire. Așa-i un suflet curajos și treaz! Merge înainte mereu și depășește piedicile puse, ca și Pavel pe timpul noii viețuiri!

- Dar pentru ce a mai întrebuințat la haină și cingătoare? ar putea să mă întrebe cineva.

- Era obiceiul acesta la cei vechi, înainte de a apărea la bărbați îmbrăcămintea aceasta femeiască, care se coboară până la picioare. Astfel și Petru purta cingătoare, ca și Pavel: „*Pe bărbatul a căruia este cingătoarea aceasta*”³¹⁸, spun Faptele Apostolilor despre Pavel. Și Ilie purta cingătoare și la fel toți sfinții, fie pentru că lucrau mereu, fie pentru că erau în călătorii, fie pentru că munceau și se osteneau pentru altceva din cele de trebuință; dar nu numai pentru aceasta, ci și pentru ca să calce în picioare orice fel de podoabă și pentru ca să ducă o viață aspră. Hristos spunea că o îmbrăcăminte ca aceasta este cea mai mare laudă a virtuții, grăind așa: „*Ce ați ieșit să vedeți? Om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi sunt în casele împăraților*”³¹⁹.

V

Dacă Ioan Botezătorul, care era așa de curat, care era mai strălucitor decât cerul și mai presus decât toți profeții, decât care n-a fost nimeni mai mare, care a avut atâta îndrăznire, care a trăit cu atâtea nevoințe, care a disprețuit cu totul luxul și desfătarea trecătoare, a dus o viață atât de aspră, ce cuvinte de apărare mai putem avea noi, care după atâtea binefaceri și cu nenumărate poveri de păcate nu arătăm nici cea mai mică parte din pocăința lui Ioan, ci ne îmbătăm, ne lăcomim la mâncare, ne parfumăm, nu suntem mai buni decât femeile stricate, care joacă pe scenă, trăim în moleșală toată vremea și cădem ușor în cursele diavolului?

„*Atunci ieșea la dânsul toată Iudeea și Ierusalimul și toată împrejurimea Iordanului și erau botezați de el, mărturisindu-și păcatele lor*”³²⁰

Ai văzut ce putere a avut venirea profetului? Ai văzut cum toate acestea întraripau poporul, cum îi făcea să-și cunoască păcatele lor? Vrednic de minune era să vezi că un om are o atât de mare putere, că folosește atâta îndrăznire, că muștră pe toți ca pe niște copii și că are un chip din care strălucea mult har! îi mai uimea pe iudei și aceea că de multă vreme profeți nu se mai arătaseră; pierise dintre ei harisma aceasta și se întorsese acum după multă vreme. Dar și felul predicii lui Ioan era străin și cu totul altul. Nu mai auzeau cele ce spuneau de obicei profeții, de pildă de războaie, de bătălii și de victorii, de foamete și ciumă, de babiloneni și persi, de căderea Ierusalimului și de altele ca acestea, ci de ceruri, de împărăția de acolo și de chinurile iadului. De aceea iudeii se duceau zoriți la Ioan, cu toate că nu de multă vreme partizanii lui Iuda³²¹ și Teuda³²², care fugiseră în pustie, fuseseră uciși³²³. De altfel Ioan nici nu-i cheamă pe iudei pentru aceleași scopuri, de pildă să se ridice împotriva tiraniei, să se răscoale, să introducă o nouă Orânduire, ci să-i

³¹⁸ Fapte 21, 11.

³¹⁹ Luca 7, 25.

³²⁰ Matei 3, 5-6.

³²¹ Iuda Galileanul, în anul 7, a format o organizație împotriva stăpânirii romane, pentru a nu se supune recensământului, pe care îl socotea un început de robie.

³²² Șeful unei răscoale iudaice, cu caracter mesianic. După uciderea lui Teuda, cei 400 de partizani s-au risipit.

³²³ Fapte 5, 36-37.

povățuiască spre împărăția cea de sus. De aceea nici nu-i ținea în pustie alături de el, ducându-i de colo până colo, ci îi boteza, îi învăța cuvintele filozofiei sale și le dădea drumul. îi învăța să disprețuiască pe cele de pe pământ, să aleagă pe cele viitoare și să se grăbească spre ele în fiecare zi. Să-l imităm³²⁴ și noi pe Ioan; și, părăsind desfătările și beția, să ducem o viață cumpătată. Este timp de pocăință și pentru catehumeni și pentru cei botezați; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfânta taină a botezului, iar ceilalți, spălându-și prin mărturisire păcatele săvârșite după botez, să se apropie cu conștiința curată de Sfânta Masă. Să ne depărtăm dar de această viață păcătoasă și stricată. Că nu-i, nu-i cu puțință să te și pocăiești și să te și desfătezi. Să vă învețe aceasta Ioan cu îmbrăcămintea sa, cu hrana sa, cu casa sa!

- Ce vrei să spui? aș putea fi întrebat. Ne poruncești să trăim la fel ca Ioan?

- Nu vă poruncesc, ci vă sfătuiesc și vă îndemn! Dacă nu puteți face ce-a făcut Ioan, atunci, trăind în orașe, să ne pocăim, că judecata bate la ușă. Dar chiar dacă ar fi departe, n-ar trebui să ne bizuim pe asta, că sfârșitul vieții fiecăruia are pentru cel chemat din lumea aceasta aceeași putere ca și cum ar fi sunat sfârșitul lumii. Că judecata bate la ușă o spune Pavel. Ascultă: „Noaptea e pe sfârșite, iar ziua s-a apropiat”³²⁵; și iarăși: „Că Cel ce va să vină va veni și nu va întârzia”³²⁶. Semnele care cheamă ziua aceea s-au împlinit. Că spune Hristos: „Și se va propovădui această Evanghelia a împărăției în toată lumea spre mărturie la toate neamurile și atunci va veni sfârșitul”³²⁷.

VI

Uită-te bine la cele spuse! N-a spus: când Evanghelia va fi crezută de toți oamenii, ci când va fi predicată la toți. De aceea a și spus: „Spre mărturie neamurilor”, arătând că nu așteaptă să creadă toți și apoi să vină. Cuvintele: „spre mărturie” înseamnă spre învinuirea, spre muștrarea și spre osânda celor ce n-au crezut. Iar noi, cu toate că auzim și vedem acestea, dormim și visăm cufundați în adâncă noapte. Că lucrurile din lumea aceasta, fie vesele, fie triste, nu-s cu nimic mai bune decât visele. De aceea vă îndemn să vă deșteptați și să priviți Soarele dreptății. Nimeni nu poate vedea soarele dacă doarme, și nici nu-și poate bucura privirile cu frumusețea razei sale, ci pe cele ce le vede, le vede ca în vis. Dar pentru ca să ne putem deștepta, avem nevoie de pocăință adâncă și de multe lacrimi, ca să dobândim iertare, pentru că am păcătuit - dar nu simțim păcatul - și pentru că păcatele noastre-s mari, mai mari decât iertarea. Și că nu mint îmi sunteți martori voi cei mai mulți din cei ce mă ascultă. Totuși, chiar dacă păcatele noastre-s mai mari decât iertarea, dacă ne pocăim vom fi încununăți. Iar prin pocăință nu înțeleg numai depărtarea de păcatele de mai înainte, ci și săvârșirea de fapte bune, mai mari decât păcatele. Că spunea Ioan: „Faceți roade vrednice de pocăință!”³²⁸.

- Cum să le facem?

- Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvârșit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le și pe ale tale! Te-ai desfrânat mult? Depărtează-te și de femeia ta anumite zile, înfrânează-te! Ai ocărit și ai bătut pe cei din jurul tău? Binecuvântează pe

³²⁴ De aici începe partea morală: *A te pocăi înseamnă a săvârși fapte contrare păcatelor pe care le-ai făcut; și despre stăruința în rugăciune.*

³²⁵ Rom. 13, 12.

³²⁶ Evr. 10, 37.

³²⁷ Matei 24, 14.

³²⁸ Matei 3, 8.

cei ce te ocărăsc și fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoșirea noastră să scoatem numai săgeata din trup, ci trebuie să punem și leacuri pe rană. Ai chefuit și te-ai îmbătat mai înainte? Postește și bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de chefuri și beție! Te-ai uitat cu ochi pofticioși la frumusețe străină? Nu te mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranță! Că spune Scriptura: „*Ferește-te de rău și fă binele!*”³²⁹ și iarăși: „*Oprește-ți limba de la rău și buzele tale să nu grăiască viclesug*”³³⁰.

- Dar spune-mi, profete, și binele pe care trebuie să-l fac!

- „*Caută pacea și-o urmează*”³³¹. Cu asta nu vreau să spun să urmăriți pacea numai cu oamenii, ci și cu Dumnezeu!

Și bine-a spus David: „*Urmeaz-o!*” că a fost izgonită și aruncată, iar ea, părăsind pământul, s-a suit la cer. Dar dacă vrem, o vom putea întoarce, aruncând mânia, îngâmfarea și tot ce stă în calea păcii, ca să urmărim o viață simplă și cuminte. Nimic nu-i mai cumplit decât mânia și mândria. Ne fac în același timp și mândri și slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta suntem urâți de oameni, căzând în păcate potrivnice: în îngâmfare și în linguseală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriți fără să fim umiliți și mândri fără să fim încrezuți. Că și tulburările din trupurile noastre se datoresc lăcomiei la mâncare; când organele trupului nostru sunt silite să depășească hotarele lor firești și să lucreze peste măsură, atunci se nasc în trupul nostru nenumărate boli și moarte chinuitoare. Tot așa se întâmplă și cu sufletul.

VII

Să tăiem, deci, ceea ce-i peste măsură; și, bând leacul cel mântuitor al cumpătării, să fim măsuțați în toate și să fim cu mare luare-aminte la rugăciune. Dacă nu ni se împlinesc rugăciunile, să stăruim să ni se îplinească; dacă ni s-au împlinit, să stăruim tocmai pentru că ni s-au împlinit. Nici Dumnezeu nu vrea să amine datul, dar prin întârzierea datului meșteșugește stăruința în rugăciune. De aceea și amână împlinirea cererilor, iar adesea chiar îngăduie să vină încercări, ca să alergăm mereu la El; și, alergând, să stăruim în rugăciune. Tot așa fac și părinții care-și iubesc copiii; când îi văd pe copii că pleacă de lângă ei și se duc să se joace cu alți copii, pun slugile s-o facă pe sperietorii, pentru ca, fiind cuprinși de frică, să alerge copiii la sânul mamei lor. Tot așa și Dumnezeu; trimite de multe ori asupra noastră amenințări, nu ca să aducă amenințarea, ci ca să ne atragă la El. Iar când ne întoarcem la El, Dumnezeu stinge îndată amenințarea. Că de ne-am purta la fel și în încercări și în zile de liniște n-am mai avea nevoie de încercări. Dar pentru ce vorbesc despre noi? Chiar sfinții s-au înțeleptit mult din aceasta. De aceea și profetul spune: „*Bine este mie că m-ai smerit!*”³³². Iar Hristos le spunea apostolilor: „*În lume necazuri veți avea!*”³³³. Aceasta a lăsat și Pavel să se înțeleagă când a spus: „*Mi s-a dat un ghimpe în trup, înger al satanei, ca să mă palmuiască*”³³⁴. Și cu toate că Pavel s-a rugat să-l scape de această încercare, n-a reușit, din pricina marelui folos pe care avea să-l aibă de pe urma acestei încercări, Dacă ne uităm la toată viața lui David, vom vedea că-i mai strălucitor în primejdii; și el și ceilalți asemenea lui. Iov atunci a strălucit mai mult; Iosif

³²⁹ Ps. 36, 27.

³³⁰ Ps. 33, 12.

³³¹ Ps. 33, 13.

³³² Ps. 118, 71.

³³³ Ioan 16, 33.

³³⁴ II Cor. 12, 7.

tot pentru asta a fost mai vestit; la fel și Iacov și tatăl lui și bunicul lui și toți câți și-au pus vreodată cununii strălucitoare pe capetele lor; datorită necazurilor și încercărilor au fost încununati și laudați.

Știind toate acestea, potrivit înțeleptului cuvânt, „să nu ne tulburăm în timp de încercare”³³⁵, ci numai un singur lucru să avem în minte: să îndurăm toate cu curaj, fără să ne întrebăm de ce și fără să cercetăm pricinile necazurilor noastre. Nu-i al nostru a ști când necazurile vor lua sfârșit, ci al lui Dumnezeu, Care a îngăduit să vină peste noi; al nostru este de a le îndura cu mulțumită și recunoștință. De vom face așa, apoi toate bunătățile se vor revărsa asupra noastră. Dar ca să vină acestea, ca să fim aici pe pământ mai buni, iar dincolo, în ceruri, mai străluciți, să primim tot ce vine peste noi, mulțumind pentru toate Celui ce știe mai bine decât noi folosul, Celui ce ne iubește mai mult decât părinții noștri.

Aceste două gânduri șoptindu-le la fiice necaz ce vine peste noi, să căutăm să potolim tristețea și să slăvim în toate pe Dumnezeu, Care face și săvârșește totul spre binele nostru. Așa vom îndepărta cu ușurință și necazurile de la noi și vom dobândi și cununile cele nestrăicicioase, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui slavă, putere, cinste împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

³³⁵ Înț. Sirah 2, 2.

Iubiților, să nu credeți pe tot duhul, ci cercetați duhurile de sunt de la Dumnezeu... tot duhul care nu mărturisește pe Iisus Hristos că a venit în trup, de la (din) Dumnezeu nu este; și acela este al lui antihrist, de care ați auzit că va veni, și acum în lume este (1 Ioan 4, 1-3)